

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

510v 71796.316.25

HARVARD COLLEGE LIBRARY

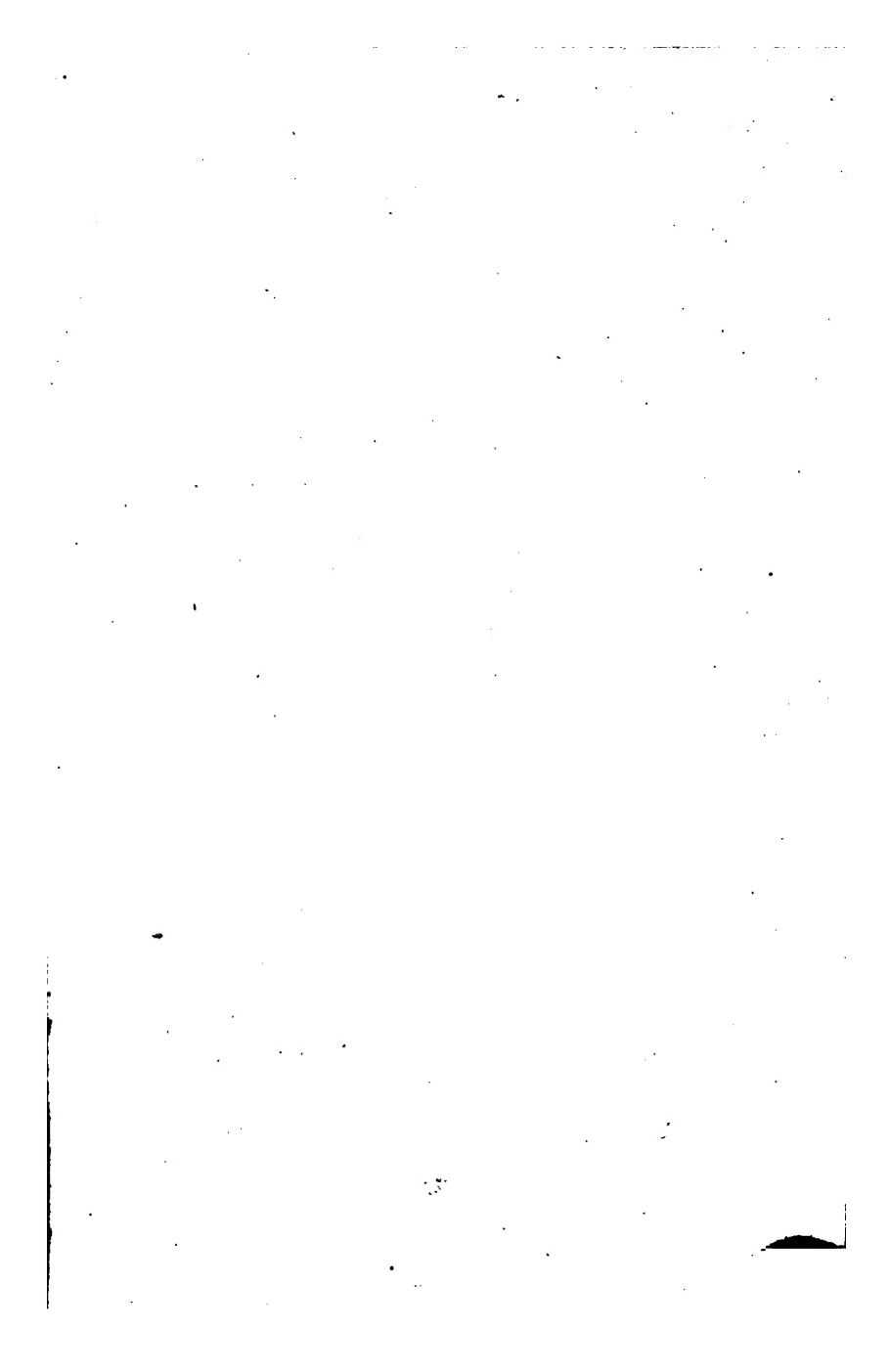
Bought with the income of
THE KELLER FUND

Bequeathed in Memory of
JASPER NEWTON KELLER
BETTY SCOTT HENSHAW KELLER
MARIAN MANDELL KELLER
RALPH HENSHAW KELLER
CARL TILDEN KELLER

PAMÁTKY
STARÉ LITERATURY ČESKÉ

VYDÁVANÉ

MATICÍ ČESKOU.

CÍSLO II.

ŘADA I., ODDÍL 1.

KRONIKA DALIMILOVA.

V PRAZE 1877.

NÁKLADEM MATICE ČESKÍ.

RÝMOVANÁ
KRONIKA ČESKÁ

TAK ŘEČENÉHO

DALIMILA.

UPRAVIL

JOS. JIREČEK.

Dr. Josef Tumpach

1069D/86

V PRAZE 1877.
NÁKLADEM MATICE ČESKÉ.

Slav 7796.316.25

L

Reel 10

Knihtiskárna: J. Otto v Praze.

Ú V O D.

Rýmovaná kronika Česká, nyní vůbec podle jménem kroniky Dalimilovy známá, první úpravou dokonána byla l. 1314. Potom skladatel ještě několik dějův pozdějších vypsál a k prvotní úpravě připojil l. 1326.

Od prvopočátku spis ten hojně byl přepisován, přitom pak, po obyčejí písařův tehdejších, co do slov ledakde měněn, ba někdy i co do věci přibráním nových dějův rozprostraňován. Ale proměny takové za XIV. věku v celku vždy se dály jen skrovnou měrou; teprv po l. 1400 provedla se nová redakcí celé kroniky, při čemž nejen větší epizody vloženy, ale i sama osnova značně předělána. Původce proměn těchto nepochybně byl jeden, ačkoli ne všechny epizody pocházejí z jednoho péra. Příklad zajisté daný podnětem byl k novému tvoření. Ještě dáleji v tom pokračil Jan Pinvička z Domažlic, učitel v Ledči, an l. 1459 všecken text zpřeobracel. I později v směru tom pracovati nepřestáváno, ačkoliv při nedo-

statku úplných rukopisův ze XVI. věku o celkové povaze proměn těch určitého úsudku pronesti nelze.

Postačí tudíž rozeznati trojí recensí, totiž *prvotní*, přiberouc k ní proměny za XIV. věku vykonané, *druhou* z počátku XV. věku a *třetí* Pinvičkovu. Samo sebou se rozumí, že v otázce, ku které recensí který kodex náleží, doba napsání jeho nerozhoduje, jelikož se i později přepisy dály z kodexův starších.

Rukopisové první recensí.

1.* *Zlomky Hanušovy*, spisovateli současné, které l. 1861 od professora Konst. Höflera v universitní bibliothece pražské byly objeveny a od bibliothekáře J. J. Hanuše popsány. Obsah: hl. 30 v. 16 po hl. 32 v. 6, pak hl. 39 v. 72 po hl. 42 v. 53.

2.* *Zlomky Hradecké*, z první polovice XIV. věku, chované od let dvacátých v Českém Museu. Obsah: hl. 3 v. 12 po hl. 4 v. 7, pak hl. 8 v. 33 po hl. 10 v. 40.

3.* *Zlomek Olomoucký*, z druhé polovice XIV. věku, l. 1833 od Ant. Bočka Museu Če-

* Hvězdičkou znamenány jsou rukopisy pergamenové; kde hvězdičky není, ten rukopis psán na papíře.

skému darovaný. Obsah: hl. 10 v. 31 po hl. 11 v. 19.

4. * *Rukopis Cambridgeský* asi z polovice XIV. věku, jež l. 1875 v knihovně kolleje svato-trojické (Trinity College) v Cambridgi objevil tamní bibliothekář Robert Sinker a professor A. H. Wratislaw v Bury St. Edmunds poznal i s diplomatickou věrností přepsal. Obsah: celá kronika s některými mezerami až po hl. 100 v. 32.

5. * *Rukopis Vídenský* z konce XIV. věku, jež druhdy náležel J. P. Ceronimu (u Hanky slove „Ceronický druhý“), nyní pak jest majetkem císařské dvorské knihovny ve Vídni. Obsah: celý text i s přídávky.

6. *Rukopis Františkánský*, nyní majetek pražské bibliotheky knížat z Lobkovic, psaný l. 1440 od Fraňka Všerobského pro mlynáře Thómu u Kutné Hory. Obsah: celá kronika.

7. *Rukopis Strahovský* z polovice XV. věku, nyní majetek knihovny na Strahově. Obsah: předmluva a text až po hl. 14 v. 32.

Rukopisové druhé recensí.

8. * *Rukopis Lobkovický* z počátku XV. věku, nyní majetek pražské bibliotheky knížat z Lobkovic. Obsah: celá kronika i s přídávky.

9. *Rukopis Pelcelovský*, v polou XV. věku, nyní majetek bibliotheky hrabat z Thunu na Děčíně. Obsah: celá kronika.

10. *Rukopis Fürstenberský* z pozdější doby XV. věku, majetek bibliotheky knížat z Fürstenberka. Obsah: celá kronika i s přídávky.

11. *Rukopis Ceronský*, psaný l. 1443, nyní v zemském archivu moravském. Obsah: „Krátké sebranie z kronik českých k výstraze Čechův“ l. 1438 sepsané (u Hanky slove „Ceronský třetí“) a celá kronika i s přídávky (u Hanky „Ceronský první“).

Rukopis třetí recensí.

12. *Rukopis Zebererův*, psaný l. 1459 od do-
tčeného již Jana Pinvičky v Ledči, nyní majetek
Českého Musea. Obsah: celá kronika s někte-
rými mezerami.

Vydání tiskem.

1. *Kronika kláštera Boleslavského* (v Praze 1620 u Dan. Karla z Karlšperka) upravená od Pavla Ješína, kniha nyní velmi vzácná a za minulých dvou věkův často přepisovaná.

2. *Kronika Boleslavská* (v Praze 1786 u J. J. Diesbacha), upravená od Fr. Faustina Procházky.

3. Vydání Václava Hanky a) v Lipště a v Praze 1849, pouhý text; b) v Praze 1851, text s přídavky a různočteními; c) v Praze 1853 u Řivnáče a s obnoveným titulem 1876, pouhý text.

4. Vydání Hankova textu „pro studující s historickými a gramatickými poznámkami“ od Jana Ortha (v Praze 1874 u Kobera).

Překlady německé.

Rýmovaný překlad zpořázen okolo l. 1340 i zachován rukopisem metropolitní kapitoly pražské z l. 1389. Tiskem vydán ve sbírce „Bibliothek des litterarischen Vereins in Stuttgart“ od Václava Hanky l. 1859.

Prosaický překlad zpořázen na počátku XV. věku na základu druhé české recensí. Rukopisy v bibliothekách lipské (jeden) a mnichovské (dva). Vydán od Hieronyma Peze ve sbírce „Scriptores rerum Austriacarum“ (Lipsiae 1725) podle přepisu, jež benediktin svatoemmeramský, Krištof Hofman († 1534), byl učinil.

O spisovateli.

Spisovatel rýmované kroniky nemnoho o své osobě památky zůstavil. Nejstarší děj, ježto znal z vlastního zkušení, připadá v dobu 1278

do 1283, i zmiňuje se o něm, když vypravuje o výtržnostech německých měšťanův za vládaření Ottý Bramburského (hl. 93 v. 51). Za bojův, které zmítaly vlastí naší pod vládou Jindřicha Korutanského 1308—1310, žil v Praze. Tehdáž viděl, „a'no po pániu Vítkovu oříu (když z Malé Strany na hrad pražský jel) třěva sě vlečiechu“ (hl. 103 v. 33 sld.), a „z města“, totiž ze Starého, hleděl na to, kterak „na přědhradiu“ Vilém Zajíc, Vítek z Landšteina, Kamýk rytíř a Jan ze Stráže boj vedli s Míšňany a Korutany o hrad pražský (hl. 104 v. 28). Z připomínek těchto zároveň jde na jevo, že spisovatel sám boje se neúčastnil.

Vzdělání na onen čas měl značné. Znalť děje starověké. Zmiňuje se o bojích Amazonek s Cyrem i Alexandrem, o Cyrovi a paních medských, o výpravě Vespasianově a Titově na Jerusalem; znal bitvu canenskou a počítání po ní prstenův rytířům sňatých (hl. 68 v. 30 a hl. 84 v. 25 sld.). Rovněž znal pověsti středověké o Karlovi Velikém a Rolandovi, o Dětrichu Berúnském. Mocen byl jazyka latinského a i německého (hl. 39 v. 4). Zanášel se porovnavacím probíráním kronik českých, přednost dáváje té, kterou nalezl u kněze starého v Boleslavi. Zemi

českou znal dobře; nejčastěji dotýká se končin severních a ještě více severovýchodních. Rovněž znal Moravu a krajiny sousední.

Rodu měšťanského nebyl. Měšťanstvo tehdá nejen venkoncem ještě bylo německé, ale stálo ve zřejmém zápasu se šlechtou českou, spisovatel pak na měšťany z národního i politického stanoviska pohlédá velmi s příkra a s vysoka, nenazývá je jinak než „chlapy“. Hořkost jeho ke všemu, co německého, nejbližší svůj základ měla právě v tomto soupeřství mezi městy i šlechtou.

Co do smýšlení obecného, všude a vždy jeví se u něho vroucí láska k národu a vlasti, věrná oddanost k rodu Přemyslovskému i nelítostivá nenávisť k odporníkům jeho, k Vršovcům, obliba v památkách šlechtických, zvláště ve znameních na štítech, zároveň pak veliká nechuť k zábavám rytířským, zejména k turnajům. Šlechtice souvěké drahně připomíná ze jména a oslavuje činy jednoho každého, jak se kde statečně choval. Nicméně šlechtické jeho smýšlení mírněno vědomím, že i z lidu sedlského stávají se šlechtici, ba i kněžny a knížata. Proti církevníkům nikde neukazuje nepřízeň, ale také nikde zvláštní nějakou přízeň, ba v některých výstupech, jako ku př. v setkání Svytýhneva s aba-

tyší svatojiřskou. Ojíře s opatem Fuldským, pronikají náhledy nehrubě kněžské. O svatých českých a životech jejich vypravuje se zvláštní zálibou. S pečlivou šetrností vyhýbá se věcem mravně pohoršlivým; tak vypouští Kosmovu povídku o Mathildě Lombardské, „aby, prý, ho kázaný nekázanú řečiú neviniť“. Vzácnou ozdobou spisu jeho jsou mravoučné průpovědi, výsledky to mnohonásobného zkušení v životě soukromém i veřejném.

Všecko to v jedno shrnout, dojdeme k závěrečnému, že skladatel kroniky byl šlechtic z rodiny, někde v severních, neřku-li severovýchodních Čechách usedlé. Vzdělání svého, jakož tehdá jinak býti nemohlo, nabyl on na školách duchovenských, ale nebyl knězem, jakož s druhé strany také nebyl válečníkem, ačkoli horoucně velebil válečnou slávu. Byltě p ě v e c, jenž sobě za staršího věku svého položil úkolem, aby „vše české skutky v jedno svázał“. I přiznání jako: „Plete se v to, a neuměje“ podle tehdejších názorův ukazuje k tomu, že nebyl z kněží, kteří tehdá, jako později mistři učení pražského naproti Štítnému, písemnictví výhradně za obor svůj považovali obvykli.

Kroniku svou psáti nezačal před l. 1308, jakož dosti určitě vysvítá z narážky na zavraždění

krále Albrechta I. synovcem Ješkem Švábským, po matce vnukem Přemysla Ottakara II., kteráž obsažena jest ve proroctví stadického oráče, že „vnuk pomstí svého děda“ (hl. 6 v. 21). L. 1314 kronika dokonána byla až po vyvolení Jana Lucemburského; s přídávky pozdějšími zavřel ji l. 1326.

O vážnosti, jakéž se dílu jeho od prva přikládalo, nejlépe svědčí ta okolnost, že již okolo l. 1340 neznámý spisovatel, nepochybně duchovní nějaký, Pražan rodu německého, přistoupil k rýmovanému překladu německému.

Jakkoli se kronika rýmovaná pevněji, než který jiný spis český, udržela v paměti lidu, nicméně jméno spisovatele jejího nám se nedochovalo. Václav Hájek z Libočan mezi „ctnými, slavnými a pravdomluvnými muži, kterých při spisování svém následoval“, ovšem beze všeho určitého vztahu ku kronice, klade jméno „Dalimil Mezeřícký, kanovník kostela boleslavského“, a T. Pešina († 1680) i M. B. Bolelucký († 1690) nerozpakovali se jméno to přiosobiti skladateli rýmované kroniky. Později se G. Dobner zasadil o „Dalimila“, a od té doby, přes odpor Procházkův, jméno to v literatuře zobecnělo, i není příčiny, proč by se i dále na návyku tom popřestati nemělo.

Vydání naše.

Přítomné vydání souvisí s větším podnikem, totiž s úpravou Dalimilovy kroniky do třetího dílu velikého sborníka: „Prameny dějův českých“ určenou. Úprava tato mimo text český obsahuje rýmovaný překlad německý, různočtení všech známých rukopisův a některá jiná skládání o dějích českých za XIII. i XIV. věku. I shledáno bylo za vhodné, aby se vzácná ta památka starého našeho písemnictví, jejížto cena slovesná z příčin rozličných posud postrádá zaslouženého uznání, z obsáhlého tohoto díla o sobě vytiskla a tudíž širším kruhům snáze stala přístupnou.

Při upravování textu šetřeno bylo těchto pravidel:

1. Kde se zachovaly zlomky textu nejstaršího (zejména Hanušovy, Hradecké a Olomoucký), tam se tyto položily za základ.

2. Pokud pramenův takových nebylo, tam přijal se text z kodexu Cambridgeského.

3. Kde i v tomto jsou mezery, tam přídržáno se kodexu Vídenského.

4. Nicméně se nepochybná starší čtení, která se i v jiných rukopisech po různu naskytují, ne-

odmítala, nýbrž do textu přijala. Velké vydání v případech takových podává všechna čtení, aby postup při tom zachovaný očitě posouditi se mohl.

5. V mluvnických tvarech spravováno se rukopisy, za základ vzatými, leč s jednou úchylkou. Zlomky nejstarší kladou důsledně *iu* na místě pozdějšího *i*; i kodex Cambridgeský převahu tak činí. Z té příčiny u vydání našem všude položeno *iu*, obratmo *ú*, i na těch místech, kde v rukopisu hlásky té není. Obměna ta všude naznačena písmem ležatým. Jestliže tedy ku př. u vydání se čte „rozkliuditi“, tož důkazem, že rukopis má „rozkliiditi“. Totéž provedeno i v některých jiných případech, kde se porovnáním styčných míst v nejstarších rukopisech samých dalo zjištit, že v prvotní osnově na tom neb onom místě byly starší tvary, než tam rukopisy kladou.

6. Přídavky, které se nalezají v rukopisech druhé recensí, v přítomném vydání zůstaly opominuty, tak že zde podána prostě a přesně ta osnova, jížto poskytají rukopisové první recensí. K třetí recensí ovšem nehleděno.

7. Od vydání Hankových se vydání naše v jedné příčině odlišuje. Hanka byl toho domnění, že text ve všech rukopisech pln jest interpolací,

jmenovitě pak nesouměrnost verše že příčinu svou má v takovýchto „přepisovatelských příměsích“, i měl za to, že třeba text „očistiti“ a tudíž „v nejdávnější čtení navrátiti“. Leč domněnání Hankovo pozdějšími objevy nejen se nepotvrdilo, anobrž z kořen se vyvrátilo. Nesouměrnost veršův vyskytá se v samých nejstarších zlomcích a rukopisech, i není naprosto žádné pochybnosti, že pochází od samého prvotního skladatele. Následkem toho sme ovšem za jediné pravé pravidlo uznati musili, aby se text otiskl tak, jak se nachází v rukopisech nejstarších, beze všeho libovolného vymítání slov a urovnávání veršův, týmž způsobem, jakého před Hankou šetřili i Ješín i Procházka.

V Praze, konec srpna 1877.

J. J.

PŘEDMLUVA.

I.

- Mnozí pověstí hledají,
v tom múdrě i dvorně činie,
ale že své země netbají,
tiem svůj rod sprostestvím vinie.
- 5 Neb by se do nich které cti nadieli,
své by země knihy jměli;
z nich by svůj rod veš poznali,
odkud jsou přišli, vzvředěli.
Jáz těch knih dávno hledaju,
- 10 a vezdy toho žádaju,
by se v to někto múdrý uvázał,
vše české skutky v jedno svázał.
A dotad sem toho žádał,
donid sem toho prvé nezbádał,
- 15 (ež) v to se nikte nechce otdati;
proto se sám v to drbiu uvázati.

II.

Ale věz, že-ť úsilno jest tuto kroniku psáti,
že-ť drbiu z rozličných jednu shledati.

Neb to za jisté povědě,

20 že-ť nikděž celé kroniky nevědě;

neb-ť jejie vši písari ne velmi sú snažni byli,
proto sú jie mnoho opustili,

jedno o svém kraju, a jiného málo mluviece,
jiného mnoho opustiece,

25 a někde velmi krátiece,

a tiem pravý sled tratiece.

III.

Nalez kroniku u kněze starého v Boleslavi,
ta vsecky jiné oslaví,

ta mi jistě vlastiny boje zpraví,

30 mnoho neznámého vypraví.

Proto, budeš-li pražskou neb břevněvskou kro-
niku čísti,

tiemto se právě ujisti,

že na niej jest méně postaveno,

ale slov více mluveno.

- 35 Opatovická ta často blúdí,
 ač i více mluví, však tobú slúdí,
 Vysehražská ta mi se najméně slúbiła,
 najlepšie na Bolesłavi byla.
 To račtež všickni věděti,
 40 ež té chciú se podržeti.
 Ale nalezneš-li kde co jinak, než tuto, mluveno,
 věz, ež to jest mú volíú, neproměněno,
 ale, jakž to jest tam postaveno,
 takež-ť jest i mnú ustaveno.

IV.

- 45 Řeči prázdné, jelikož mohu, myslíu ukrátiti,
 avšak smysl celý myslíu položiti,
 aby se tiem mohl každý raději učiti,
 k svému se jazyku více snažiti;
 neb uslyše múdrý řeč múdrú, múdrejší bude,
 50 túžebný tiemto túhy zbude.
 Jáz tuto sprostně položíu
 a na to lepšího prošíu,
 aby pro naše země čest
 i pro našich nepřátel žest

- 55 opravil mů řeč rýmem krásným
a oslavil hlaholem jasným,
a mne tímto nehaněje,
řka: „Plete se v to, a neuměje.“
Jáz se v tom sám dobře znaju,
60 kromě že-ť o svém jazycě velmi tbaju.
To mě jest k tomu vzbudilo,
i mě k úsilu připudilo.
-

L

Potopa. Rozdělení jazykův.

- Když vešken ľud pro svú vinu
kromě osmi vodú zhynu,
ti, jižto běchu ostali,
ot vzhodu slunečného vstali.
5 Ku poledniu vždy se brachu,
nebo bychy plni strachu,
potopy se vždy bojiece,
sami sobě v tom nevěriece.
Když na jednom poliú biechu,
10 jemužto Sennar diechu,
tu nemúdrú radu vžechu
a právě podobnú k smiechu,
řkúc: „Postavimy věžiú sobě,
ta buď vz výšiú až do nebě.“
15 A když tu věžiú děláchu,
tvrdými cihlami ju skládáchu,
klí miesto vápna jmějiechu,
všickni jednu řeč mľuviechu.
Bohu jich dieľo se nesmľli,
20 i jich jazyky tako zmýľi,
(ež) bratr bratru neurozumě,
ale všeliký svú řeč jmě.

Tu svého dieľa přestachu,
 a druh ot druha sě brachu.
 25 Každý těch sobě vlast ustavi,
 ot těch sě vzněchu rozliční nravi.
 Ti sobě osobichu země,
 jakž i dnes jmá každá své jmě.
 Mezi jinými Srbové,
 30 tu kdežto bydlie Hřekové,
 podle moře se usadichu,
 až do Říma sě vzplodichu.

II.

Praotec Čech. Osazení země.

V srbském jazyku jest země
 jiežto Charvaty jest jmě.
 V tej zemi bieše lech,
 jemužto jmě bieše Čech.
 5 Ten mužobojstva se dočini,
 pro něž svú zemi provini.
 Ten Čech jmějieše bratrův šest,
 pro něž jmějieše moc i čest,
 a ot nich mnoho čeledi,
 10 juž jedné noci Čech osledi.
 I vybra sě se vším z země,
 jiež diechu Charvaty jmě.
 I bra sě lesem do lesa,
 dědky své na plecú nesa.
 15 A když dľúho lesem jide,
 k velikému hvozdu přide.

Tu se stešte čeledi jeho.

Vecě Čech: „Ach běda jest skutka mého,
že pro mě jste v tejto nůzi

20 a jsú pro mě vaši domové hustí lůzi.“

I vecě Čech k svému sboru:

„Podejděm pod tuto horu,
dětem. skotu odpočinem,
a snad se tu s tůhú minem.“

25 Za jutra u pravé zoře
by Čech sám sedm na tej hoře,
s niež všúcku zemiú ohleda,
a dále jim jíti neda,

řka: „Jmámy zemiú po svej vůli,
30 budú nem z té plni stoli,
zvěři, ptákův, ryb, včel dosti.
Ot nepřáteľ tvrdá dosti.“

Jako by se dnes na púšci stało,
kdež by jim nic nepřekážało.

35 S té hory na zemiú zřěchu,
proto tej hoře Říp přěvzděchu.

Prvé chleba nejmějěchu,

maso a ryby jediechu.

Prvé léto łaz vzkopachu,

40 a druhé léto rádľem zorachu.

Ale že jich starostě Čech diechu,
pro-ň zemi Čechy vzděchu.

Ti ľudie velmi věrní biechu,
všě sbožie obecno jmějěchu;

45 komu se co nedostanieše,
u druha jako své jmějěše.

- Jeden obyčej zlý jmějiechu,
 že manželstva nadržiechu.
 Tehdy i jedna žena mužem jista nebieše,
 50 jeden muž žen mnoho jmieše.
 Právě skotsky přebýváchu,
 na však večer nového manželstva hledáchu.
 Súdcie i jednoho nejmějiechu,
 nebo sobě nekradiechu.
 55 Pakli se kdy stała která sváda,
 u stařějšieho budiese rada,
 aby právo učinili,
 pravému škody polépsili.
 Minu let tomu velmi mnoho,
 60 že se drže ten lúd obyčeje toho.

III.

Krok. Libuše.

- Když tomu mnohý minu rok,
 vsta v zemi muž, jemuž diechu Krok.
 Ten zemi všiucku súdieše
 a múdrosti je učieše.
 5 Potom Krok jide do navi,
 tři múdré dcery ostavi,
 Kaziu, Tetku a Liubušu,
 o třetiej mluviti mušiu.
 Kazě sědieše na Kazíně,
 10 a Tetka na Tetíně,
Liubušě prorokyni bieše
 a všiucku zemiú súdieše.

- Sta sě, že o meziu dva sě svadista,
a sobě dobře přibista.
- 15 Liubuše je sě jú súditi,
a vinného musi smútiti.
Vinný je sě Liubuše haněti,
řka: „Nechciu tebe za súdciu jmieti;
neb žena lépe umie jehľú šfti,
- 20 než v súdē mužē súditi.
Auvech, to mě velmi truí,
že našiu zemiú žena súdí.“
I všech paní je sě haněti,
jehož jáz nechciu mľuviti.
- 25 Liubuše, to usľyševši,
nemúdrému přehověvši,
nic jemu neotpovědě,
ale valný snem zapovědě.
Když sě na snem všickni snidú,
- 30 a přēd Liubušiu přijidú;
tehdy ta všie země máti
je sě hanby žalovati.
Zeměné, to usľyševšē,
svej hospodē sě nasmievšē,
- 35 jako z praka sě zpodjemšē,
rady i jedné nevzemšē,
křikú všickni jedniem hlasem:
„Nevypľatímý to jedniem vlasem!
Pravdu-ť jest mľuviľ člověk taký;
- 40 nebo-ť jest muž viľa všaký,
jenž sě kto přēd ženú súdí,
jehož k tomu núzē nepřipudí.

- Juž ti déle nechcem hověti,
 chcem mužě za hospodu jmiěti.
 45 Jednoho-ť na tobě prosímý:
 pověz nám věstbami svými,
 z které nám radíš země kněžě vzieti?
 Nebo v svej nemóžem podobného jmiěti.“

IV.

Proroctví Libušino.

- T'dy Liubušě odpověě,
 řkúc: „To-ť vám beze ěsti pověě,
 jakož koli ste mě uhanili,
 kdež ste mě tak potupili.
 5 Zlý ělověk to musí býti,
 kterýž pro své dobré dá obci zlým užiti.
 Obec ješť každěho ohrada;
 kdož ju tupí, minula-ť jej rada.
 Ztratě obec, neufaj do hrada;
 10 bez oběě dobude tebe všeliká sváda.
 Ale jáz vám své škody nedám zlým užiti,
 chcěu vám beze ěsti raditi.
 Radější byste mohli mój súd trpěti,
 než že drbíte za kněz silného mužě jmiěti.
 15 Lehěje-ť tepe dievěie ruka:
 ot mužské rány bývá veliká muka.
 Tu mně tehdy uvěříte,
 když svého kněžě za železným stoěcem
 jedúc uzříte.

- Bude-li nad vámi *ciuzozemec* vlásti,
20 nemoci bude dľúho váš jazyk trvati.
Túha-ť jest každého mezi *ciuzími*,
a smutný utěší se mezi známými.
Každý kraluje přieteli svými,
i jeden múdrý neraď se s *ciuzími*.
25 Pojme k sobě *ľud* jazyka svého,
bude-ť vždy hledati vašeho zľého,
a na váš *ľud* bude hledati viny
a svým rozdělí vaše dědiny.
Češte své, ač i krastavo,
30 nedaj v své *ciuzozemciu*, česká hlavo.
Tomu-ť vy učí ženská hlava,
kde jeden jazyk, tu jeho sláva.“
Opěť *Liubušě* odpovědě,
řkúc: „To vám beze ľsti povědě;
35 nebo-ť jáz to dobře vědě,
jemuž býti vašiú hospodú.
Jdětež, ctnější, po mého konie vodu,
kamož-ť jedno on poteče.
A komuž-ti on přiteče,
40 toho na ten kón vsadiece,
vedťež ji sěm, sě nesvářiece.
Budete-li sě sváříti,
po *tisiuc* let bude-ť zemi škoditi.“
Liubušě sě na své věstby vzpusti,
45 kón osedľaný bez uzdy pusti.

V.

Poslání o Přemysla a nalezení jeho.

- Páni po koniu pojedú,
až Bieliny řeky dojedú.
Podle té řeky kón poteče,
na jednu úlehl přiteče,
5 na niejž oráše muž veliký,
obinuv své nohy lýky.
K tomu muži kón přiskočiv,
i sta u něho se vzbociv.
Stojieše jako jat v uzdici,
10 pro to tej vsi vzděchu Stadicí.
Páni na chlapě zvěděchu
jeho jmě, že j'mu Přemysl diechu.
Počěchu se druh k druhu smieti,
i chtiechu jej inhed vzieti.
15 A jakož se jeho dotkú,
Přemysl vdruží v zemi otku,
řka: „Žel mi jest, že ste tak rano přišli!
By ste byli teprv ot Liubušě vyšli,
bycht mohl tuto úlehl vzorati,
20 viac bylo by nelže oráciu chleba kupovati.
Ale že ste uchvátili
a mně v roli překazili,
móz to každý slyšeti rád,
bude v zemi žizn, a často hlad.“
25 Posáh Přemysl k lýčeniej kabeli,
vyně sýr a řešetný pecen velí,

- počč, na radlici položiv, jiesti,
pánov prosi podle sebe siesti.
Páni počechu sě shliedati,
30 a na *Liubušinu* řeč vzpomínati.
Jechu sě jeho tázati,
proč by jemu bylo miło na železě sniedati?
Přemysl tak jim odpovědě:
„Jakž vám *Liubuš* pověděla, též vám povědě.
35 Když ste o dievcě nerodili tbáti,
bude vy mój rod železnú metlú kázati.“
A když tu Přemysl sniedáše,
jeden pán na otku hlédáše,
že otká vypusti z sebe pět pramenów
40 a z nich prokvete pět ořechów.
Čtyřie uschú po malej chvíli,
pátý by živ, ten sě všem smíli.

VI.

Proroctví Přemyslovo.

- Když sobě ten div ukázachu,
na Přemyslu potázachu,
které by bylo znamenie
té suché otky vzeztvénie.
5 Jim tak Přemysl odpovědě,
řka: „To jáz vám všě povědě.
Otká suchá jest znamenie
mého chłapieho urozenie.
Ale že-ť jest brzo vzkvetla,
10 jakž vem *Liubuš* byla řekla,

- můj rod z chłapieho pořáda
dojde králového řáda;
pětiú pramenóv bude kvísti.
To budú na knizě čísti,
15 (ež) ze mne bude kněžstvo patero.
Ale brzo zhyne čtvero;
páté vzektve velmi krásně
a vypustí svůj plod jasně.
Ač ti se jím kdy podejde,
20 všakož časa toho dojde,
že vnuk pomstí svého děda;
i jeho vrahóm napokon bude běda!“
Řka to, vsta z chłapieho sboru,
jede do *Liubušina* dvoru.

VII.

Sňatek *Libuše* a *Přemysla*. Založení Prahy.

- Jakž brzo *Liubuše* doje,
Liubuše jej za muž pojě.
Přemysla páni velikými dary ctichu,
kněžem jeho učinichu.
5 *Přemysl* bieše múdré myslí,
on s *Liubušiú* všě právo zemské zamysli.
Tehdy *Liubuše* povědě:
„Jáz ti jedno miesto vědě,
to bude sľovútno po světu,
10 jako sľunce v svém osvietu.
Pomněte všickni sľova mého!
Vyndeta dvě olivě zlatiej z něho,

- Václav bude jmě olivě prvej,
 a Vojtěch olivě druhej.
 15 Tě ot pokolenie mého
 vendeta až do královstvie nebeského.
 Tě to město oslavíta,
 a juž pohřebená všiu zemiú obráníta.
 Stavte město, to vem kážíu,
 20 tu kdežto jáz vám ukážíu:
 u Vltavy pod Petřínem,
 kdež tesař činí práh s svým synem.
 Pro práh městu vzdějte Praha.
 Toho města bude veliká dráha.
 25 Neb jako kniežata i králové,
 ľudie silní jako lvové,
 proti prahu klanějú hlavu,
 aby ju jměli zdravu:
 takež proti Prazě, městu mému;
 30 neb bude česť i chvála jemu.“

VIII.

Smrt Libušina. Vlastiny snahy.

- Skonče svůj život Liubušě,
 pohřebú ju ve vsi, jiež diechu Liubicě.
 Po niej jejie knieně válku počechu
 a právě podobnú k smiechu;
 5 neb tomu za právo chtiechu,
 aby takež dievka zemiú vládla,
 a mužie se drželi rádla.

- Chtiece své řeči užiti,
jechu se hradu staviti.
- 10 Dievky hradu Děvín vzděchu
a Vlastu za knieniu vzěchu.
Ta po vsiej zemi k dievkám posla pošly,
řkúc: „Podbímy pod se ty bradaté kozly.“
Neb se tehdy po pohansku jmiechu,
- 15 mužie dlužé brady nosiechu.
Vecě Vlasta: „Která leží na nich moc?
Zpíjejú-t se na každú noc.
Když nad nimi svítěžimy,
co chtiece z nich učinimy.“
- 20 Pro tu řeč mnoho se dievek k Vlastě obra,
na šest set jich se do Děvína dobra.
Jako hoľubi letiec z svých kotcův,
takež se dievky brachu od svých otcův.
Když bieše mužóm to brániti,
- 25 každému svú dceru bíti:
dvorno jim to bieše viděti,
i jechu se tomu smieti,
že dievka okročmo na koniu jezdieše,
druhá po niej prázdny kóň vodieše.
- 30 Mužie z smiecha nemúdrého
dojidú smutka velikého;
mohúc to zlé slovem uhasiti,
i dachu velikému zlému býti.
Snad sú byli nepomněli,
- 35 že múdří sú za přísľovie jměli,
řkúc: „Kto chce v domu škody zbýti,
ten nedaj jiskřě uhlem býti;

- neb uhel často ohněm bývá,
 proněž bohatý sbožie zbývá.“
- 40 Tak mužie, mohúc slovom obrániť,
 i dachu z mála vojsku býti.
 Kněz Přemysl chtieše to brániť,
 páni řechu: „Pokus'my, čso-ť mohú učiniti.“
 Vecě Přemysl: „Viděch ve sně dievku krev
 ločiúcě
- 45 a po vsiej zemi jako vztekľú behajúcě.
 Pro ten sen boju sě země zlého.“
 Páni na smiech obrátichu sen knězě svého.

IX.

Upravení vojska Vlastina.

- Když dievky ot otcův sě brachu,
 a na Děvín sě vzěbrachu,
 dci otcu na život odpovědě,
 sestra bratru to povědě:
- 5 „Juž jáz nejsem ničse tobě,
 každý jměj péciu o sobě.“
 Pak sobě sliúbichu vieru.
 Vlasta jim da v pitiu smieru,
 aby své tľustosti zbyľy,
- 10 črstvy a múdry k tomu byľy.
 Potom je na tré rozděli
 a úřady je poděli.
 Pak múdřejším hrad poruči
 a v radě je vsdy seděti uči,
- 15 řkúc: „Ktož-ť rád sedí v radě,
 ten ostojí v každej svádě.“

- Krásím káza sě líčiti
 a chytrej řeči sě učiti,
 řkúc: „Tímto mužóm poleku,
 20 kdežto mociú nedoteku.“
 Třetím káza s lučišti jezdití,
 a mužie jako psy bíti.

X.

Válka dívčí.

- Když sě dievky svykú,
 na koních jezdití obyكú,
 jechu sě země pleniti
 a vše mužě pořád bíti.
 5 V div sě dievčie srdce proměniechu,
 že proti mužóm jako kámen biechu.
 I jedna přátel nebránieše,
 dci na svého otcě vnadieše.
 Kněz Přemysl to da všiej zemi věděti,
 10 ale mužie nevědiechu, čso tomu sdieti;
 neb oděnie nejmějiechu
 a na jich koních dievky jezdiechu.
 Však, jakž mohúc, sě mužie sebrachu
 a před Děvín sě brachu,
 15 mniec, ž'by dievky měchýřem zahnali,
 a mniece, ž'by jich na hradě nedočakały.
 Přemysl nerodě s nimi jíti,
 řka: „Mój rod nechce toho škodú užiti;
 neb vědě, že dievčie lsti nemůžete zbýti,
 20 a ot nich vám jest pobitu býti.

- Ž'by mě v prvém boju pobiły,
mój by rod nepřietelie skoro zbili.
Proto s vámi nechciu jíti,
ni vám raziu s nimi sě·sníti.“
- 25 Mužie jeho rady netbachu,
proti jeho vóli před Děvín sě brachu.
Mužie, když ten hrad uzřechu,
dievkám sě převelmi vsmiechu.
Kdežto Bojiště sľove, za Vyšehradem stojiechu.
- 30 Dievky, když je dobře sezřechu,
všecky sě tu poradivšě,
a u viere sě utvrdivšě
pojidú s Vľastú, náprěd mocnějšie
postavivšě, u prostřěd múdřějšie.
- 35 A když na poli stojiechu,
a juž bojovati chtiechu,
Vľasta na koniu s oščěpem a v turniech stojieše
a svému vojsku tak mľuvieše:
„Ó dievky, šlechetné stvořenie!
40 vás na světě šlechetnějšieho ničs nenie!
Držte sě šlechetenstvie svěho,
dobývajte sobě sľova dobrěho.
Buď vám miľo úsilie máľo pojměti
a skrzě to věčný pokoj jmieti.
- 45 Ač je nynie potepemy
věčnú chvľáu i paměť vezmemy.
Budem sobě mužě voliti,
kdy chtiec, budem je bíti.
Budem jako amazonské panie.
- 50 Ty sú poručily mužóm oránie,

a samy zemiú vládu.

Ty sú jměly s ciesařem Cyrem svádu,

ty sú toho ciesaře ctně pobiły,

a jemšě jej, sú ve krvi utopiły,

55 řkúc: „Krvě si žádał, krev pí,
viece na světě liudí nebí.“

Ty sú sě proti Alexandrovi udatně jměly,

a s jinými králi sú sě bítí směly.

A jmajú toho česť po světě i chválu,

60 pojměvšě u boju práciu mału.

Těž vám, panny šlechetné, słušie učiniti!

Nebo dámy-li sě nyníe těmto bradáčóm zbíti,

budú šlechetnými pannami chlapi smiech po-
bįjeti,

a věc ny mužie budú za robotné jmieti.

65 Bí každá jako psa bratra a otcě svého,

aby mohla sobě dobyti života pokojného.

Lépe by bylo nám ctně zbitu býti,

než těmto, chlapóm bradatým na milosť jíti!

Ale bude-li která ot nás běžěti chtieti,

70 věz to, že s námi tovařištva nikdy nebude
jmieti.

A moci-li kdy ju budu jmieti,

smrti nemoci bude zbýti.

A bude-li která jata,

jáz jmám dosti Liubušina zlata,

75 a to vám za jisto praviu,

že to všěcko pro vy jednu ztraviu.“

A jakž té řeči brzo přěsta,

tak sě ihned hnuchu s toho miesta.

- A jakž na mužě vynikú,
80 tak všěcky plavecky křikú.
Obsuchu mužě dievčie střěly,
Vlasta mužě oščěpem rozděli.
Dřieve, než svých opěf dohna,
sedm lepších oščěpem prohna.
85 Mlada, Hodka a Svatava,
Klimka, Vracka a Častava
tu podle své knieňě vždy biechu,
a dobrodružsky se ovšem jmějiechu.
Mužóm do smiechu nebieše,
90 na tři sta mužóv juž ležieše.
A by tu blíz les nebył,
i jeden by z mužóv nezbył.
Na Vlastu se i jeden nevrátil:
nerad bych jie j był skopka rozvrátil.

XI.

Vystavění Vyšehradu.

- Po pól létu mužie se ostrabichu,
smolníkóv i koní sobě dobychu;
však dievek bojem podstúpiti nesmějiechu,
ale blíz jich hrad postaviti chtiechu.
5 Dievky je dvakrát otpudichu,
až však takto je přělstichu.
Mužie lštíú přěd Ljubiciu padú.
Tehdy dievky, vzešě radu,
podjemšě se z svého sboru,
10 jedú bránit svého dvoru.

- Mužie síly se bojiece,
v Liubici lahú, se tajiece.
V tu dobu Přemysl s svú radú
připraviv, což slušie k hradu,
15 jedné noci vzvede dřevem hrad,
jemuž vzděchu Vyšehrad.
S toho válechu let pět,
a'ž mužóm by úzek svět.
Neb dievky mužův na hradě nejmiechu,
20 proto se zrady nebojiechu ;
ale dievky na Vyšehradu biechu.
Když mužie kam jeti chtiechu,
dievky dievkám pronesiechu ;
tak na cestě dievky mužě ztepiechu.
25 Také k ženám jdíeše Vlastin list,
pro-ňž nebieše sobú i jeden muž jist.
Neb veliká túha v zemi bieše,
z jednoho slova žena mužě tepieše.
Tehdy mnoho mužův nalezachu na loži
30 zbodených noží.
Proto v noci stáju
jmievachu často v hustém háju,
aby dievčie liuti zbyli
a životův neztratili.
35 Panie cné válekú se stydiechu
a jim za bláznovstvo jmějiechu.
Některé se k tomu nepřimľuviechu,
neb tajně s Vlastú svět jmějiechu.
To mužie ot žen trpiechu ;
40 pravé ženy jim věrny biechu.

V tom chváliu mužě toho věka;
 neb sú ot múdrych dostojni dieka,
 že i jeden muž nedaľ své cnej paniej zlé
 zlý m užiti,
 ni který chtěľ jie tiem uhaniti,
 45 řka: „Necná činí podle svého práva;
 požídate, ať jest má cná žena dľúho zdráva.“

XII.

Dívčí lstei.

Potom dachu sě dievky na rozličné lŕsti,
pro něž mužie zbychu své cti.
Uzřěvšě, že na Vyšehradě jest veliký hľad,
za příměříŕm pozvachu jich na svůj hrad.
5 Tu s nimi krásné panny vsadiechu,
jenž chytré řeči mnoho umiechu.
Ty diechu: „Jáz bych tvá ráda byla,
by má tetka živa nebyla.
Chtěl-li by ty mě sobě jmieti,
10 musil by jiež život otjieti.
A to-ť sě móż dobře státi,
chceš-li jie na tejto cestě ždáti.
Jmá tú cestú sama desáta jeti,
můžeš ju s jejie tovariškami jieti.“
15 Tak nebožátka přehlúdiece,
zástavu jim zastaviece,
tiem činem mnoho dobrých zbichu,
tak mocnějších nepřátel zbychu.
Pak jedna jednomu skutky zjevováše,
20 velikú mu vieru slúbováše,

- řkúc: „Mrzí-ť mě v tom přiebytku býti;
 chceš-li mój muž milý býti,
 chciú ti jáz Děvín zraditi.“
 I je sě jeho učiti,
 25 kak jest jim k tomu přijíti.
 Když to kněz Přemysl vztvədə,
 tako jim všem odpovədə:
 „Raziu vem, nerodte jim věřiti;
 věřte mi, ež vy chtie tiem činem zbíti.“
 30 Mužie nerodichu j'mu v tom uvěřiti,
 podle dievčie rady chtiechu v hrad jíti.
 A když juž v onen hrad vnidú,
 tu na ně dievky vynidú:
 překotem je všěcky zbichu,
 35 i jednoho neživichu.

XIII.

Přelstění Ctírada.

- Jeden dobrý ostał bieše,
 ten sobě jmě Ctírad jmieše.
 O tom sě jechu bráti ľest.
 Sebravšě sě dievek šest,
 5 i nalezú jednu radu.
 Vztvədəvšě, že mu klúdití jednu svádu,
 ulčivšě najkrášiu řadu,
 na jeho cestě vsadichu ju na kládu.
 Tiej dievcě Šárka diechu,
 10 tu za najkrášiu mezi sobú jmiechu.
 Položichu u niej trubiciu
 a među velikú řahviciu.

- Svázánu ostavichu ju na lesě.
Jedno-t Ctírad povleče sě,
15 uzřě, nali dievka pláče,
a nad niú inhed vran kváče,
jenž snad bieše prorok smrti jeho.
Škoda toho druha dobrého!
Otáza jie, co by tu činila,
20 proč-li by tak kvíelila?
Vecě: „Jsem z Oskořína dci toho pána,
i sem ot těch zlých dievek svázána.
Chtiec mě násilím na svůj hrad vézti
a k svej zlobě mě přivesti,
25 ale jakž vy uzřěchu,
mne svázány tuto otběhú.“
Když na dievcě všeho ztáza,
ssěd s koně, pannu rozváza.
Panna s pláčem je sě jeho prositi,
30 aby v niej rácił všě panny uctiti,
i rácił ju k otcu se ctiú donesti,
řkúc: „Nevědě, co sobě zdieti.“
Ctírad podle panny sě posadi,
liudi około sebe zsadi,
35 i je sě s niú medu píti
a v tu trubiciu trúbiti.
Po trúbě dievky urozuměchu,
že Ctírada jako u měchu jmějiechu.
Dievky tu koňov podpěchu
40 a svá lučiščě napěchu.
Jakž na Ctírada vynikú,
hlásem vysokým na ně křikú.

- Dřieve než mužie k koňóm dospěchu,
až je jako ptáky jechu.
45 Inhed všěcky lúdi zbichu,
Ctirada před Vyšehradem na koło vzbichu.
Črtie sě tej věci smějú,
i dnes tomu miestu Šárka dějú.

XIV.

Dívčí práva.

- Tak zbychu toho Ctirada.
Naleze to dievčie rada,
by všiú zemiú Vlasta vládla,
mužie držěli sě rádla.
5 Vlasta sě v zemi uváza,
na dievkách práva potáza.
Dievky jiej to právo dachu,
inhed po všiej zemi poslachu,
řkúc: „Který-ť sě pacholík narodí,
10 ať sě viec k boju nehodí,
pravý palec mu urúbiti,
a pravé oko vyłúpiti,
by meče nemohł držěti
a za ščítem nemohł by viděti.“
15 Někdy témuž sú pohani od židów chtěli,
snad sú byly to dievky usłyšěly.
Ač sú to samy zamysliły,
znamenie jest, že-ť sú múdré byly.
Opět Vlasta tomu z práva chtěla,
20 to všiej zemi vřpověděla,

by dievka toho za muž jměla,
 kterémuž by sama chtěla;
 u dvora by žena byla,
 mužě v dieľo porobila.

25 S tiem právem svú milosť Vlasta všem vzpo-
 věděľa

a mír v zemi zapověděľa.
 Kněz Přemysl, když tu řeč vzvědě,
 tajně na snem zapovědě.

I jechu se tu raditi,
 30 kak by se mohli obrániti.
 Přemyslovi vieru sliúbichu
 a u viere se potvrdichu.

Před Děvín jezd jechu se činiti
 a na cestách dievky bíti.

35 Naleze to mužská nevěrná rada.
 Pozvavše za mírem slovútnějších do Vyšehrada,
 mnoho dievek pohanichu,
 za pravým mírem cti je zbavichu.

Ty inhed všiu sílu i udacstvo ztratichu,
 40 hanbú se viec do Děvína nevrátichu.

XV.

Pobití dívek.

Když to uslyšě Vlasta liuticě,
 vzřiu žalostiú jako nedvědicě,
 všem mužóm na život odpovědě.

Přemysl jieť po poslu povědě:

5 „K vám se nevěrú nestydímy;
 neb ju ot vás vždy vidímy.

Byste byly k nám vieru zdržaly,
 ot nás byste nevěry neohledaly.
 Ale že ste vy směly v nevěrný plášček se
 odieti,

- 10 přejte jeho také jiným pojměti.“
 Dievky se všechny sebrachu,
 a před Vyšehrad se brachu,
 chtěie jeho mociú dobyti,
 všechny mužě na něm zbíti.
- 15 Mužie proti nim vynidú,
 a jakž se brzo snidú,
 Vlasta se z svých nemúdrě vyrazi,
 mezi nepřátele se vrazi.
 Sedm janochův se k niej otđa,
 20 jimž ona ni v čem se nepodđa.
 Tu ju jejie náhlost omýli,
 že mnieše, by za niú dievky zbyly.
 Když v húšciu nemože oščěpem ani mečem
 vlásti,

tu dojde veliké strasti.

- 25 Tu ju noži rozebrachu,
 po boju psóm ju rozmetachu.
 Když dievky šípy rozplískachu,
 oščěpův jim jich młazšie přidávachu.
 Płáčúc pěšě u boj jdiechu,
- 30 mužie je pořád tepiechu.
 Když dievek na dvě stě smrti dachu,
 jiné se na běh otdachu.
 Dřieve, než na hrad přiběhú,
 mužie na most vzvoditý po nich vzběhú.

- 35 Sě veliká by na mostě,
u bránu sě tiskniechu hustě.
Mužie o tom málo tbachu,
mociú sě tu v hrad sebrachu.
Tu dievky bratřiu poznachu
40 a na ně silně voľachu.
Některé před nimi vzklekáchu,
některé sě k nim vlísáchu.
A což kolivěk činiechu,
mužských srdec neuměkčiechu.
45 Krásná tělce smrti dáváchu,
prýč je s hradu metáchu.
Tak ten veš sbor i pohynu,
a ta válka tak i zminu.

XVI.

Smrt Přemysla a jeho následníci.

- Přemysla na stolec vsadichu,
hrad Děvín ihned zkazichu.
Potom snide kněz Přemysl,
po tom by knězem syn jeho Nezamysl.
5 Po něm Mnata knězem bieše,
po tom syn jeho, ten Vojen sľovieše.
Ten synoma zemiú rozděli,
za života je otděli:
Lučsko da Vlastislavovi,
10 české kněžstvo Unislavovi.
Jenž dřieve sľovieše Lučsko,
to nynie sľove Žatečsko.

- Unislav po otcu knězem byl,
 ten jest v krátkě života zbyl.
 15 Po něm byl knězem Křesomysl, syn jeho.
 Ti všickni neostavili sú jmene dobrého;
 nebo biechu jich hlúpí nravi,
 proto o nich písmo nic nepraví.

XVII.

N e k l a n .

- Neklan vsta po Křesomyslu,
 ten bieše dobrého smyslu.
 Jeden nedostatek do sebe jmějieše,
 že ovšem neudaten bieše.
 5 Snad jemu proto Neklan diechu,
 že j'ho s koně nikdy nekľáli běchu;
 nebo ktož u přřhodu nechodí,
 ten sě zlé přřhody doma schodí.
 Toho j'mu za zlé i jeden nejmej,
 10 nebo to každý za jisté jměj:
 bláznóm jest hrdinstvo vzdáno,
 múdrým neudacstvie dáno.
 Neb múdrý rozličně přřhodu rozkládá,
 až ta i mine sváda;
 15 ale nemúdrý, maľú přřčinu jmaje,
 trutí, až pronikne, nic netbaje.
 Proto slova dobývajú,
 a často škodu přijímajú.
 Pakli jest múdrý udaten,
 20 věč jeho skutek nenie zmaten,

- neb sě taký nebojí mar.
To-t jest vláščí boží dar;
neb sě ten rovná kniežatóm,
neb všie země česť leží na tom.
- 25 Toho daru Neklan nejmieše;
múdrost jmaje, neudaten bieše.
Zemiu dobře oprávieše,
ale války sě velmi bojieše.
Nebo často sě to stává,
- 30 že, kdyžto nemáhá hlava,
ve všech údiech statka nenie:
takež pro knězě všěcka země oblenie.
Zbáda Neklana kněz žatečský,
Vlastislav, ten krásný, děcský.
- 35 Obdržě na Praženech dva boje,
i sědě na Vlastislavi, nepřítel sě neboje.
To město bieše postavil,
nad ním tvrdý hrad ustavil.
Mezi Příbkem a Lovošem stojieše,
- 40 po kněziu Vlastislavovi město sľovieše.

XVIII.

Vlastislav Lucký.

- Vlastislav na vojnu zapovědě,
o tej vem divně povědě.
Káza na vojnu všě psy vésti,
všě ptáky káza s sobú nésti,
- 5 aby je liudmi krmili,
když by Pražany všěcky zbili.

- Mně, by skončeníu takému bylo býti,
i je se počátkem chlubiti.
Ale Bóh, jenž chľuby neliúbí,
10 jeho chľuby brzo urubi.
Vzvěděv to Nekľan, počě se báti,
i nesmě na vojnu vstáti.
Pozvav Styra, mužě udatného,
k radě člověka múdrého,
15 s tiem počě se kněz raditi,
kak by mohl Ľučan bez boje zbýti,
řka: „Lépe jim jest něco země ustúpiti,
než se k nim tak zavražditi.“
Styr tak kněziu odpovědě:
20 „Jáz to dávno dobře vědě,
budem-li v tom hověti tobě,
učinšmy škodu i hanbu sobě.
Jakž sú směli oni k nám se zavražditi,
tiem právem my móžem svých přátel mstíti.“
25 Mohľ by se kněz domysliti,
že se strašivému s udatným zlo raditi.
Ž'by byl na radu pojaľ neudatného,
radiľ by byl jemu něco strašivého.
Ale Styr udatný udatně radieše,
30 kněziu ta rada nemiľa bieše.
Vecě Styr: „Učiň mi tak veliký rov,
jenž by uzřěl veš Chýnov:
chciu se rád s Ľučany býti,
a v tom boju chciu rád sníti.“
35 Kněz mu rov vysoký sľiúbí učiniti:
Styr za knězě u boj sľiúbí vníti.

- Znamenajte, kaký-tě byl liud,
 že nebyl v nich nynějšíeho liudu blud,
 již netbajú, by česť u měsě byla,
 40 ž'by mu jedno dědina se plodiła.
 Ale oni o sbožiu nic netbajú,
 jedno jmene dobrého a paměti věčné
 hledajú.

XIX.

Věď pražská a věď lučanská.

- Když Styr vše Pražany sebra,
 proti Lučanóm se vzebra.
 Když by u jednoho doľa,
 jedna baba na Pražany vzvoľa,
 5 řkúc: „Nebude-li má mezi vámi rada,
 stane se u vašem vojsku vada.
 Náhle jděte na onu studniciu,
 obětujte bohóm osliciu
 a každý jie něco sněz.
 10 A Styřě, to jistě věz,
 že kněze Vlastislava pobješ,
 jeho liudi všěcky zbješ.“
 V Lučstě také bieše baba,
 ta jmějieše pastorka, jemuz jmě bieše
 Straba.
 15 Ta baba pastorku povědě:
 „Jáz vašiu biedu dobře vědě.
 Ach túho vaše, nebozí!
 Hněvajú se na vy bozi.

- Když na Tursko přijedete,
 20 ottud viac neotjedete.
 Tu lučské kniežě oстане
 a ten rod veš viac nevstane.
 Synku, když vendeš v turský boj,
 prvý, ktož tě potká, tomu stój.
 25 Daj mu oščěpem maľú sotu,
 a nečiň jemu nic životu.
 Obě jemu uši uřež
 a schovati jú nehřeš.
 Když přineseš na své dráhy,
 30 tu poznáš všě své vrahy.
 Před kón učiň to znamenie,
 v núziu nic lepšieho nenie.
 Tomu znameniu kříž dějú,
 - jemuž se nynie blázni smějú.
 35 Žučěné sú Pražanóm dáni,
 a proto koni jich budú svázáni,
 že nemoci budú sobú hnúti.
 Jedinému tobě s smrtiú jest se minúti.
 Ač ti jest věč slúti zběhem,
 40 na Turště se nestyď během.“

XX.

Bitva na poli Turském.

Když na Tursko voje se snidú,
 tu v liúty boj velmi vnidú.
 Ot jutra až do večera
 sta Vlastislav, a boj bera.

- 5 Až se Styr však k němu přibra,
kněz Vlastislav se na-ň vybra.
Žučanóm se tu ovšem zle zdě,
Styr Vlastislavovi hlavu stě.
Pražéné Žučany tak tepiechu,
10 až potoci krvaví tečiechu.
Ze všech ujide jediný Straba
tú radú, juž jemu bieše daľa baba.
A když ujide z toho ľomu,
jakž přijide do svého domu,
15 uzřě, že jeho žena dušiu bře,
což dosiehne, to vše zděre.
Uzřě u nie oščěpem ránu,
juž pozna u boju ot sebe dánu.
Počě se velmi diviti,
20 vecě: „Tiem se chciu lépe ujistiti.“
Uzřěv, že ušiú nejmějieše,
a'n v toboľce ji jmějieše,
je se k hlavě jú měřiti.
Přiměřiv vecě: „Chciu tomu uvěřiti,
25 že na mě u boj má žena vyjeľa,
ta mě jieti právě chtěľa.“
To jest byľa proto zděľa,
že mezi Pražany přátely jměľa.
Chtěľa jim pomáhati
30 a mužiu se chtěľa posmievaťi.
Ktož tomu nechce uvěřiti,
přída k svatému Vítu, móż se tiem ujistiti;
neb na rajském dvoře nalezne to psáno,
což o tom jest mnú poviedáno.

- 35 Pro své dobré činy Styr
byl miľ Čechóm jako Tateróm výr.
Ješče Styra vzpomínajú,
„Neciň se Styrem“ říekajú.

XXI.

Vlastislavic a Durink.

- Nekľan se v Ľucko uváza,
na kněže Vlastislavovu čeleď vztáza.
Vzvěděv, že ostaviľ syna mladého,
vztáza na člověka jeho miľostného.
- 5 Jeden mu Durinka ukáza,
tomu j'ho chovati káza,
řka: „Rozpomínaj se na jeho otce cného,
jenž tobě činiľ mnoho dobrého.
Chovajž cně kniežete svého,
- 10 a buď vládař kraje postoloprtského.“
To děfátko velmi krásné bieše
a inhed z mládu kázané nrawy jmějieše.
Ten Durink jako liška k ľudem se kľanieše
a o svém pánu ľest kľadieše,
- 15 kak by mohl jej zabiti
a v dědinách pánem býti.
Zimě Durink děfátko samo na led vyvede,
k rybám je na Ohřiu přivede,
řka: „Hlédaj, kněžku, kde-ť rybice stojie,
20 patři, kako-ť se divně brojie.“
A když na ryby hledieše,
poklek hľavú doľov ničieše,

- slyš, co ten zlý Durink zdě!
Děťátku bradaticíu hlavu stě.
- 25 I nese hlavu kněziu do Prahy,
mně, by nesl mu koláč předrahý.
I je sě s Němec mluviti
a sám svú vieru chváliti,
řka: „Jáz sem mému kněziu věren byl;
30 proto sem mu vždy byl miľ.
Tobě chciu býti věren viece.
Ale že sem slýchal mluviece:
„Kto chce v domu škody zbýti,
nedaj jiskřě uhlem býti...“
- 35 Řka to, vyně z podpažie hlavu,
jakž ju bieše staľ, ješče krvavú.
„To-t Vlastislavova syna hlava,
pro něhož smřt bude tobě sláva.
By-t byl došeľ mužského stavu,
40 mnohý by Čech jměl krvavú hlavu.
Zaplatíš mi, svému hrdině,
dada mi Postoloprty k dědině.“
Když uslyšě kněz řeč jeho,
káza Durinka svázati zlého,
- 45 řka: „Tobě sem jeho zabiti nekázał,
ale cně sem tobě chovati přikázał.
Juž vizíu, že dobré neblůdí,
blázn jest, ktož ciuzozemcě dobrým súdí.
Tobě sem jeho kázał stříeci;
50 proč si směl kniežeti šíju sieci?
Tu tobě chciu v Čechách čest učiniti:
svú sě rukú musíš oběsiti,

- neb svým mečem sám se proklátí,
 nebo na tejto skále státi
 55 a dolův samému skočiti
 a hlavu sobě slomiti.“
 Uzřev Durink, že širšie rady nenie,
 zvoli sobě oběšenie.
 Když jdíeše Durink s hradu,
 60 vecě: „Ach kak sem měl nemúdrú radu!
 Mniech, by mi bylo v Čechách dědiny jmieti,
 a juž mušiu na dřevě visěti.“
 Blíz u Prahy na jednej nivě
 oběsi se sám Durink na jívě.

XXII.

Hostivít a Leva.

- Neklan dva syny jmějieše,
 stařejšiemu jmě Hostivít bieše,
 młazší jmě Děpołt jměl.
 Ten Zličsko vzał za svůj dieł.
 5 Jemuž diechu dřieve Zličsko,
 tomu potom vzděchu Kúřimsko.
 Potom Neklan s světa snide,
 jeho syn Hostivít na otcův stolec vznide.
 Za toho času sta se přrhoda,
 10 že vsta Leva, jeden z Vlastislavova roda,
 i je se liudi k sobě sbierati
 chtě łučského kniežstva dobývati.
 Ustaviv hrad na vysokej hoře,
 dopudi Pražan velikého hoře.

- 15 Kněz Hostivít položil liud před hradem,
by jej vyleželi hladem.
Leva proti jim vynide,
s Pražany se bojem snide.
Když Lučéné své horšiu uzřechu,
20 před Pražany na hrad běžiechu.
Když jich múdré panie uzřechu,
své mužě takto vzpříjechu.
Po lónu se poklepachu,
a svým mužóm velmi vzláchu,
25 řkuc: „Sěmo, sěmo pojděte,
zde se těchto Pražan skryjete!“
Pro tu hanbu se vrátichu,
a tu Pražany pobichu.
Ó panie, múdrá krásitá zvieřata,
30 otkud vám ta rada vzata,
júž ste se hanby obrániły,
své mužě smrti zbaviły?
Snad ste to byly slýchały,
že medské panie Cyrovi též byly spáchały?“
35 Pro taký klep tak nelepý
tomu hradu vzděchu Klepý.
Na tom hradě sú ti seděli,
donadž sú otměny nepřijeli.
Ti k dědině Vlastislav jmajú,
40 ti se po krásném ščítě znajú.
Nosie-ť v zlatě fioletnej orlici
kněži Vlastislavovi rodici.

XXIII.

Bořivoj a Svatopluk.

- Kněz Hostivít potom snide,
Bořivoj na otcův stolec vznide.
Tehdy Svatopluk u Moravě králem bieše,
kněz český jemu slúžieše.
- 5 Jednú kněz Bořivoj přijede k královu dvoru,
král mu učini velikú vzdoru.
Káza jemu za stołem na zemi siesti,
a rka: „Slúšie tobě to viesti,
ež ti neslúšie pohanu
- 10 za roveň býti křěstanu.
Seď se psy, to-t jest tvé právo,
ne kněže, ale nemúdrá hlavo,
že netbáš na tvorcě svého,
jmaje za bůh výra ušatého.“
- 15 Kněz, to uslyšav, sě zapole,
a jakž brzo by po stole,
prosi křista Bořivoj ot Svatopluka, krále
moravského,
a ot Metuděje, arcibiskupa velehradského.
Ten arcibiskup Rusín bieše,
20 mšiu svú slovensky slúžieše.
Ten Velehradě křstil Čecha prvého,
Bořivoje, kněže českého,
léta ot narozenie syna božieho
po osmi set po devieti dcát čtvrtého.
- 25 Když kněz Bořivoj tak stav svůj směni,
svět potupiv, v svatosť sě proměni,

- aľmužny veliké činieše
a domy božie stavieše.
Prvý kosteľ v Hradciu postaví,
30 svatému Klimentu jej osľavi;
druhý svaté Márie na Prazě
ot velikých vrat inhed na drážě.

XXIV.

Svatoplukovy boje a konce.

- Tuto drbiu do moravské kroniky málo zajíti,
abych mohl k svej cti i řeči sličně přijíti.
Kako jest korona z Moravy vyšla,
povědě-t, kako jest ta země k Čechám přišla.
5 Král moravský ciesařovu sestru za sobú
jmějieše,
tej velmi násilen bieše;
a proto na-ň ciesař jide
a král moravský s ciesařem u boj vnide.
Po hříechu tu král boj ztrati,
10 žalostivě se do Velehrada vrátí.
Ciesař za ním do země pojide,
král hanbú u púščiu vnide,
řka: „Raději chciu konvršem býti,
než králem, a s nepřáteľy se nebiti.“
15 Proto v lesě přebýváše
a za obyčej s pústenníčky motykú kopáše.
Po sedmi let král s dlúhú bradú
jede před ciesařovu radu,
i je se na ciesaře žalovati,
20 řka: „Kniežata, račte posľúchati!

- Mú mi zemiú otjaľ bez práva,
a má žena ješť v jeho dvoře ješče zdráva.“
Ciesar tiej řeči je se smieti,
což mnich mľuvieše, je se přieti.
- 25 Mnich tako počě mľuviti:
„Toho chciú svým mečem dolíčiti.“
Kniežata mnicha neznajiechu,
a však jemu pověděchu:
„Když si směľ tu řeč na ciesarě mľuviti,
30 musíš toho sám svým mečem dolíčiti.“
Mnich tej řeči počě prositi roka,
ciesar na-ň vyvržě svého soka.
Pojide ciesarův sok v okoľ, a zpievaje
a na mnicha nic netbaje.
- 35 Mnich, dosáh meče sedacieho,
přetě soku ščit, i jej samého.
Ciesar, pozvav mnicha do svého dvoru,
jide jemu u pokoru.
Kráľ Svatopľuk da se ciesariú poznati:
40 ciesar je se ve všem znáti,
vráti jemu ženu i kráľovstvie
i da Moravě všě svobodenstvie.
A což by mohl uherské země dobyti,
da jemu moc k svej zemi osobiti.
- 45 V krátce králiu Svatopľukovi žena snide,
a král vojensky na Uhry jide.
Uhři krále pobichu
a mnoho mu lidí zbichu.
Kráľ, pozvav kněže českého,
50 před ciesare m postúpi jemu kráľovstvie svého.

- Opět jeho Uhři pobichu
a Moravan mnoho zbichu.
Tiem sě počě král velmi styděti,
a hanbú nesmě k svým jeti.
55 I jede tajně na púšciu,
i by do své smrti v tom húšciu.
I dnes na tom miestě črní mnišie pějú,
a tomu klášteru v Uhřiech Zabor dějú.

XXV.

• Spytihněv. Vratislav i Drahomiř.

- Potom Bořivoj s světa snide
a z kněžstva králevstvie věčného dojde.
Po tom Spytihněv přijě stolec otcě svého;
ten nebieše života silného,
5 umřě za věka mladého,
ostaviv knězem Vratislava, bratra svého.
Ten poje ženu z Stodor, dceř hrabie českého,
tej diechu Drahomiř, z kraje žatečského.
Ta knieni pohanka bieše,
10 dva syny krásná jmějieše :
stařějšiemu diechu Boleslav
a mladšiemu diechu Václav.
Ten tiché nrawy jmějieše,
pro něž všem liudem miľ bieše.
15 Protož jej po otciu knězem zvolichu,
Boleslava Boleslavem oddělichu.
Ale že ješče kněz Václav mlád bieše
a země opravití nemožieše,

- poručichu jej svatej Liudmile,
 20 Bohu i všem liudem miľé.
 Ta jest byla žena Bořivojova
 a hraběnka ze Pšova.
 Jemuž tehdy Pšov diechu,
 témuž potom Mělník vzděchu;
 25 neb přěd Mělníkem hrad bieše,
 ten sobě Pšov jmě jmějieše;
 a pod městem potóček teče,
 ten sobě Pšova řeče.
 Knieni Liudmile Drahomiř závidieše,
 30 neb sama zavľásti chtieše.
 Ta pozva Tuně a Komoně,
 sľúbi jima stříebro i koně,
 aby Liudmiľu zabiľa
 neb tajně ju zadávila.
 35 K niej sě chtieci přislúžiti,
 sľúbista to učiniti.

XXVI.

Smrt sv. Lidmily.

- Svatá Liudmila knězem vládieše,
 dvorem v Tetíně sedieše.
 Proto že svatá Liudmila
 mnohu liudem bieše miľa,
 5 jedny křěšťanské děti
 tu řeč dachu jieľ věděti,
 co Drahomiř umľuľila,
 co-li sta ta dvě jieľ sľúbiľa.

- Znamenavši svatá knieni,
10 co jieí zlá nevěsta mieni,
je se k smrti přípravěti,
prvé sirotkóm sliuby poplácěti.
Když v náboženství přebýváše,
smrti dobrovolně ždáše,
15 Tuň i Komoň přijidesta
a před dvorem ssedesta.
Knieni, vědúc, že ju chc'ťa zabiti,
káza jima před se jíti,
na své nevěsty zdravie vztáza
20 a její potřebu jima dáti káza.
Toho dne je se zpovídati,
smrti nábožně čakati.
Té noci ta zlá na niu komňatu vyrazista,
tu svatú knieniu závojem zadávista.
25 Tak ta pohany črtu se dostasta,
a svatú Liudmižu k Bohu poslasta.

XXVII.

Vláša Drahomířina. Sv. Václav.

- Drahomíř se v syna uváza,
a na kmetěch práva potáza,
komu by bylo zemiú opravovati,
donidž by sobě kněz nemohl rady dáti.
5 Když se kmetie potázachu,
to jieí za právo dachu,
by svého syna chovala
a dotud zemiú opravovala,

- donidž by kněz svých let nedošel
10 a jeho pravý smysl neprošel.
Drahomír je sě pohanstva pľoditi,
žakovstvo z země puditi.
A kdež žáka neb křšťana přemožieše,
živu jemu býti nebieše.
- 15 K tomu ju jejie zľob připudi,
ež pohany na křšťanstvo vzbudi.
Prostřěd Prahy taký boj vzěchu,
až krvaví potoci pľoviechu,
s obů stranů mnoho zbitých ležieše.
- 20 Ona to ráda vidieše,
řkúc: „Na tom přeju smrti pohanóm,
by sě tiem umenšilo moci křšťanóm.“
Když kněz Václav k letóm přijide,
z své matere moci vyjide,
- 25 vecě: „Matko, sediž na svém věně;
mně-t sľušie země oprávenie.“
Je sě země oprávēti,
domy božie káza otvářeti.
Žakovstvo v zemi u navráti,
- 30 jež bieše vypudila máti.
Božiu čest v zemi pľodieše,
kupuje pohanské děti, křšťieše.
Ke mšěm sám oplatky pečieše,
vdovicěm z lesa drva v noci nosieše.
- 35 Po svatým v noci bos chodieše,
až mu po cestě krev z nohů tečieše.
Ženy i jedné jest nejměl,
sirotky za dietky jměl.

- 40 Žaltář pod pažím vždy nosieše,
 své komorníky žaltáři zučil bieše.
 Panoš jeden před ním léháše,
 tomu skorně szuje utieráše.
 Tomu komorníku Podiven jmě bieše,
 ten kněz v náboženství tepieše.

XXVIII.

Setkání s Radislavem Zlickým.

- Uzřev to kněz zličský Radislav,
 že jest tak pokoren kněz Václav,
 nemně, by se směl brániti,
 i je se jemu zemi škoditi.
 5 K tomu jej jeho nemúdrost připudi,
 že všě Zličsko proti jemu vzbudi.
 I je se žitomirského dvoru dobývati,
 kněziu Václavovi pletichy dávati.
 Mýlieše se v tom zličský kněz.
 10 Neb to ote mne každý jistě věz,
 že dobrodružské jest znamenie:
 tiší skutci a pokorné mluvenie.
 Neudatný nevie jedno láti,
 dobrý dá se u příhodě znáti.
 15 To sobú kněz Václav dobře ukáza:
 kako-ti bieše tich, všem na vojnu vstáti káza.
 Když kněz Václav z Prahy potěže,
 kněz zličský proti jemu vytěže.
 Kněz Václav, vida, že se boju sníti,
 20 po poslu je se kněziu Radislavovi mluvíti:

- „Který cti a užitka žádá,
tomu se slušie bítí, to má rada.
Proto mně a tobě slušie se bítí,
a nedajvě liudu u boju býti.
- 25 Kterýž mezi náma živ ostane,
ten v obojiem kněžství knězem zůstane.
Obojiemu vojsku kažvé s mírem státi,
ni mně ni tobě pomáhati.“
Radislav, nevěda, co tomu zdiati,
- 30 pro hanbu musí v tu řeč podjieti.
V tu dobu raději by na Zličsku byl,
aby toho, jemůž pletichy dáváše, zbyl.
Vynidesta dva kněze z svých lidí:
slyš, kako-ti je Bóh dvorně skladi!
- 35 Když Radislav blíz kněze Václava bieše,
uzřě, že kněz Václav kříž zlatý na čele jmějieše,
dva aneły s obů stranů jeho.
Uzřev to, užěse se kněze českého.
Radislav skoči s koně svého,
- 40 i da se na miłość jeho.
Kněz Václav přijíje jeho k miłości,
řka: „Báto, mého nechaj, jměj v svém dosti.“
Přěbyv s ním tu v Žitomíři,
o všě dobré s ním se smříi.

XXIX.

Sv. Václav u císaře.

Sta se, že císař pozva kniežat k dvoru,
kněz Václav jide k tomu sboru.

- Když kniežata spoľu biechu,
kněz Václav zapozdi pohřiechu.
- 5 Ciesar, rozhněvav se na jeho dľuhé Bohu
modlenie,
učiní to ustavenie,
ktož by proti kněziu českému vstaľ¹
anebo jemu miesto daľ,
beze všie řeči jemu hlavu stieti,
10 dětem jeho všě dědiny otjieti.
- A když ciesař s kniežaty na radě sědieše,
rozličné přihody súdieše,
kněz český, vstúpiv, kniežatóm zdravie vzda,
ciesař s velikú ctiú proti jemu vsta,
15 na svém stolciu jej posadi,
kniežata okoľo jeho zsaďi.
- Pak sě je ciesař kniežatóm omľuvati,
řka, že sě jinak nemohľo státi.
„Viděch u něho na čele kříž zľatý,
20 po němž vědě, že jest čľověk svatý.
- Angjeli boží s ním biechu
a mně tiem velmi hroziechu.
Proto sě nesmiech obmeškati,
musich proti jemu vstáti.“
- 25 I je sě Václava knězě ciesař prositi,
by jeho přietel ráčiľ býti,
a z jeho klénotóv ráčiľ vzieti,
což by jedno ráčiľ chtieti.
- Tehdy kněz svatý, o jiném nic netbaje,
30 to za najlepšie jmaje,

- vzě svatého Víta ruku,
 jenž pro Bóh trpěl velikú muku.
 Tehdy ciesař z své milosti
 všie roboty zemi zprosti.
 35 Kněz se je kostela na Prazě činiti,
 aby mohl cně svatého Víta položiti.

XXX.

Zavraždění sv. Václava.

- Bratr jeho je se jemu záviděti,
 i myslieše, kak by mohl zemi obdržěti.
 Nemoha mu jinak učiniti škody,
 pozva jeho do Boleslavě na hody.
 5 Křest svému synu zamysli,
 jmaje velikú zlob na mysli.
 A když kněz Václav u bratra přebýváše,
 jeden bohobojný kóň osedlaný jemu dáváše,
 řka: „Vskočě na kóň, žeň pryč v skóřě;
 10 dobydlíš se u svého bratra hoře.
 Juž tě chce tvój bratr zabiti,
 by mohl sám knězem býti.“
 K tomu j'mu kněz odpovědě:
 „To-ť jáz, báto, dobře vědě.
 15 Z tvé viery děkuju tvej milosti,
 ale juž sem byl živ i přielíš dosti.
 Když pro Bóh nemohu ničs jiného trpěti,
 asia tu smrt pro tvorcě mého chciu mile
 přijieti.

20 Vypijmy tu čiešiu na česť Michaľu svatému,
aby naše duše přinesl ku královstvu nebe-
skému.“

A tu čiešiu on mienieše
o nejiež syn boží mľuvieše:
„Můžete-li z té čieše píti,
juž čas mně jest všiučku vypiti.“

25 Řek to, počě otpuščenje bráti,
řka: „Viec mi vás sde jest neviděti.“
Vstav na modlitvu, k cěrekvi jdieše,
a tu Boleslav s svými jeho střězieše.

Když kněz Václav uzřě bratra svého,
30 počě j'mu děkovati z kvasu cnieho.

Tehdy j'mu Boleslav věcě,
potrhná z nožnic mečě:
„Báfo, jáz tobě vsdy rád slůžiu,
a nynie takto ti poslůžiu.

35 Bude tuto konec tvým řěčem.“

I da jemu vrch ľba mečem.

Taká hróza Boleslava poje,
že ledva bratru kózě doje.

Však utě ucho svatému Václavovi,
40 a inhed vypade meč z ruky Boleslavovi.

Svatý kněz, vzem meč, je sě mľuviti,
řka: „Bratr, to-ť bych mohl otpľatiti;
ale toliko-ť mi jest mój tvořec miľ,
že bych tvé krve pro věš svět neproliľ.“

45 Řka to, meč bratru vráti:
„Co's počal, rač dokonati.“

- I kleče u cirkve na prazě.
 Boleslav sě ku bratru přirazě,
 je sě na liudi voľati,
 50 a ž' by j'ho zabiti chtěl, je sě žalovati.
 Když u cirkve na prazě kletieše,
 a svú dušiu u boží rucě porúčieše,
 Hněza a jeho bratřie přiskočichu
 a tu svatú dušiu s tělem rozdělích.
 55 To sě sta ot narozenie syna božieho
 léta po devieti set po dvú dcátú osmého.
 Ale že Boleslav pro krstiny byl učinil kvas,
 tomu synu pro příhodu vzděl bieše Strachkvas.
 Nebo ktož sú vinni byli tu v úmrti kněže
 svatého,
 60 trpěli jsú-t mnoho zlého.
 Hněza sě s koněm propadl,
 bratr jeho maletevstvem sě rozpadl.
 Z jich rodu zlé nemoci jmievajú,
 a druzí sě na každé léto vztěkajú.

XXXI.

Boleslav Litý.

- Když snide svatý Václav,
 by knězem bratr jeho, liútí Boleslav.
 Toho léta ciesař, mstě svatého Václava,
 jide na kněže Boleslava.
 5 Boleslav počě proti jemu jíti,
 ale pro své hřiechy nemože dobře projíti.
 Ciesař Čechy bojem pobi
 a zemi v daň porobi.

- Kněziu u dvora službu jmieti,
10 kotel nad ohněm káza držěti.
Bóh, svatého Václava chtě svatosť ohlásiti,
počě skřezě jeho veliké pomoci činiti.
Uzřev Boleslav, že se božiej moci nomóz'
protiviti,
i počě v svatosť svého bratra ot poľú věřiti.
15 Po třech letiech káza jeho do Prahy přenesti
a v svatého Víta kostele jej tajně pohřiesti.
Když to svaté tělo do Prahy nesiechu,
nadvů městů stělem svatým hnůti nemožiechu.
Dvě řecě bez mostu a lodí přejedů,
20 vězni s okovami z žalářě vynidů.
Rány jeho všě zacělely běchu,
ránu jednu jako novú vidiechu,
juž lůtý bratr byľ učiniľ
a tiem znamením jeho viniľ,
25 a úško, jež byľ uťal, toho nebieše.
Ale svatý Václav sestru Přibysľavu jmieše,
ta svatá dievka kněziu povědě:
„Já-t svého bratra zjevením vědě,
že úško svaté mezi stěnú a dřevem do té
doby ležalo,
30 tu kdež se byľo to zľé dieľo staľo.“
Nalezše ucho, k hlavě pričinicu:
tak přicěle k hlavě, až se podivichu.
Tehdy kněz jeden tu bieše,
ten s velikým pláčem prosieše,
35 aby j'mu těľa ráciľ udělití,
sľubuje, že j'mu chce tiem nábožněje sľůžití.

- Inhed sě je jeden nehtek viklati;
vzem jej, je sě jemu děkovati.
Již tu biechu, Bohu chválu vzdachu
40 a to svaté tělo schovachu.
Boleslav, znamenav, čso zavini,
za svú vinu Strachkvasa, syna svého,
mnichem učini.
Ale neměť-li jest pokánie pravého,
málo by spomohla svatosť syna jeho.
45 Pak kněz Boleslav káza zemanóm u Bole-
slavi místo zdíti,
o to sě zeměné jechu raditi.
Po řečníku kněziu v tom odpověděchu,
a toho učiniti nerodiechu.
Kněz povědě jich řečníku:
50 „Běda tobě, můj starý vinníku!“
Sám jemu inhed stě hlavu,
a vržě za sě tak krvavú.
Vskočiv na peň, je sě mluviti:
„Kto sě chce mně protiviti?“
55 Páni sě kněziu pokorichu,
a Boleslav zdiú ohradichu.

XXXII.

Boleslav Štědrý. Biskupství pražské.

Pak Boleslav liútí snide,
jeho syn Boleslav na stolec vznide.
Poľúci sě svatý ze zlého
a miľostivý z liútieho.

- 5 Kostelův dva dceti v Čechách postaví,
mládí Boleslav ustavi.
Aľmužny veliké činieše,
křěstanstvo velmi plodieše.
Jmějieše sestru děvojnú, tej diechu Mľáda,
- 10 ta bieše božiej cti velmi ráda.
Ta jide do Říma v kniežeciej drázě,
i doby biskupstva na Prazě.
Ta zákon svatého Benedikta do Čech při-
nese,
- k svatému Juřiu mnoho panen snese.
- 15 Prvý biskup mnich, ten Sasic bieše,
a Dětmár jménem sľovieše.
Druhý svatý Vojtěch, ten také mnich bieše.
Otec jeho jmě Sľavnsk jmějieše,
matka jeho Sľřezisľava bieše,
- 20 sestřěnc kněziu zlickému bieše.
(Sľavnsk ten v Liubici dvorem sedieše).
Ale že cti netbajieše,
Strachkvasovi mnichu biskupstva postúpiti
chtieše,
- ale Strachkvas přijieti nerodieše.
- 25 Tehdy mu svatý Vojtěch povědě:
„Synku, jáz to dobře vědě,
ty nynie moha, i nechceš přijieti,
potom budeš chtieti,
a nelžě-ť bude jmieti.“
- 30 Svatý biskup chtieše ľiud pohanských oby-
čějův odvesti,
chtě jej ke křěstanským obyčějům přivesti,

- by v pravé manželstvo vstúpili,
a pohřeb u svatých jměli,
a trhu v neděliu nedieli,
35 lidí robotných nejměli.
Když kopřiv z své zahrady nemož' vypleti,
musi všiu zemiú zakleti.
Zaklev zemiú, svatý Vojtěch do Říma jide,
proti jeho vůli Strachkvas na biskupin stolec
vznide.
- 40 Když jeho na biskupstvo světiechu
a knězie około jeho stojiechu,
črt v Strachkvas vstúpi;
doniudž dušě, dotud z něho nevystúpi.
Pak svatý Vojtěch do Čech sě vrátí,
45 otklev zemiú, do Polan jide, chtě tam kázati.
Opěť zaklev zemiú, do Prus jide,
ottud s korunú mučenníkovú k Bohu dojide.
To sě sta léta od narozenie božieho
po devieti set po devieti dcát šestého.
- 50 Z jeho smrti ciesař Čechy vini,
bez jich děky Tekdaka biskupem učini.
Kněz Boleslav snažně Bohu slůžieše,
pro to sě jemu vezde dobřě vedieše.
Polany tehdy pevně pobi
55 a všie země až do Krakova doby.
Na Krakově posádku posadi,
jiné tvrzě Čechy osadi;
neb svoboda veliká bieše
proto čest i sbožie jmějieše.

XXXIII.

Boleslav Skoupý. Mezka.

Pak svatý a slechetný Boleslav snide,
po tom syn jeho, Boleslav skúpý, vznide.
Ten nerodi do Polan Čechóm ztrávy dáti,
a proto polskou zemi u i svú všiu česť i život
ztrati.

- 5 Na Čechách Polené u Polšče všech tvrzí
dobychu,

a což tam bylo Čech, ty vše zbichu.

Boleslav do Polan jide

a svú škodu s Polany u mřě snide.

Mezka, kněz polský, pozva na hody kněže
českého,

- 10 za pravým mírem káza vyčupiti oči jeho.

Hlédaj, čemu-t jest taká skúpost!

Pravý jest blázen, jenž ju jmá za múdrost.

Hledaje kněz český cizieho oběda,

i utka jej jeho běda.

- 15 Kněz Boleslav pro velikú bolest s světa snide,

a Mezka, kněz polský, do Čech mocně vnide.

Boleslav slepý dva syny jmějieše,

Oldřich starější a mladší Jaromir sľovieše.

Tehdy Oldřich u ciesaře dvořieše.

- 20 Ale že Mezka mnoho zlata jmějieše,

Oldřicha u ciesaře kúpi;

proto na ciesaře vešken ľud vzúpi.

Jaromir mlad ješče bieše,

však země rád brániti chtieše.

- 25 Ale, jimž bieše učiniti, ti netbachu,
jedno že ot něho stříebro brachu.
Mezka Oldřicha u věži jmějieše,
a hladem jeho mučieše.

XXXIV.

Úklad Vršovicův o Jaromira.

- V tu dobu v zemi Vršovici největší biechu,
Kochana mezi sobú za starostu jmějiechu.
Tehdy, když Mezku silna z zemi uzřechu,
nemúdrú velmi radu vzechu,
5 řkúc: „Dohubim' kniežecí pľod,
tiem činem bude náš slovúten rod.
Budem kniežaty jako v šachy hráti
a ot každého budem dary bráti.
Ciuzí kněz bude se nás báti;
10 nebo chc'my-li, můžem z sebe knězě dáti.
Proto nedámy kniežeciemu pľodu vzníti,
ač sami chcemy mocni býti.“
Když to Vršovici mľuviechu,
velmi peskú radu jmějiechu.
15 Snad toho nevědiechu,
že kniežata se všech stran jmějiechu,
jich každý země užiti chtieše;
však ciesař v svej moci bieše.
Nemúdrí Vršovici toho se všeho nebojiechu,
20 a pro to svého knězě Jaromira jechu.
Na velezskú horú knězě vzvedú,
k jednej lípě jej přivedú,

- k tej svého kněze přivázachu.
Ach, kak se zle potázachu!
25 I počechu jím špíleti
a jako k cíliu šípy k němu stříleli.
Ale toho i jeden nevidieše,
že svatý Jan, boží křtitel, kněze zaslánieše:
v svatého Jana hůni šípi tčiechu,
30 kniežecieho těla nedotkniechu.
Kněz v tom lesě dva lovcě jmějieše,
jeden Hřivec, druhý Hovora sľovieše.
Hřivec s Vršovici držieše,
Hovora hospodě věren bieše.
35 Hřivec kněze zradil bieše,
ten jeho najviece mučieše.
Hovora, když tu řeč vzwědě,
u Praze věrným povědě.
Řechu: „Nevieme, co tomu učiniti,
40 ani viemy, kamo jíti.“
Hovora vecě: „Budu-ť trúbiti,
k trúbě nemeškajte jíti.“
Hovora Vršovicóm se pokáza,
Hřivec na-ň jako na zlého ukáza,
45 prosí, by nedali Hovoře živu býti.
Hřivcovi kázachu jej oběsiti.
Hovora je se jich prositi,
by jemu přieli sobě tříkrát potrubiti.
Hovora je se trúbiti,
50 a po trúbeniu je se mľuviti:
„A! běda mně jest nebohu,
vizíu, že živ býti nemohu.

Kmošku, do tebe mi sě viery nadieti;
tobě porúčeju své děti.“

55 Vršovici sě jemu smějiechu,
Pražené sě k nim po trúbě blížiechu.
Druhé mu trúbiti kázachu,
provaz na šíju vztázachu.

Hovora sě je trúbiti
60 a za dušiu Boha prositi.
Velmi dlouhý páteř jmějieše,
nebo mu toho třeba bieše.
Hřivec vecě: „Kmošku, neroď tolik blěstí,
račiž výšě na dub vléztí.“

65 A když třetie trúbieše,
około široce hledieše.
Jednož-t Pražené vynikú,
na Vršovicě křikú.
Vršovici sě rozběhú.

70 Tu některé jechu na běhu,
jiné po lesu stiháchu,
nemile je postřiháchu.
Kochan tehdy nevědieše,
koliko kur doma jmějieše;

75 neb sě pod skaľú v zemiú vry,
po hřiechu ten sě tu skry.
Kněžě ot lípy otvázachu,
ale to miesto znamenachu.

Na tom místě oltář postavichu,
80 potom kostel svatému Janu učinichu.
Hovora Hřivcě na běžě podesi,
a tiem lýkem na témž dubě jej oběsi.

Páni Hovořě z viery doděkovachu,
a pod Veleziú blíz ves jemu dachu.

XXXV.

Úklad Vršovicův o Oldřicha.

- Kochan, zbyv v tu hodinu,
obráti na knězě všiu vinu,
řka: „On jest zradil bratrcě i otcě svého;
ot nás věrných dóstojen jest všeho zlého.“
- 5 I naleze on tu radu,
by činili mezi kniežaty svádu,
řka: „Budú ny za lidí jmieti;
naše kniežata, ač budú kdy chtieti,
nemoci nem budú nic zdieti.“
- 10 Kněz Mezka doby pražského hrada,
i všie země kromě Vyšehrada.
V tu válku Kochan s pokojem sědieše,
ale svým na škodu Mezcě tajně radieše.
Vecě Kochan Mezcě, kněziu polskému:
- 15 „Chceš-li ty kněžstviu českému,
musíš prvé Oldřichovi hlavu stieti;
tož teprv v Čechách budeš pokoj jmieti.
Ješče někteří k němu čáku jmajú;
proto-ť o tobě netbajú.
- 20 Ale když jeho nebude,
v tobě všěcka naše naděje bude.“
Když Kochan Mezcě to da věděti,
Mezka po poslu káza Oldřichovi hlavu stieti.
Když Oldřich vzvědě, že mu chtie zajtra
hlavu stieti,
- 25 nevěda, co sobě zdieti,

je sě svatého Jana Křtitele prositi,
 by jej, jako bratra, ráčil zprostiti.
 Svátý Jan inhed Oldřicha v Oldřiši postavi,
 kněz Oldřich na tom místě kostel jemu
 ustavi.

- 30 Kdož-ti jest v Oldřiši býval,
 ten jest kostel svatého Jana, ale pustý, vídal.

XXXVI.

Dobyti Prahy na Polanech.

- Ke kněziu sě věrní sebrachu,
 tajně sě před Prahu brachu.
 S pastuchů sě tak smluvichu,
 dobrý dar jemu slůbichu,
 5 by jim Prahu chtěl zraditi.
 Slůbi jim to učiniti.
 Káza jim na Strahově státi
 a své trůby dočakati.
 Že na tom místě strážiu jmiechu,
 10 proto tomu lesu Strahov vzděchu.
 Zajutra, chtě pastucha stádo vyhnati,
 je sě na vrátného voľati.
 Kázav sobě most spustiti,
 je sě náramně trůbiti.
 15 Čechové na Prahu vzběhů,
 Polené ote všeho s hradu sběhů.
 Čechové prostřed hradu stojiechu.
 Málo jich bieše, proto za Polany nejdiechu.
 Polené sě neozřiechu,
 20 druzí nazi s stráně sě pľaziechu.

Pastucha na ně sám voláše,
Polanóm sě za nimi sto ořóv zdáše.
Oldřich z země Mezku vypudi,
Kochan ke kněziu sě s Vršovici na službu
připudi,

- 25 a sě ve všem věren čině,
knězě Jaromira proti jemu vině.
Tolik Kochan na bratřiu soči,
až i káza kněz bratru vyľúpiti oči.
Jaromir bratru povědě:
30 „Jáz to, báfo, dobře vědě,
o svém's toho umě neučiniľ;
neb's mne proti sobě ničímž neviniľ.
Však's ty mě jměľ za věrného,
Kochana za nevěrného.
35 Sukně košile bližše nebývá,
nemúdrý pro daleké blížieho zbývá.
Vršovici sě nesľupi,
kdež můžeš, tu je tupi.“
Kochana tato řeč dojide.
40 Vzem oščep, pod chyšiu jide,
je sě knězě Jaromira střieci.
Když sěde na potřebnej věci,
hanebně prokľa nevinného,
knězě Jaromira cného.

XXXVII.

Pět sv. bratří.

Toho časa českých mníškov šest,
poznávše tohoto světa ľest,

- u polském lesu sediechu.
Zelicě za obyčej jediechu,
5 chleb po řiedku jmějiechu,
jahły na velikú noc jediechu,
masa, sýra, vajec i jmenovati nechtiechu.
Rohožě za posteli jmějiechu,
kámen hlavě za podušku kładiechu.
- 10 Hrozným bitím na modlitvě sě tepiechu,
řiedko kdy co mezi sobú mľuviechu.
Jedno když bič v svej rucě jmějiechu,
tehdy takto diechu:
„Otpustíš-li mi, hřeššš,
15 tepa dobrě, mě spieššš.“
Tehdy Mezka, polský kněz bohatý,
vzvěděv jich život tak svatý,
posľav posľa k nim věrného,
da jim sto hřiven stříebra čistého,
20 aby jím své chudoby zbyli,
za-ň snažně Boha prosili.
Uzřěvše stříebro, mľuviti sě jechu,
již u pól létu k sobě nemľuvili běchu,
řkúc: „Toto jest duši zátopa
25 a do pekľa náhlá stopa.
Ktož sě tohoto přidržíe,
u přiezni Boha neobdržíe.“
Proto o něm nic netbachu,
šestého z sebe, točiúš Barnabu, posľachu,
30 by kněziu stříebro vrátil opěť.
A tu osta bratrův pěť,

- Benedikt, Matěj, Jan, Kristin, Isaak jim
diechu;
Barnabu s stříbrem vyslali běchu.
Zlodějie na ně přijidú
35 a v jich chyšku vnidú,
jechu sě stříbra hledati.
Když jim nejmiechu co dáti,
pěti bratři po liútých mukách hrdla řezachu,
a tak je k Bohu poslachu.
40 To sě sta léta od narození syna božieho
po tisiúciu čtvrtého.

XXXVIII.

Objevení Přimdy.

- Tehdy sě sta, že kněz Oldřich łovieše
a sám v pustém lesě blúdieše.
Když u velikých túhách bieše,
około sebe všady zřieše,
5 uzřě, nali-ť stojí dospělý hrad.
Kněz k němu jíti chtieše rád.
Ale že cesty neumějieše
a około hložie husté bieše,
ssěd s koně, mečem cestu proklesti,
10 i počě po ostrvách v hrad lézti;
neb sě nemože nikohého dovoľati,
by v něm ľudie byli, nemože znamenati.
Most u něho vzveden bieše,
a hrad zdi około sebe tvrdé jmějieše.
15 Když kněz s úsilím v hrad vnide
a všecky sklepy znide,

zetlelé rucho vidieše,
však i člověka na něm nebieše.
Sbožie veliké a vína mnoho nalezē.

20 Ohledav hrad, kudyž byľ všeľ, tudyž vyleze.
Pak kněz hraď ten da pánu tomu, jemuž
Přiemá diechu;
proto tomu hradu Přimda vzděchu.

XXIX.

Pověst o Přimdě.

Proč ten hrad byl u púšči postaven,
proč-li jest byl pust ostaven,
tak že k němu i cesta nebyla,
proč se jest to stało, kronika němečská mě
jest tomu naučila.

5 Tu sem četl, že z Aldemburka hrabie mladý
bieše,

ten v ciesařově dvorě za obyčej stojieše.

I počť ciesařovnu milovati,
a ona, by jeho milovala, je sě jemu zjevovati.
Snúbiti jie u ciesaře nesmějieše,

10 nebo jiej roven nebieše.

A tak milostiú nzieše,
a ciesařovna také pro-ň túhú schnieše.

K tomu ji připudi silná miłość,
že ji nadjide také viłość,

15 jež často při takých bývá;
nebo řiedko kto milosti tajné dobrým zbývá.

Ciešaňovi své hrabství prodá.

Když mu cesař peníze da,

- je se po pustých lesiech túlati,
20 sličného hradišče hľadať.
Nalez horu, je se hradu stavěti,
postaviv hrad, je se ztravy voziti,
juž by mohľ za sto let žiľ býti.
Dospěv jím, káza všě dělníky zbíti.
25 Pak všiučku čeleď v jeden dóm vľúdi,
zapřěv je, zežže ohněm všě ľudi.
To učini pro tu radu,
aby nikte nevzvěděľ toho hradu.
V tom jest velmi zľú radu jměľ,
30 že nikomému věřiti nesměľ.
Potom ciesařovnu unese
a na svůj hrad ju tajně vnese,
na němž jest sám s niu za pěť let tajně seděľ,
až jeho i žádný člověk nevzvěděľ.
35 Sta se, že ciesař v Řězně dvorem bieše,
vyjev na ľov, sám po lesu blúdieše.
Nevěda, co sobě zdieti,
žádáše, by mohľ někde ves viděti.
Po potoku nahoru počě jťi,
40 až se mu uda pod ten hrad podjťi,
na němž jeho dcí s jeho zětem bieše.
Uzřěv hrad, pojide k mostu spěše,
i počě velmi prositi,
by jeho ráčili vpustiti;
45 neb juž tři dni nejedľ bieše,
a dešť studený na-ň jdieše.
Hosti na hrad upustista,
jakž mohúc najľep, jej uctista;
- *

- nebo jima již v děk člověk přišel bieše,
50 a protož jej hrabie i ctieše.
Neb již pět let člověka neviděla biesta,
noviny ráda zvěděti chtiesta.
I jesta se o císařovi tázati.
On, jako o jiném, o sobě krivě počě otpo-
viedati;
55 neb císař, je dobře znaje,
mluvieše, jako o císařovi nic netbaje,
řka: „Či toho nevieta,
že jest sšel s tohoto světa?“
Císařovna odpovědě:
60 „Avech! kako to ráda vědě;
neb toho jemu přěju ráda,
by se mému milému nestała pro-ň váda.
Téhož bych přála všemu rodu svému,
bych tiem učinila mír svému milému.“
65 Otšed císař s hradu, na vojnu zapovědě,
knížatům svého bezděčného zěti povědě.
S úsilím k hradu cestu proklestichu,
a před hradem se položichu.
Císař zěti káza povědieti,
70 řka: „Slušie tobě to věděti,
že-ť sem jedl chléb tvůj;
ale že's ty bezděčný zěť můj,
na život ti odpovídaju
i o dceři-ť ničs netbaju.“
75 Když se hrabí brániti bieše,
čím by se bránil, nejmieše;

- neb všechny tětiny zetlely biechu,
 a z čeho by jiné učinili, nejmiechu.
 Juž hrad na ztraceniú bieše,
 80 by se byla ciesařovna nedomysliła spěše
 na zábradlech státi
 a takto voľati:
 „Vězte, že-ť po mém milém nechciu živa býti;
 nezabje-li mne jiný, chciu se sama zabiti.“
 85 Kniežata se za ni k ciesařovi přimľuvichu
 a jima milosti dobychu.
 Hrabie s ciesařovnú před ciesaře jide:
 vzpodjem most, hradu se všiem sbožím otjide.
 Před sieniú své vše klejnoty běsta schovala,
 90 jedno že se sama na ciesařovu milost dała.
 A tak ten hrad byl i opustěl,
 až na-ň kněz Oldřich byl i vzněl.

XL.

Kochanova smrt.

- Kněz Oldřich, rozpomanuv na smrt bratra
 svého,
 a poznav lešť Kochana nevěrného,
 vecě j'mu: „Ty's mě zbaviľ bratrcě mého,
 jáz tě zbaviu života tvého.“
 5 Vyřězav j'mu jazyk, káza j'mu oči vyľúpiťi
 a z živa káza třeva vyvľáčiti.
 Vršovici to vidiechu,
 i přimľuviti se nesmiechu.
 Kochan, když okoľo sochy chodieše
 10 a z sebe třeva točieše,

na svůj rod počě tůžiti,
 a liudem takto mľuviti:
 „Neufaj i jeden do roda velikého,
 ani do smysľa hľubokého.

- 15 Kněz v svej zemi ponenahľu všě uchodí,
 má mne zľob s právem dochodí.
 Mniech ztepa všě kniežata,
 pro to mi dána dóstojná otplata.“

XLI.

Kněžna ze sedlky.

Kněz Oldřich o Postoľoprťech ľovieše.
 Sta sě, když skrzě jednu ves jedieše,
 uzřě, že sedlská dievka na potocě stáše,
 bosa i bez rukávov rúcho práše.

- 5 A sedlka krásna velmi bieše,
 a k tomu ovšem stydlivé nrawy jmieše.
 Počě sě jejiej krásě diviti stoje,
 a inhed ju sobě za knieniu poje.

Ta knieni šlechtná bieše,

- 10 sobě jmě Božěna jmieše.
 Páni j'mu z toho za zľé počěchu jmieti.

Kněz věcě: „Páni, račte sľyšěti!

Z chľapov šlechtici bývajú .

a šlechtici syny chľapy jmievajú.

- 15 Neb ostaralé stříebro šlechtu činí,
 a často šlechticě chudoba chľapstvem viní.
 Vyšli smy všicni z otcě jednoho,
 a ten sě čte šlechticem, jehož otec jměľ
 stříebra mnoho.

- A když jest tak šlechta s chlapstvem smiešena,
20 bude Božena má žena.
Raději se chci s českú sedlkú smietí,
než královnu němečskú za ženu jmieti.
Vřeť každému srdcé po jazyku svému,
a proto Němkyně mieně bude přieti liudu
mému.
- 25 Němkyně němečskú čeleď bude jmieti,
a němečsky bude učiti mé děti.
A proto bude jazyka rozdělenie,
a inhed země jisté zkaženie.
Páni, nevíte dobra svého,
30 řajúce mi z maľženstva mého.
Kde byste řečníky brali,
když byste před knieniú stáli?“
Když z Boženy syna jměl,
tomu byl Břěčislav vzděl.

XLII.

Břetislav a Jitka.

- Potom kněz Oldřich s světa snide,
syn jeho Bračislav na kniežecí stolec vznide.
Toho časa Otta Bieľý ciesařem bieše,
ten dcerku krásnú velmi jmieše.
- 5 Tej krásě divit se k dvoru kniežata jezdiechu,
a juž po všem světě o jejie krásě mľuviechu.
Té v klášteře svěcsky chováchu
a tomu klášteru Sviň-Brod řiekáchu.
Když Bratislav ju tu vztvďe,
10 mezi panici tak povědě:

- „Nebo té dievky dobudu,
neb svého života zbudu.“
Do kláštera jede jezdecky,
ale klášter vybi vojensky.
- 15 Jutka ciesařovně diechu.
A když Čechy v klášter jdiechu,
Jutka v šarlatnej kapici
skry se za oltářem v kaplici.
Kněz Jutku z kláštera vyvede,
20 a potom s níu na kón vsěde.
Bradáci řetězem vrata připěchu
a zatíem k oděniu dospěchu.
A když se konvrši s svými^{mi} liuďmi snidú,
proti kněziu mocně pojidú.
- 25 Kněz bradáčě silně sěčieše,
Jutka v úžesti kněžě jako řepí se držieše.
Některý konvrš bez ruky stojieše,
druhý bez nohy ležieše,
třetí přes veš chřbet saděl jmieše,
30 čtvrtý juž bez dušě bieše.
Řetěz velmi tlustý mečem přetě kněz Bračislav,
i vyněde s Jutkú z dvoru, a jsa zdráv.
Ciesar, když to vzvědě,
na vojnu zapovědě.
- 35 Je se na tom přísahati,
že jeho stolec drbí u Boleslavi státi.
Bračislav, když to vzvědě,
zemanóm tako povědě:
„Třeba-l' mu se v Čechách vztéci,
40 a jáz budu v Němcích žieci.“

- Knieni, když tu radu vyzvědě,
múdrě velmi kněziu povědě,
řkúc: „Nebyla by to dobrá rada;
stała by se pro to věčšie sváda.
- 45 Jáz pojedu proti otcu svému,
snad to přivedu k skončeníu dobrému.“
I jede knieni proti otcu svému
i počě dobývati miłosti svému miłému.
Ciesář nechtieše po jejie vóli učiniti,
- 50 řka: „Nechciu své přísahy zrušiti.
Přisáhl sem, že drbí mój stolec u Boleslavi býti; •
daž-li bych mñ miłost, drbíł bych to zrušiti.“
Dci vecě: „Snadno jest toho popraviti.
Daj mně stolec, jáz jej chciu tu postaviti.“
- 55 Podle té rady káza svůj stolec v Boleslavi
postaviti,
českému kněziu káza k sobě přijíti.
Ktož jest v Boleslavi býval,
ten jest, ač chtěl, ten stolec vídal.
Tehdy da za věno ciesář zěti svému,
- 60 Bračislavovi udatnému,
a řka: „Když ciesář k dvoru pozove tebe,
pusť oheň za mílu około sebe.“
To viec kniežata česká za právo vzěchu,
a proto orliciu v plameném ščítě nosiechu.

XLIII.

Český vpád do Polska.

Pak kněz, chtě pomstiti děda svého,
 jede na Mezku, kněze polského.
 Mezka proti jemu mocně vynide,
 a v tom boju Mezka snide.

5 Ot Čech až do Hlohova
 neslyšal by byl polského slova;
 neb všiu zemiú popelem postavi.
 Bračislav v Hnězdně české stany zstavi.
 Ottud pěti bratří těla vzěchu,

10 i svatého Radima ottud vzpodjechu.

Svatý Vojtěch neda sebe vziati,
 až musichu tři dni póst přijieti.

Sliuby veliké činiechu:

krčmy v svátek zapověděchu,

15 pravé manželstvo slúbichu,
 pohřeb na poliú zatratichu,
 robotné lidi zprostichu.

Ktož by to rušili, ti biskupem kleti běchu.

A když to rychle zděchu,

20 tělo svatého Vojtěcha podjechu;
 neb jím dřieve proto kleti biechu.

Toho se odpovědvše, domóv jej vzěchu,
 a všěcky jiné pobrachu svaté.

Tu vzěchu tři dsky psané, ovšem zlaté,

25 jichž každá tři sta funtów vážieše.

Mezi nimi zlatý kříž bieše;

ten byl kázał kněz Mezka učiniti

z zlata, jím se mohl třikrát převážiti.

- 30 Z Polsky sto voz zvonův vyvezú,
jiných klénotův mnoho ottud přivezú.
To se sta léta od narození syna božieho
po tisiúciu po třech dcětech osmého.

XLIV.

Porážka Němcův u Domažlic.

- Polené z násilie na Čechy žalovachu,
a na ně v Římě právo ustachu.
Papež je se Čechům velmi hroziti,
ale když uzřě, že se Čechové nechťie mo-
dliti,
5 káza jim někak Bohu polepšiti.
Kněz za to káza klášter v Boleslavi učiniti.
Tehdy ciesař, Jutčin otec, snide,
s jehož smrtiú Čechům mnoho cti ujide.
Druhý ciesař, chtě ot Čech polské zlato jmieti,
10 chtieše Bračislavovi kněžstvo otjieti.
S velikým vojskem do Čech pojide.
Když bavorského lesu dojde,
to kněziú Bračislavovi pověděchu,
že juž Němci u lesa stojiechu.
15 Bračislav tak svým povědě:
„Však jáz to dobře vědě,
že nemámy ľucišť borových,
ani mečov lípových,
a z ciesařě-ť mléko za krev nepójde.
20 Ač ti jeho mój meč dojde,
takěž ti krev z jeho boka poteče.“
Jakž to brzo dořěče,

- káza všem v Domažlicích býti,
řka: „Tu se nám jest s ciesařem sníti.“
- 25 Uslýšě, že Sasici jdú s druhé strany,
vecě jim kněz: „Nebojte se saské rány.“
I káza Prkošovi z Bieliny na Sasy jeti
a z jednoho slova boj s nimi vzieti,
řka: „Nedaj se jim s ciesařem snieti.
- 30 Ztratíš-li co, nedám ti ni v čem škody vzieti.
Nehledaj před bojem na mnoho neb na málo;
často nad mnohým málo liudu čest vzało.
Málo sršnóv mnoho much zapúzie,
a jeden jastráb mnoho vran vzpúzie.
- 35 Sasici bielé vlasy jmajú,
a písmo svědčí, že tací řiedko udatni bývajú.
Dobrý rytieři, stráž se jmene zlého;
dražšieho-t nic nenie jmene dobrého.
Donidž jsem živ, *chciú* tě s tvým rodem
płoditi.
- 40 Jeď s Bohem! Ten rač s tobú býti!“
Provodiv Prkošě, na ciesaře jide,
a když do Domažlic přijide,
vzvěděv, že *juž* jest v lesě,
se všemi svými vzdvižě se.
- 45 Káza všem v les vníti,
i káza Chodóm o Němcích i o sobě les zarúbiti.
Páni počěchu mu za zlé jmieti,
řkúc: „Budú-li nem silni, kudy *chcem* ujeti?“
Kněz vecě: „Jáz sem pro to kázał zarúbiti.
- 50 Anebo se braňte, neb se dajte zbíti:
jáz *nechciú* ottudto beze cti otjeti.

- Ktož ote mne pobéhne, kázaľ sem jej Cho-
dóm zabiti;
pro to vem sľušie sě udatně jmieti.
Oni jdú, chtiec naše sbožie bez práva otjieti.
55 Nechcete-li svých žen Němcóm dáti,
tehdy vem sľušie pohromadě státi.
Nám sě jest s právem úsilíu brániti.“
Jakž to vecě, káza na ciesařě udeřiti.
Tu Čechové Němcě hrdinsky pobichu
60 a mnoho jich velmi zbichu.
Kniežat, hrabí němečských mnoho snide,
ciesař s životem sotně ujide.
Tu velmi mnoho sľovútných lidí zbichu,
za jich dušě na tom miestě kapliciu po-
stavichu.
65 Ale Prkoš nechtěl byl Sasicóv utkati
i daľ sě jim po zemi túľati.
Každému sě nevěra zdieše,
že saský vévoda, žha zemiú, Prkošovi ne-
škodieše.
Vrátiv sě kněz, káza Prkošovi oči vynieti,
70 potom rucě i nožě utieti,
že Sasicóv nerodiľ utkati
i daľ sě jim v zemi po vóli tkáti.

XLV.

Hrazení Prahy. Smřť Břetislavova.

Knieni Jutka učini biskupem rodicě svého,
Ekarda, Němcě ovšem chytrého.

- Ten od desátka celého
 vzě dva peniezě ot dýmu každého ;
 5 dva korce ustavi dávati oráčiu každému,
 jeden pšenice, druhý ovsa dáti kněziu svému.
 Po Ekardu Hiza biskupem bieše,
 po Hizě ten Šebieř słovieše.
 Potom kněz Břěčislav uherského krále bo-
 jem pobi
- 10 a vašem Střěhomě doby.
 Tehdy kněz Bračislav
 vráti kněziu polskému Vratislav,
 aby mu léta každého
 plătil osm set hřiven stříebra čistého.
- 15 Kněz syna Spytihněva jmějieše,
 tomu otec Plzeňsko dał bieše.
 Tehdy kněz hrad pražský zdíu hradieše,
 a syn jeho Spytihněv około svatého Juřie
 hraditi jmějieše.
- U svatého Juřie abatyše knieněm rodička bieše,
 20 a té pec, kdež povraz jdieše, stojieše.
 By zeď mohla rovně jíti,
 káza pec obořiti,
 i vecě: „Němkyně v tejto peci
 nebudú dnes mazancóv péci.“
- 25 Knieni, když to uslyšě,
 vyrazi se z své chyšě.
 Němečskými mniškami kněze osu
 a prostořecě se na-ň prosu,
 řkúc: „Blázě mně české rodiny!
- 30 Mám mezi nimi veliké hrdiny.

- Vězte, že český knězic móż pec obořiti,
tiem hrdinů mőzem vesely býti.
Když tu pec mohl rušiti,
mőžeš dobře bez peč na Šváby jeti.“
- 35 Sdržě svú kázeň Spytihněv,
i obráti v smiech svůj hněv;
neotpovědě jie j i slova,
do časa ten svůj hněv schova.
Tehdy u Moravě liud Uhři zajiechu:
- 40 Čechy sě na ně vzpodjechu.
A když v Chrudimi ležiechu,
roznemože sě tu kněz Bračislav pohřiechu.
V tom městě snide česká hrdina;
pro jeho smrt by všiej zemi smutná hodina.
- 45 Navštěvujúc rova jeho,
každý plákáše jako otcě svého.

XLVI.

Vláda Spytihněvova.

- Po tom by knězem syn jeho Spytihněv,
ten inhed Němcóm zjevi svůj hněv.
Ve třech dnech všě Němcě vypudi.
Svatojuřskú knieniu vzrudi,
- 5 a vsadiv ju na kolesě,
vyvez ju z země, ostavi ju na bavorském lesě.
Ale matku s klénoty se všemi,
i s rúchem i skříněmi,
vyprovodi ju z země s jejie knieněmi,
- 10 i se všemi jinými Němkyněmi.

- Když vyple ze země Němcě
i vše jiné cizozemce
jako z zahrady kopřivy
a jako řepí z koňské hřívý:
15 jede na krále uherského,
húbciu liuda moravského.
Ten hrdinsky Uhry pobi,
v Uhřiech mnoho tvrzí doby.
Kněz čtyři bratry jmějieše,
20 ty jako svého otcě ctieše.
Když oni svých let dojidú,
miľostivě k dieľu přijidú.
Po sobě osvědčí kněžstvo Vratislavovi,
Moravu Otě a Kunrátovi,
25 Jaromira káza biskupem učiniti,
ač by se událo biskupu dříeve sníti;
pak-li by se to nemohľo státi,
neb by mu bylo úsilno ždáti,
dotud mu Hradecko držěti;
30 nebyľ-li by biskupem, to mu za otdieľ jmieti.
Sto tisiúć hřiven stříebra jim rozděli:
tak bratřiu ot sebe otděli.
Všiej bratří byľ miľ ten dieľ,
i řeču: „Bratr náš dobřě nám jest zdieľ.“
35 Když Jaromir Hradecko držieše,
jedno městíšče se mu liúbieše;
na tom miestě sobě dvór postaví
a své jmě „Jaromiř“ j'mu ostavi.

XLVII.

Čechové u Mediolána.

- Spytihněv s světa snide,
bratr jeho Vratislav na kněžský stolec vznide.
Léta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po čtyřech dcát čtvrtého,
5 toho léta taký hlad vznide,
že pro-ň třetina liuda snide.
Tehdy cesař Jindřich Třetí v Římě bieše,
jeho cesařová k němu jdieše.
Když skrzě Mediolán jedieše,
10 mediolanská obec ju zabiti chtieše.
Múdrější toho učiniti nedachu,
však jejie koniu ocas uřezachu.
Proto se Mediolánu cesař položí,
to na svej mysli ułoży,
15 že ot města nechce otjetí,
donidž j'ho nebude jmieti.
Cesař káza kněziu českému u sebe býti.
I jechu se u městě i u vojsce mľuviti,
že cesařovi jedú liudie na pomoc,
20 jichž každý jmá pěti mužóv moc,
a ti sú tak velmi lúti, ež ti jedie jiné
liudi.
Kací sú to liudie, každý vsudi!
Když to Čechy vzvėděchu,
že ty pověsti o nich jdiechu,
25 když se k městu přibľížichu,
tu ľesť oni učinichu.

Na rožny vzěchu těsto jako děti,
to jim do sebe dachu viděti,
že to ěakomě jediechu.

- 30 By Čechové děti jedli, VĽaši mniechu.
Pověřť o nich veliká jdieše,
město sě jich velmi bojieše,
řkúc: „Hubená jest ta máti,
kteráž s svým dietětem lidí těchto smie
doždáti.“

- 35 Čechové, jakž k městu přijidú,
mociú tu řěku přěbřidú;
neb Odolen z Chyř nalezł jim byl brod,
a tiem sě vzmohł ten rod.
Čechy krabošky sobě učinichu,
40 pod nimi vařem města dobychu.
Neb když Čechové po řebří na zeď leziechu,
by črtie lezli, VĽaši mniechu.
Oni se zdi vši běžiechu,
utkati jich nesmějiechu.
45 Čechové, chtiece ciesařové hanby pomstiti,
učinichu skutek, o němž mě hanba mľuviti.
Tu sě fíkův z prstův jechu činiti:
podáš-li ho Vľachu, chce-ť sě o to zabiti.
Neb ktož chtěl v tom městě živ býti,
50 ten musil kobyle vytrhnúti fík ústy z říti.
Čechové v městě první biechu,
z města najlepšie klénoty vzěchu.
Ještě stojí na hradě u svatého Víta noha
sviecnova,
pravie, by byla Šalomúnova.

- 55 Tu sú byli Mediolaněné z Jeruzalema vzěli,
když sú byli s Titem a s Vespeziánem na
Židy jeli.
Můžeš tu nohu, ač chceš, před oltářem ohledati.
To věz, že nynějšíe dieťo nemůž sě jiej
vrovnatí.
Poděbrazští prví lézti směli,
60 pro to sú ot kněže řebřiu na ščtě přijeli.

XLVIII.

Odměny císařovy Čechům.

- Ciesarovi by v děk to posluženie,
i da českému kněziu volenie:
nebo těla tří svatých králův z města vzieti,
neb v svej zemi královstvie jmieti.
- 5 Kněz zemanóm da na vóli,
podle jich rady koronu zemi vzvoli.
Nad to ciesař kněziu ščít změní,
také úřad jemu na svém dvoře promění.
Tehdy za orla černého
- 10 da j'mu o jednom ocasě lva bílého.
A že kotel nad ohněm kniežata držiechu,
tú službú u dvora slúžiechu,
tehdy jeho kotla zbavi,
svým čiešněm jej upravi.
- 15 A když ciesaře budú voliti,
ti, již volie, budú-li se vaditi,
tehdy mu káza mezi volenníky vníti,
a komuž by dať, tomu ciesařem býti.

Tehdy ciesař Vratislava prvním králem ko-
ronova,
20 a králem českým i polským jej provoľa.

XLIX.

Biskup Jaromir.

Biskup Šebieř s světa snide,
Jaromir s zemany přěd bratra jide,
Spytihněvovy úpravy upomínaje.
A král, sě v tom dobřě znaje,
5 však chtieše Němcě biskupem učiniti.
Zeměné o to počěchu sě raditi,
Kojaty počěchu prositi,
by jich slovo chtěl králiu mľuviti.
Když sě s mľdřejšími Kojata potáza,
10 v kněžě Jaromirovu řeč sě uváza.
Vecě: „Králiu, rač svých zeman řeč sľyšěti!
Rač na svého bratra dieľ pomněti:
za dieľ mu jest biskupstvo jmieti,
a jemu sľušie na tom stolciu seděti.
15 Nesľušie-ť, králiu, tak bratra tupiti,
ni-ť chcem biskupstva Němciu postúpiti.
Bratr tvój s úsilím Němcě z země vypudiľ:
neviemy, kto v tě němečskú žiľu vľudiľ.
Králiu! ot svých Čechov máš vsľucku česť,
20 od Němcov nejmaš jedno ľesť.
Nechcem toho dopustiti,
by bylo Němciu naším biskupem býti.“
Otáza král: „Jest-li to slovo vaše?“
Všickni řechu: „To jest slovo naše.“

- 25 Řechu: „Králiu, daj své, komu chceš, lhóty!
Držímy-ť s ním sbožie i životy.“
Král, užřev, že obci jest sě úsilno protiviti,
vecě: „Chtěl sem vaše viery pokusiti.
Děkuju, že ste věrni kněziu svému.
- 30 Jáz biskupstva přěju bratru mému;
chciu mu k tomu pomocen býti,
ač ho však chtie kanovníci voliti.“
Kanovníci ho rádi biskupem jmiechu.
Tomu biskupu Němci Gebhart vzděchu.
- 35 Ten pobi Jana, biskupa moravského,
řka, že Olomúc sľušie pod biskupa českého,
řka: „Činíš sě biskupem, a nemoha dolíčiti!“
On vecě: „Ež jsem biskupem, chciu toho
listy dosvědčiti.“
- Kněz Jan je sě na-ň před papežem žalovati,
40 ale biskup pražský nerodi na rocě státi.
Pro to papež počě sě na-ň hněvati,
ale Mechilda, lombardská králová, je sě
j'mu pomáhati;
neb jej za rodicě jmějješe,
a pro to jej velmi ctieše.
- 45 Ta králová biskupu Jaromiru
u papežě doby mřu.
O tej královně jest mnú opuščeno,
což jest o niej v kroniku vloženo;
neb k našiej zemi nepřisľušie,
- 50 a také že ta řěč ke mně nesľušie,
by mne kázaný nekázanú řěčiú nevinil,
řka: „Ež's to pisaľ, nekázaně's učinil.

L.

Beneda. Sderad.

Potom král pro kněze moravského
 pobi Liutoŭta, vévodu rakúského.
 Pak jide na kněze srbského,
 točiúš na markrabiú míšeňského.

- 5 Hvozdec hrad král blíz Míšně postavi
 a voje přéd Míšněm zstavi.
 Na Míšni Beneda, udatný Čech, bieše,
 ten královu nemilost jmějieše.
 Král za věrú káza Benedě k sobě sníti,
 10 i počě sám s ním mľuviti.
 Vzpomanu král, že Beneda za věrú chtieše
 krále zabiti,
 i zamysli nevěry nevěrú pomstiti.
 I otáza j'ho král, co by mohľ svým mečem
 zdiati?

- Beneda vecě: „Chciu jím dva žrnovy přetieti.“
 15 Diviu sě, ač ta řeč mohľá pravdú býti.
 A snad sě chtěľ pochľubiti.
 Neb také mohľá by ta síľa k mečiú přistúpiti,
 a ž'by řeč pravdú mohľá býti,
 jakž sě čte o Rulantovi,
 20 když sě staľa škoda od pohan Karľovi.
 Neb snad krále tu řečiú chtěľ uhroziti
 a pro to snad i chtěľ to mľuviti.
 Král, jako chtě ohledati, i vzě meč ot něho,
 ohleduje meč, i prokľa triesľa jeho.
 25 Ot Míšně posľa král syna svého
 Bračislava na kněze saského,

- a s ním múdrého pana Sderada.
Prostřed Sas přijde kněziu dětinná vnada,
i je se se panici v řeči chladiti.
- 30 Sderad je se kněziu mluviti,
řka: „Snad si nebýval u příhodách.
Kúpě se v nepřítelských vodách,
mněš se kúpě u Vltavě?
By chtěl znamenati pravě,
35 v oděniu by na oři sedal,
na vše strany právě hlédal,
nepřátele se ostřiehaje,
skoro-li vyniknú z háje.“
Kněz se na Sderada je hněvati,
40 neudatné ckety jemu dávati,
řka: „Nežuj mne! však mám svá léta.
Byl 's vše své dny neudatná cketa!“
I káza j'mu s lepšími před jeden hrad hnáti,
a kněz je se se panici kúpati.
- 45 Jeda přeč Sderad, vecě: „Strach mě otjeti;
ostały sú tuto samy děti.“
A kdyžto juž pryč jedieše,
Veždy-f on za se hledieše.
Sderad málo pryč otjede,
50 jednož ti prach nad knězem vznide.
Sderad honciu káza, co by tu bylo, ohledati,
a v naděju vojsku káza za se hnáti.
Nali-f Sasici na kněz udeřili,
a juž pánov mnoho dobrých zbili.
- 55 Kněz čist niti s málem stojieše
a hrdinsky se branieše.

- Juž na-ň Sasici ssédáchu,
a kopí jim podáváchu.
Sderad se mezi Sasicě vrazě,
60 ot kněžě je otrazě.
Tu Sasicóv mnoho zbichu,
škody veliké i hanby zbychu.
Po tom znamenaj každý mľadý!
Již netbáte stařějších rady,
65 vězte to, že obyčěji učie starého,
příhody činie múdrého.
Kohož příhoda a obyčěj nenaučí,
dotad každý jako ščmel bez smysla hľučí.
Pro ten skutek Čechy se rozřevnichu
70 a své škody i hanby pomstichu.
Teprv se i jechu země hubiti,
Sasicě i s dětmi bíti.
Tehdy král Sasicě i Srby pobi
a jich země mnoho doby.

LI.

Vratislav II. v Uhrách s cisařem.

- Když ciesař jede na krále uherského,
i poje s sobú krále českého.
Ciesař uherských obyčějův nevědieše,
pro to s nimi u práci bieše.
5 Se ctiú by byl z Uher nevyjeľ,
by byl s sobú krále českého nejměľ.
Třikrát udeři na stany král uherský,
a tolikrát jej pobi král český;

- dřieve, než Němci dospějichu,
10 a'ž je Čechové potepiechu.
Do Hřek krále uherského král český zapudi
i k tomu jej připudi,
že musí křest přijieti
a za znamenie kříž na ščít vzieti.
15 V tu dobu v Uhřiech krsta mnoho bieše,
ale král pravé viery nejmějieše.
Tehdy ciesař da zemi českej svobodenstvie
a u voleníu dobrovolenstvie.
Když by přirozeného kněžě nejměli,
20 kohož by zvolili, toho by za kněžě jměli.
Tehdy biskup do Říma jeti chtieše,
ale pro nepřiežň upriemo jeti nesmějieše,
po uherskej zemi jedieše.
A když u Střěhomě bieše,
25 tu s tohoto světa snide,
a Kozma na biskupstvo vznide.

LII.

Smrt Sderadova i vzpoura Břetislavova.

- Pak král počě pýchati,
své bratřie netbati.
I jide na Kunráta, bratra svého,
chtě jej vyhnati z kněžstvie moravského.
5 A když před Brnno jedieše,
Sderad vojsko stanovieše.
Chtě kralovicě saským kúpáním uhaniti,
vecě: „Kněziu musili by u řěky stan rozbiti,
by se mohl lépe kúpati.“

- 10 Z toho slova je sě kralovic velmi hněvati;
i zabi kralovic pro to slovo Sderada.
Pro-ň sě sta mezi otcem a synem sváda.
Před Prahú Sderada schovachu,
a ten kosteľ Sderazem nazvachu.
- 15 Kralovic Bračislav do Polan jede,
se třmi tisiúci potom z Polan před Prahú
přijede.

Na Prosiečě stojieše

a zemiú hubieše.

I počě boje na otcíu prositi;

- 20 král neby dospěšen proti jemu vyníti.

Neb mnoho Čech nerodi přijíti,

řkúc: „Nesľušie mezi dřvi a podvoj prsta
vložití.“

U Prazě zjevně uzřechu svatého Vácslava,
a'n stoje město žehnává.

- 25 Svatý Vojtěch Bračislavovi sě pokáza
a otcíu sě mu pokořiti káza.

Proto syn otcíu v pokoru jide,

ale však, boje sě otcě, z země vynide.

LIII.

Kunrát I. Břetislav II.

Pak král Vratislav snide,

bratr jeho Kunrát na kněžský stolec vznide.

neb zeměnie Bračislavovi země nechtiechu
dátí,

že směľ živ proti otcíu vstátí,

- 5 řkúc: „Dámy-li jemu toho užiti,
též nem budú naše děti činiti.“
Ciesar jim práva toho pochváli,
a pro to sú byli Kunráta z Moravy pozvali.
Kněz Kunrát v prvé^m létě snide,
10 kněz Bračislav k ciesařovi jide.
Tu se před ním o zemi^u súdi,
i vyvede na to dobré liudi,
že, ač jest zlé vóle málo proti otc^{iu} pojměl,
však jest proti otc^{iu} v boj nevněl,
15 a pro vól^{iu} ješče i jeden nenie otsúzen.
Pro to slovo by ciesařem k zemi přísúzen.
Pak kněz Bračislav Polany pobi
a mnoho polské země doby.
Pak se je s strýč^{enú} bratř^{iu} vaditi,
20 chtě je z Moravy vypuditi;
neb Vršovici je vadiechu
a, by bratř^{ie} u míru byli, tomu nechtiechu.
Bračislav na bratř^{iu} do Moravy jede,
bratr jeho Svatopluk proti jemu vyněde.
25 Když na pol^{iu} bratry proti sobě stojiesta,
oba kněže náhodú na horu přijedesta,
a jakž se brzo uzřesta,
sieci se bratry chtiesta.
Tehdy Svatopluk bratru povědě:
30 „Báto, jáz to dobře vědě,
že l^udie naši około nás kuso sladie;
chtiec nás užívati, ny v hromadu vadie.
Poslúchaj mne, bratř^e mój!
Ty se mnú s pokojem stój.

35 Když ny naši ľudie smějú vaditi,
dajvě se jim spolu bíti,
ati kniežat a bratří nevadie,
a za stříbro, což sú ot nás vzěli, svá těla
posadie.“

Bračislavovi by ta řeč miła,
40 i vecě: „Báfo, ten jest pravá viła,
kterýž pro řeč ciuzieho
nepriateľ jest svého bližnieho.
Když nás zlý ľud smie vaditi,
dávě jim toho zlým užiti.“
45 Knězě se tajně mírem rozjedesta,
z jutra ľudí v boj svedesta.
Vršovici, již běchu knězě svadili,
těch sú tehdy mnoho u Moravě zbili.
Nebo ti, již je vadiechu,
50 v čelo postaveni biechu.
V tom boju mnoho lidí s obú stranú snide,
po boju Bračislav se s bratříú snide.

LIV.

Smrt Břetislava II.

Tehdy Božěj a Mutyně Vršovici,
svých kniežat praví vražedlníci,
jesta se o tom mysliti,
kako bysta mohla kniežecí plod zatratiti.
5 Kněz tehdy jednoho lovcě Němcě jmějieše,
tomu jmě Lork bieše,
ten ot knězě mnoho sbožie jmějieše,
tomu kněz velmi věrieše.

- Tomu Božěj a Mutyně mnoho slúúbista,
10 a'ž na tej cěstě i postavista,
že sě je Němec mysliti,
kak by mohl knězě zabiti.
Kněz ot věrných to slyšieše,
že j'ho Lork zabiti chtieše.
- 15 Kněz na-ň toho nedověřě,
však j'ho otázka k jeho vieře.
Lork tu řeč na Pukatu na Čecha ukáza,
by knězě chtěl zabiti, pokáza.
I je sě v tom kněz více Němcu věriti.
- 20 Kázav před sě lovcóm, i je sě mluvití,
řka: „I dobře-li jest to, Pukata,
že ty s svými přátely chceš zbíti všě kniežata?
Mníte, by sě to mohlo utajiti,
že vy lovcí chc'te mě zabiti?
- 25 Může mi to na mysl vzníti,
že vy kážu všěcky zbíti.“
I káza všem lovcóm ot sebe jíti,
jedinému Lorkovi káza při sobě býti.
Tehdy kněz na říjji bieše
- 30 a k večeri přisiesti chtieše:
jelen trudný právě na stan přiteče,
kněz sě prvý k svému koniu uteče.
V tu dobu Lork kněziu v srdcě střělu vstřěli,
na tom místě jemu dušiu s tělem rozděli.
- 35 Všickni sě u koní brojichu,
když Němec knězě zastřěli, všickni toho ne-
uzřiechu.

LV.

Rozpory Bořivoje II. a Svatopluka.

Zeměné posłachu po kněžě Bořivoje morav-
ského,

po strýcě bratra kněžě českého.

Toho sobě kněžem zvolichu,

na kniežecí stolec jej vsadichu.

- 5 Svatopluk, bratr jeho, tehdy mu nepřítel
bieše,

pro to bratru kněžstva českého nepřějše.

Pro to Svatopluk své věrné po Čechách ro-
zesla,

zvlásti Budivoje, chytrého posla.

Ten se moravským zběhem činieše,

- 10 českým pánóm tak mluvieše:

„Jáz Svatoplukovi nechciú slůžiti,

však pravdu mušiu mluviti.

Kněžě nevědě věrnějšieho,

ani kde čiuju šcedřějšieho.

- 15 Nemóže nice zachovati;

pro to-ť mě mrzí, že, což jmá, to vše musí
preč dáti.

Ale svým zemanóm přezří všeho,

proto nechciú býti člověk jeho!“

Vršovici, když to uslyšechu,

- 20 v svéj radě tako řečechu:

„Svatopluk — to naše doba,

neb bohatá vdova bude chudá roba.

Tomu nám jest kněžstva pomáhati!

Budem o něm nic netbati,

- 25 budem s ním jako s dietětem jhráti
a ot něho dědiny jako o pni hlívy bráti.“
Moravěné jechu se Vršovicův dařiti
a velikých sľubův jim činiti.
Tak Moravěné je i namľuvichu,
30 že Vršovici Bořivoje z země vypudichu,
Svatopluka knězem učinichu,
a to před ciesařem osvědčichu.
Ach, ľakomstvo hubené!
Jsa vniutř zlé, proč si s vrchu zruzené?
35 Že pokážeš málo sladkého,
i dáš za to mnoho hořkého!
Že jmajúce kněže dobrého,
pro malý vzatek vyvrhše jej, i vzěste ľútého!
Tomu Vršovici uvěřite,
40 když bradaticiu nad svú hlavú uzříte!
Právě se jim jako žabám staľo,
že se jim nepodobno zdáľo,
že za král pně jmiechu,
a před ním všě žáby křěhtati smiechu.
45 Věčšie se žáby tehdy ctnějšími mniechu,
ty mezi sobú řeč takto mľuviechu:
„Budú-li se menšie koho báti,
musie nás ctnějších u přřhodách hledati.“
Tak věčšie menším se na škodu poradichu,
50 svým králem čápa učinichu.
Čáp, jsa králem, o jich radě počě netbati,
i je se věčších prvé vybierati.
Maľá za velikú se kryjiese,
čáp, maľé netbaje, věčšiu pohltiese.

- 55 Když väčšie juž řiedky biechu,
 menšie se jim smějciechu,
 řkúc: „Vy na našiu škodu krále dobyste,
 a pro svú zlob síly zbyste.“
 Tehdy jim veliká odpověď:
 60 „Nesmějte se! Jáz to dobře vědě,
 že pozvał jest král na hody svého děda.
 Bude-ť i małym i velikým do čas běda:
 až se sběře králův rod, budú-ť ny jiesti.“
 Pro to slovo nesmě i jedna kału miesti.
 65 „Poslúchajte slova mého!
 Blázn svým hledá ciuzieho zlého.
 Bychom byly pně za král jměly,
 toho zlého bychom netrpěly.
 Ač co kdy chciu málo podřiemati,
 70 o črveném nosu bude mi se koľotati.
 Jdětež ote mne přeč, viły,
 bude-ť mnieti král, bychom o jeho nosu
 mľuviły.“
 Podlé této kázni Vršovícóm se stało,
 jehož se jim nikdy nezdáło.

LVI.

Záhuba Vršovícův.

Ciesar kněziu na Uhry s sobú káza jíti,
 kněz sebe-miesto káza v zemi Božějovi
 a Mutyni býti.
 A když Božej a Mutyně v zemi za starosty
 ostasta,
 po kněze Bořivoje do Polan posľasta,

- 5 chtiec tiem jiné pány umdliti,
válku vzbudiec, obú kněziú užiti.
Bořivoj velikú škodu učini.
Kněz se vrátí, Vacek Vršovicě z škody vzvini.
Kněz v Čechách město dobré jmieše,
10 to Vratislav sľovieše.
Ješče na tom hradišči stojí býlé
ot Mýta na pól míle.
Kněz se stavi na tom hradě
i sěde tu s věrnými v radě;
15 Vršovic v radu nepustichu.
Tu kněziú všickni sľiúbichu
ni stara ni młada živiti,
ale Vršovicě všěcky zbíti.
Kněz, vyšed z rady, v jistbu vstúpi,
20 Mutyně nevěda v jistbě jej zastúpi.
I je se kněz k němu mľuviti,
řka: „Proč si směľ živ u můj dvór vjíti,
a jsa svých kniežat pravá zhúbce,
našich nepřáteľ v zemi pravá snúbce?“
25 I káza jej před sobú zabiti
a jeho rod vešken zbíti.
Kněz posľa Vacka na Božěje,
na druhého zemského zloděje.
Teň na Liubici sědieše,
30 kdežto město tvrdé i hrad jmieše;
neb Liubicu Cidlina obchodí,
a tu Cidlina v ěabě vchodí.
Strážný jezdcě pánu povědě.
Božej vecě: „Jáz to dobře vědě,

- 35 že z vojny naši přátelé jedú
a dnes k obědu přijedú.“
I káza spěše most spustiti
a hostě inhed v hrad pustiti.
Vacek, jakž brzo s koně skoči,
40 tak všeckny v jistbě zaskoči.
Božěje tu inhed rozsěkú,
a všiucky jeho čeled zsekú.
Božějov syn do lesa běžieše,
a juž ovšem utečieše,
45 ale sukně jej červená prosoči.
Tu syn Vackov neboha zoči,
toho ten tu zahubi.
Kněz všě Vršovicě zhubi.
Dva syny ovšem krásná Božějova u Pražě
biesta,
50 ta se tu žakovstvu učiesta.
Kat, je vzem pod pažiu, na tržišče nesieše,
bradaticiu v družiej rucé držieše.
Pacholíčky žalostně plákásta,
„Matko pomoz! matko pomoz!“ volásta.
55 Kat, vzved jima bradu jako bravu,
stě krásnýma děfátkoma bradaticiú hlavu.
Tak tiem činem kněz Svatopluk
zahľadi vešken Vršov pluk.
Juž vidíš, že lépe by bylo Božějovi stříbra
nebrati,
60 dobrotivého kněže v zemi nechati.
To se sta ot narozenie Syna božieho
léta po tisiúciu po stu osmého.

Toho léta biskup Kozma snide,
na jeho stolec Daněl vznide.

LVII.

Války Svatoplukovy. Vladislav I.

- Tehdy král uherský u Moravu vnide,
kněz Svatopluk proti jemu vynide.
Kněz, honě v lesě, oko ztrati,
pro to se do města do Chrudimě vrátí.
5 Jakž brzo se úraza zhojí,
inhd se do Uher vzbroyí.
Uhry tu hrdinsky pobi,
jich země až do Střehomě doby.
Pak ciesař na Polany jede;
10 tu kněz k ciesařovi přijede.
Polené nemnoho ciesaře tbáchu,
ale Čech se velmi báchu.
Neb ciesař s svými k hradóm nejdíše:
kněz český, kdež přistúpieše,
15 tu každé tvrže dobudíše.
Polené jechu se mľuviti,
by mohli kako Svatopluka zabiti.
Z Vršovic jeden utekl bieše,
ten Jan Tista sľovieše.
20 Ten se je Polanóm mľuviti,
že je chce jeho zbaviti.
Ten tajně v české vojsko vnide,
a když kněz přéd ciesaře pojide,
v srdce kněziu střělu s nálepem vstřěli,
25 a duši j'mu s tělem inhd rozdělí.

Česká dráha na Jana Tistu poteče,
Tista, ze všech se vysěk, i uteče.
Ciesar učini kněže českého
kněžicě Ottu moravského.

- 30 Páni proti ciesařově vůli kněže volichu
a Vladislava, bratra jeho, knězem učinichu,
ne pro to, by lepší byl,
ale, by ten, jehož ciesar da, nebyl,
radějšě chtiece sbožie i životy zvážiti,
35 než zemi volenie ztratiti,
řkúc: „Ač by nám nynie dał kněže jazyka
našeho,

pak by nem dał rodicě svého.

U prvé i słušie nám za právo státi:
pustiece za rohy, úsilno za ocas chvátati.

- 40 Lépe nem se jest nynie brániti,
než ny budú naše děti potom haniti,
řkúc: „Otcí naši byli sú se na pokoj otdali,
a nám sú hrdla řezali.“

Pro to kněže Otty nerodiechu,

- 45 ale jeho bratra Vladislava za kněz jmiechu.

LVIII.

Boj se Srby mišeňskými.

Vladislav k ciesaři jide,
milosti ciesařovy dojide.

Když Vladislav u ciesaře bieše,
o pokoju péciu jmějieše,

- 5 tehdy někteří po Bořivoje poslachu,
Prahu s Vyšehradem j'mu vzdachu.

- Vladislav, do Čech odtad jeda,
o zemském stavu nic nevěda,
ku Pražě jedieše.
- 10 A když u Brusnicě bieše,
uzře kněz Vladislav,
nali-ť jede silně kněz srbský Vácislav
na pomoc Bořivoju.
Vecě kněz Vladislav: „Nu vzvěžte k boju.“
- 15 Liudie Srbów mnoho uzřechu,
in的角度 velmi vzhrozichu,
kněže na to namľuvichu,
že přeđ Srby do Prahy jede.
A když města dojede,
20 do města ho nepustichu.
Vrátiv se, s Srby se vzbichu.
Tu se Čechy dobře jmějiechu,
boj na Srbiech obdržechu.
Ktož v tom boju i málo raněn byl,
25 kako málo odřěn, však in角度 života zbyľ.
Ot toho boje Róže vz hůru pojide,
lěň mě mľuviti, kak ten rod vznide.
Opět kněz Vladislav bratra pobi,
přeđ Prahú jmene i země doby.
30 To miesto Pražené dobře znajú,
vždy-ť mu „Bojiště“ řiekajú.
Bojów se v zemi mnoho staľo,
saak tomu miestu jedinému jmě ostaľo.
Neb tu mnohu s máľem kněz český ostaľ,
35 na tom místě tľikrát se boj staľ.

LIX.

Císařův soud nad Čechy.

Vladislav je se císaře prositi,
by ráčil do Čech přijíti.
Císař do Čech přijede,
u Praze na soudě sěde.

- 5 Vladislav je se na bratra z války žalovati,
císař na knížatech je se práva tázati.

Dotud se oni súdichu,
až Vladislava k zemi přísúdichu,
řkúc: „Prvé naše volenie

- 10 moc má, drahé nic nenie.“

Císař vecě: „Páni, pokažte nám své listy,
nebo jinak ny učiníte jisty,
by vy Čechové, mohúce koho chtiec voliti,
zvolivše i zapuditi.“

- 15 Císař kněze srbského Vácislava je
a kněze Bořivoje.

Mnohu pánóm káza hlavy stieti
a mnohu káza oči vynieti,
aby kniežatóm svým věrni byli

- 20 a v hromadu jich nevadili.

Již sú byli kázali Bořivojovi v zemi jeti,
všem káza oči vynieti.

Tehdy také Jana Tistu jechu
a oči jemu vyněchu.

- 25 Kněziu Bořivojovi najviece se dostało bieše,
že svého rodu vraha v svej čeledi jmieše.
Tehdy císař mnoho Čech káza zhubiti:
věz, proč-tě to chtěl učiniti!

- Ne proto, by právu rád byl,
30 ale aby kněz český silen nebyl.
Kněz, když ciesařov úmysl vzvedě,
s pláčem takto povědě:
„Tehdy sěkyra na sě dľubny klľudi,
když přěd svým vrahem sě súdí.
35 Juž to právě znamenaju,
že všickni Němci českého zľého hledaju.
Bych byl máľo přěhověľ,
viece bych dobrých ľudí jměľ.
Ač sú byli včera nepřietelě,
40 dnes by mohli býti všickni přietelě.
Nesľušie-ť nikdy zkaziti udatného;
přijde-ť čas, že-ť sě hodí do přěvážného.“
I chtieše rád bratra zprostiti:
ciesař nerodi toho učiniti.
45 Věda ciesař, že Mediolaněné sě na Čechy
hněvajú
a jich škody vesdy hledajú,
káza u Medioláně knězě schovati,
řka: „Nedajte sě jemu mnoho kochati.“
Vľaši knězě u věžiu vsadichu,
50 a sedm let jej hľadem i smradem mučichu.
Pak káza ciesař jemu život otjieti.
Vľaši jemu na zajťrie chtiechu hľavu stieti.
S večera dachľu kněziu dosti jiesti i pťi,
i vzkázachu jemu: „Jez a pĩ; zajtra-ť ne-
jiesti ani pťi.“
55 Nevěda kněz, co sobě učiniti,
je sě snažně Bohu modľiti.

- Té noci svatý Apolinaríš se j'mu pokáza
 a; chtě-li by do Čech, ho otáza.
 Kněz jemu učini veliké slúbenie,
 60 aby jeho ráčil zbaviti vězenie.
 Vecě: „Kde se poznáš, tu mi kostel ustavi!“
 To řka, na Sackej jej postavi.
 To miesto dobře kněz lížemi znamena,
 jide do Miličic, kde bydlieše pan Bena.
 65 Ten pán bratry u mír svede,
 a pak kněžě ctně do Prahy vede.

LX.

Boj s Poláky nad Trutinou.

- Vacek je se kněžě učiti,
 svej bratří nikdy nevěriti.
 Uposlúchav kněz Vacka zlého,
 je Ottu, kněžě moravského.
 5 Soběslav, bratr jeho,
 boje se kněžě českého,
 do Polan uteče
 a na Čechy se vzteče.
 Sebrav mnoho Polan
 10 a rozličných pohan,
 i počě zemíu hubiti,
 chtě bratra dobytí.
 Vladislav proti jemu jede,
 a když Ľabě dojede,
 15 Polany s druhé strany uzřechu.
 Vzemše přímírie ob noc, boju rok za jutra
 vzěchu.

- Té noci se bez strážě Čechové rozhostichu,
 Polené svú vieru zrušichu.
 Přes Labě se tajně přebraču
 20 a v české stany vzepřachu.
 Dřieve než Čechy k oděniu přijidú,
 až lepší smrtiú snidú.
 Mezi Čechy byl jeden jmenovaný
 junoch dobrý a velmi kázaný.
 25 Dětríšek Buzovic to bieše,
 mezi hrdinami jako „Tuří roh“ słovieše.
 Ten byl někdy divokú svinu v lesě živú
 za uši jaľ,
 a pro to byl na šcítě svinu hlavu přijal.
 Ten hrdinsky se jmieše,
 30 ale pomoci nejmieše.
 Zbiv Polan mnoho, neboh snide,
 kněz český ledva bratra ujide.
 Blazě junochu dobrému
 a u viere vzchovanému!
 35 Sbožie a rozkoš přestane,
 jediné-t dobré jmě oстане.
 Po stu let chválie Dětríška dobrého.
 Raziu-t: „Opustě všě po duši, dobývaj jmene
 ctného.“
 Pak kněz svej bratří hněv otpusti,
 40 bratra Soběslava na Vacka spusti;
 neb ten všě zlé kněziu o bratří radieše,
 ten je v hromadu vadiěše.
 Poznav radciu nevěrného,
 kněz Soběslav zábi Vacka zlého.

- 45 Vacek muž otľustný a krátký bieše,
 harované rúcho rád nosieše.
 Panici se mu smějichu,
 pro-ň křepeličnému miešku „vacek“ vzděchu.

LXI.

Čechové v Římě.

- Ciesar nový do Říma chtieše jeti,
 chtě posledniu korunu přijeti,
 káza s sobú jeti kněziu českému;
 kněz sebe-miesto káza synovciu svému.
 5 Tomu Bračislav jmě bieše,
 ten s sobú tři sta vybraných ščítov jmějichu.
 Že chce dobrým býti, strýc Bořivoj se jeho
 ruči,
 mediolanské měščany synovciu poruči,
 aby jim pro jeho nemilostivé drženie
 10 učinil některé otplacenie.
 Bračislav, když v Římě bieše,
 po svatých rád chodieše.
 Vzvědě, že papež z Mediolána rodem bieše
 a tehdy lepsi mediolanské měščany u sebe
 jmieše.
 15 Ciesar s papežem počesta se hněvati,
 papež nerodi ciesaře koronovati.
 Bračislav tú válkú počě vesel býti,
 a je se papežových přátel bíti.
 Tu se je svého strýcě mstíti,
 20 a'ž chtieše i papežě zabiti.

- Papež k svatému Petru v kostel uteče,
 kněz Bračislav po něm poteče,
 i káza kostel vybiti
 a v něm vše Vlasy zbíti.
- 25 Kováňský pán ten kostel vybi,
 a ten prvý v kostele lidi vzbi.
 Vlasy bez rozpači tepiechu,
 až potoci krvaví tečiechu.
 Tu Čechy papežě jechu,
- 30 z kostela veliké klénoty vzěchu.
 Viece by byli paměti ostavili,
 by byli se krvavým dšcem nevzhrozili.
 I musí papež ciesaře světiti
 a Čechy kletvy zbaviti i rozhřešiti.
- 35 Tehdy Daněl biskup snide,
 a Heřman na jeho stolec vznide.

LXII.

Srážka Čechův a Uhrův.

- Štěpán, dobrý král uherský,
 a Vladislav, kněz český,
 rok sobě dasta,
 u míře se na mezu brasta,
- 5 i počesta se raditi,
 kak bysta mohla u míru býti.
 A když sama dva za horu mluviesta,
 o tom nice nevědiesta,
 že, svadivše se, Uhrata na Čechy udeřichu,
- 10 s obú stranú mnoho lidí zbichu.

- Juž Čechy vše běžiechu,
Uhři na ně silně jdíechu.
Juřík, Stanův syn, sám Uhřata stavi
a své Čechy smrti zbavi.
- 15 Ten junoch šlechtný div nad Uhry pokáza,
mnoho hrdinstva do sebe ukáza.
Ve krvi do hleznů brodieše,
kam se jedno obrátieše.
Pohříechu ten tu snide!
- 20 Otta, kněz moravský, krátě chvíliu, na horu
vznide;
neb oblašče za horů stojieše
a o tomto skutku nic nevědieše.
Když uzře, a'nó tepú na české stany,
křiče na své Moravany,
- 25 i jechu se Uhřat se dvou stranú bítí
a nikohého neživiti.
Král a kněz, když to zvěděsta,
bez skončenie on sém, on tam běziesta.
Kněz i mrtva Juříka je se ctíti,
30 jeho dětem káza na ščítě červené a bílé
prúhy nositi.
Neb šlechtný Juřík obersky byl přejímał,
když byl Uhřat dojímał.
Kněz Vladislav, dietek nejmaje
a do bratra Bořivoje velmi ufaje,
- 35 před zemany pozvav jeho,
postúpi j'mu kněžstva svého.

LXIII.

Střídání knížat ve vládě.

Když Bořivoj knězem bieše,
slibu zemanóm neplnieše.
V radu počě Němcě jímati,
pro to jeho bratr je sě na-ň hněvati.

- 5 Pojem jej do komniaty samého,
vecě: „Báto, třeba mi s tobú mluvíti co s'
tajného.“

Vecě: „Báto, proč sě druhem nekážeš,
že Němcóm z dvoru nekážeš?

Či nepomníš, co sú nem zlého učinili?

- 10 Kák sú Němci náš rod zatratili?
Vídať-li s' kdy v jinej zemi ciuzozemcě v radě?
Kterýž ten jest, ten chce svej cti vadě.
Z své země sě dobrý nepostojí;
ktož sě doma neschová, ten u nás stojí.

- 15 Kako-ť móż ciuzozemec věren býti,
jenž s svými nemohl zbýti?
Kako ten bude tobě dobře raditi,
jenž myslí, kako by mohl uškoditi?
Ciuzozemec nepřiseľ jest hledat dobra tvého,
20 ale na to, aby hledaľ užítka svého.
Bude-li sě tobě zle vésti,
kto jemu nedá do své země lézti?“

Kněz jemu odpovědě:

- „Ó však jáz to dobře vědě,
25 že, když si ty knězem býľ,
toho s' v radu pojaľ, jenž býľ tobě miľ.

- A když jáz sobú vládu,
komuž věřiu, toho pojmu s sobú v radu.“
Řek to, s hněvem z komniaty vynide.
- 30 Kněz Vladislav s zemany přede-ň jide,
řka: „Když ty nechceš na své tbáti,
já z sě chciú v své kněžstvo uvázati.“
Ven z té sieni jej vyvede,
vyhnav jeho čeleď, svú uvede.
- 35 Tu jeho Němci stojiechu
a přimlúviti sě nesmějiechu.
Vladislav na kněžský stolec vstúpi,
po třech letech opět Bořivojovi kněžstva sstúpi.
Kněz Bořivoj na Sackej kostel postaví
- 40 a svatému Apolinařišovi jej oslávi,
ež jej byl z vězenie vypraviľ
a kněžstva českého dopraviľ.
Ale Bořivoj neumě té miľosti schovati,
i je sě Němców opět v zemiú zváti.
- 45 Když mnieše, by kněžstvem byl jist,
posla do Domažlic list,
aby Němcě lesem do země pustili,
Domažlic jim s tiem krajem postúpili.
Když to kněz Vladislav zvědě,
- 50 zemanóm tako povědě:
„Ó, ó, ó! nemóz-li to tak býti,
musí on sám do Němec jíti.“
Vladislav sě s zemiú poradi,
Bořivoje opět s kněžstva ssadi.
- 55 Káza j'mu do Němec jíti,
řka: „Báto, nemóžeš bez Němców býti;

beř sě, báto, na Rýn s nimi,
 dobudeš ciesařovstvie jimi!
 Raději uzřiu smrt' všeho rodu svého,
 60 ne potupím ani zabju jazyka svého."

LXIV.

Porážka Lothara II. u Chlumce.

Biskup Heřman s světa snide;
 neb před jeho smrtíú hlas přijide,
 řka: „Ty's byl kázał židy krstíti;
 proč si přepustil opět sě židoviti?
 5 Bylo sě tobě zdiú za právo posaditi,
 a tiem-t bylo křestanstva nehaniti.
 Pójd na súd před súdciú pravého,
 vydaj počet, pastýřiu, z brava svého."
 S velikým pláčem s světa snide.
 10 Sylvester v biskupstvo vznide.
 Tehdy také umřě kněz Vládislav,
 po něm by knězem bratr jeho Soběslav.
 Ten udatně Bavory pobi
 a v Čechách mnoho Němców zbi.
 15 Ciesář Lotr, chtě tehdy Němców pomstiti,
 počě do Čech mocně jíti,
 řka: „Chciu sě tiem oplátiti
 i chciu všěcky Čechy zbíti."
 Když ciesář, žha i tepa, Chlumcě dojide,
 20 kněz český tu sě s ním zjevně bojem snide.
 Čechy za knězem jako lvové jdiechu,
 svého knězě věrně stržiechu.

- Ot kněžích ran také jiskry jdíechu,
 že jej ne člověka, ale ďábla mníechu.
 25 O vězních ni o kořisti tbáchu,
 neb nic, jedno jmene dobrého, hledáchu.
 Tu Němcě hrdinsky pobichu,
 ciesaře na bězě chopichu,
 biskupy a opaty jechu,
 30 i jednoho jiného vězně nejmiechu.
 Biskupy a opaty voděniu pod hełmy vodíechu;
 neb Čechy takto mluvíechu:
 „Kletvy se chovajte,
 kněží se nedotýkajte.
 35 Jakž ste jich zejмали, tak jich nechajte,
 sěna jim dosti jiesti dajte;
 neb sú nám jiné zžehli a pobrali
 po všiej zemi, kdež sú stali.“
 Rádcě je velechu zbíti,
 40 kněz toho neda učiniti,
 řka: „Kterěž kniežě po přirozeni vzchodí,
 když ho zabijú, máte j'ho druhé neurodí.
 Ale kteréž kniežě volenie rodí,
 toho kniežecie smrt nemnoho škodí;
 45 neb někteří jich smrti žádajú,
 ti najviece, již k témuž čáku jmajú.
 Vězte, že, když kto volením móž knězem býti,
 toho kněžě nemož nikto zbaviti.“
 Česká rada tu řeč oblúbi
 50 a ciesař to zemanóm zalúbi,
 že zemi viec nechce škoditi,
 ale českú čest chce ve všem ploditi.

- Tehdy ciesař koronu zemi vrátí,
 řka: „Netřeba-ť vám viac jie kupovati.“
 55 Neb ciesař dříve nechtěl korony dáti,
 až ju musiechu předraho kupovati.
 Řka: „Znaju to, že krále můžete jmieti,
 ale koronu musíte ote mne vziati.“
 Ten boj se sta ot narozenie syna božieho
 60 po tisiúciu po stu po třech dcětech čtvrtého.

LXV.

Boj s Poláky. Pobiti židův.

- Toho léta Polené v zemiú vnidú,
 Čechy je bojem podjidú.
 Tehdy Polan mnoho zbichu
 i polskou zemiú poplenichu.
 5 Tehdy nalezú svatého Vojtěcha hlavu,
 jeho ukázáním ješče krvavú.
 Tehdy kněz svej zemi k okrasě
 zdiú obnovi hrad u Pražě.
 Tehdy také židie křesťanské dietky zbichu,
 10 a to na ně usvědčichu.
 Kněz je káza všěcky zbíti
 a jich domy rozpleniti.
 A když židy tepiechu
 a jich domy pleniechu,
 15 v jich škole nalezú hada velikého,
 ve všiej zemi nevídáno takého.
 Věděli-li sú o něm židie či nevěděli,
 nikomému sú toho nepověděli.

LXVI.

Smrt sv. Prokopa. Vladislav II. králem.

Léta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po stu čtvrtého
za Oldřicha, kněze zličského,
točiúš knězem potom nazvaným kraje kútim-
ského,

- 5 svatý Prokop s světa snide,
v němž veliká pomoc Čechóm vznide.
To Němec opat svědčieše,
když jej svatý Prokop kyjem tepieše.
Pak snide šlechetný kněz Soběšlav,
10 po něm by knězem syn jeho Vladislav.
Ten nenásladováše otcě svého,
přítel bieše jazyka němečského.
Ten hrdinstva ni v čemž nepokázał,
jedno že s ciesařem se byl v přiezni svázał.
15 Ciesař Bedřich Vladislava do Řezna pozva,
v Řezně j'ho králem českým koronova.
Kráľ Vladislav jede pod koronú u Prahu,
veda s sobú Němców velikú dráhu.
Směje se, k Čechóm počě mľuviti:
20 „Juž-li věříte, že bez vás mohl sem cti dojťi?“
Synu jeho počě ta řeč nepodobna se zdáti,
i je se z té řeči zemanóm na otcě žalovati,
řka: „Nechciu býti dľužen věrú otciu mému,
když viziu, že jest nevěren jazyku svému.“
25 Páni, když to znamenachu,
ku kralevicu se sebrachu,

- i jechu sě s kralevicem Soběslavem raditi.
 Uradivše sě, jechu sě královi mluviti,
 řkúc: „Králiu, rač svých kmetův slovo slyšeti,
 30 a co-t budú mluviti, neroď řečnřku za zlé
 jmieti.
 Toho tebe kmetie tážiú, kto tě k tomu snužil,
 že si všiu svú moc i čest súžil?
 Však smy s tvým otcem korony bojem dobyli,
 a svými životy smy ciesařovy moci zbyli.
 35 Kako s' ty živ směľ koronu v Němcích bez
 nás přijieti,
 a ty s' ju beze všech díky mohľ u Prazě vzieti?
 Když chceš s Němci přebývati,
 kako sě živ smieš českým králem nazývati?“
 Král déle neda řečnřku mluviti,
 40 i počě jim ciesařem hroziti.
 Zeměné tu krále inhed chtiechu zabiti:
 ukryv sě král, musi z země jřti.

LXVII.

Soběslavovo stihání Němcův.

- Po králiu syn jeho Soběslav knězem bieše.
 Ten, kteréhož Němcě uzřieše,
 k sobě přivesti kázáše
 a nos jemu uřezáše,
 5 řka: „Němcě, pò světu nesledi,
 v svej zemi mezi svými sedi!
 Po dobré s' ot svých nevyšel;
 pověz, proč mezi ciuzie přišel?“

- Jiní, ot knězě vidúčě,
10 kdež uzřiechu Němcě jdúčě,
jako na vlka voláchu,
uši a nosy jim řezáchu.
Kto jemu němečských nosów ščit přinesieše,
tomu sto hřiven dadieše.
- 15 Po všech Němcích pověst jdieše,
že Soběslav jich nenávidieše.
Múdrý j'mu za dobré jmějieše,
že ciuzozemcě v zemiu nepúštieše,
řka: „Dobryj svůj jazyk plodí,
20 nevěrný o svém jazyku nerodí.
Země jest máti každého,
ktož jiej nepřěje, nej mám j'ho za šlech-
ného.“
- Tkačata se země české obfjiechu,
neb se knězě Soběslava stydiechu.
- 25 Král se je na Čechy žalovati,
ciesař mu káza málo poždati:
„Pro tvého syna chciú všě Čechy zbíti,
a v Čechách chciú tě němečským králem
učiniti.“
- Hrabie jeden, tu řeč když o Čechách vztvědě,
30 toto-ť vám divně povědě,
nemože do Čech posla jmieti,
a'ž musi jednoho najieti.
Soběslav ve mši nemľuvieše,
ani kterého poseľstvie sľyšieše.
- 35 Poseľ, chtě knězě brzo zbýti,
počě ve mši kněziú poseľstvie mľuviti.

- Kněz, se na posla ocek, k Bohu vzdeše,
Němec, užas se, zdeše.
Ciesar Čechóm ·otpovědieti chtieše,
40 ale posla jmieti nemožieše.
Jeden udatný rytieř se obra,
s tiem poseľstvím do Čech se bra,
řka: „Co by tu kto hrozú boniř?
Vřak sem sám často na deset honiř.
45 Bude-li mi co chtieti učiniti,
a jáz se s ním budu bítí.“
A když uzře knězě poseľ,
sta, užas se, jako oseľ.
Kněz ku poslu líc přistúpi:
50 z posla strachy duřě vystúpi.
Tehdy biskup Sylvester snide,
po něm na biskupstvo Minhart vznide.

LXVIII.

Bitva nad Lodenici.

- Ciesar chtieše Němcov mřtíti,
poče s velikú siřú do Čech jíti.
Kde Bravanti a Fryzové,
Rýněné i řvábové,
5 Durinkové, Bavořěné,
Sasici i Frandřěné:
ti se všichni na českú řkodu otdachu i se-
brachu.
Některí se se všiř čelediř brachu,
chtiece všěcky Čechy zbřti
10 a zemiř prví osaditi.

A když ciesař, Zotr Druhý, Lodína dojde,
Soběslav proti jemu jako se dvěma stádcom
pojide.

- Užřev kněz maľost ľiuda svého,
počě prositi na pomoc Krstitele svatého.
15 Vzvěděv Čechy, ciesař ku Prazě ľic horú jdieše,
Soběslav s svými na vsi jeho ždieše.
Němci úvozem ku Prazě ľic jako zeď jdiechu,
a Čechové, na jednom místě stojiece, je
tepiechu.

Pak jedni v týľ, druzí údoľem v bok Něm-
cóm jidú,

- 20 třetí mociú na ně snidú.
Tak všěcko německé vojsko zbichu,
ni ciesař ni kniežata ostojuhu.
Potok ten tři dni krvavý tekľ.
Nebo byl kněz před bojem řekľ:
25 „Neživte chuda ni bohatého,
nemíjejte i jednoho!“
Tu kosteľ svatému Janu učinichu,
a ku Prazě ľic na paměť kopec snosichu.
Mezi kořistiú, juž sú tu vzěli,
30 pól třetieho tisiúce prstenóv z ruk zbitých
rytieřóv sú sněli.
Usľyšav Vľadislav, někdy král český,
že zabit ciesař, bóh německý,
žalostiú se roznemože
a smrti zbýti nemože.
35 Soběslav do Čech přinese otcě svého,
a na Vyšehradě pohřebú jeho.

LXIX.

Smíření Soběslava II. s císařem.

Potom zvolichu ciesaře jiného.

Ten, znamenav Soběslava muže udatného,
že jest hotov za svého jazyka čest umřieti,
poče sě k němu dobře jmieti ;

5 neb nevědieše co sobě zdiati,
že dvú stú rytiešov nemože tehdy jmiati.

A to všickni byli v Čechách zbiti,
a bez mále nemohli i jeden ujíti.

10 Tehdy u císaře nebyla dobrá rada,
nebo v Němcích biehu kniežata mlada.

Z této řeči móż mi někdo za zlé jmieti,
řka, že také bývají můdré děti.

Znaju to, že mladý, ač ťiedko, múdr býva,
ale včz to, že mladý ťiedko své múdrosti
užívá;

15 neb obyčej činí dobré řemeslo,
a časté zkušenie mistrovstvo jest nalezlo.
Pro, to starý obyčej a zkušenie můž užiti,
a tím mladý nemůž starému roven býti.

20 Že to pravda ješ, cesař dobře vědieše,
a pro to i jedné války nejmějieše.

A také, že velmi medľ bieše,
za priateľ knězě českého rád jmějieše.

Kněz Soběslav dva syny jmějieše,
jednomu Boleslav jmě bieše,

25 druhému Přemyslu diechu.

Těma Němci jména převzděchu:

Boleslavu Bedřich říkáchu,
 Přemysla Kunrátem nazýváchu.
 Císař, nemoha Soběslavově moci uškoditi,
 30 ěstivě zamysli syny jeho českým obyčejóm
 otučiti.

I je sě Soběslava prositi,
 by chtěl svá syny k němu otpustiti.
 Soběslav nechtieše toho učiniti,
 řka: „Mohú sě děti ve nraviech proměnití.“
 35 Řka: „Císařin, to ty sám můžeš věděti,
 že pro své země nravy kniežeti jest čest
 jmiati.

Kterýž sě sích i oněch nrauv chce přídržeti,
 tiem sě méně bude svých zeman držeti,
 a tiem každé kniežě svú čest ztratí.
 40 Pro to k tobě svých dietek nechci dáti.
 Mój otec pro též svú čest ztratí,
 a pro němečskou řeč musí sě z země bráti.“

LXX.

Smrt Soběslava II.

Císař je sě velmi nastati,
 až mu musí své děti poslati.
 Tu svého jazyka čest jako vól za rohy upusti,
 když k císařovi děti otpusti.
 5 Císař Soběslavovi vieru slubuje,
 a jeho děti česky otučuje.
 Káza sě jima němečsky učiti,
 domov já nerodi otpustiti.

- Když juž česky málo umiesta,
10 po pošlu ona to vzvədəsta,
že jejú otec velmi nemůže.
Řesta: „Snad bez najú umřieti móže.“
Bez otpuščenie do Čech sě vrátista,
otců nemocna zastúpista.
- 15 Otec je sě jima mľuviti,
řka: „Tomu-ť vy chciú učiti.
Nemá-ť nikte nic věrnějšieho
než matku a otcě svého.
Protož věrně chciú vy učiti,
- 20 jímž móžeta cti dojíti.
Zemiú váma ostavuju,
jazyk váš váma poručiuju,
abysta jej vzdy plodiľa,
v zemiú Němcóm nepustiľa.
- 25 Když němečský jazyk v Čechách vstane,
našeho rodu všě česť stane.
Neb zradie zemiú i kniežata,
pro něž bude naše korona do Němec vzata.
Němci-ť sě najprvé krotie,
- 30 ale, jakž sě rozplodie,
tehdy o svej hospodě netbajú,
z své země pána sobě hledajú.
Bych mohl i po ptáčku vzvədəti,
že budeta sě k Němcóm držeti,
- 35 kázał bych vajú v kožený měch vľožiti,
a u měšě u Vltavě utopiti.
Snadněje bych vajú zaželeľ,
než bych hanby mého jazyka, i mrtev ležě,
želeľ.“

- I káza zemanóm před sě jíti,
 40 je sě k nim tako mluviti:
 „Jáz děkuju vem z pravé viery;
 neb ste ju ke mně jměli bez miery.
 Prošiu, túž jmějte k dětem mým,
 ač-ť sě budú držěti k svým.
 45 Nebudú-li-ť svých milovati,
 neroďte o nich nice tbáti,
 všie viery k nim prázdni budte,
 knězě sobě ot pluha oráčě dobudte.
 Spieše oráč dobrým knězem bude,
 50 než taký Němec věrně s Čechy zbude.“

LXXI.

Vláda i vypuzení Soběslavicův.

- Tak ten šlechetný kněz snide,
 jeho syn Bedřich na stolec vznide.
 Ten počě Čechóm na hanbu mluviti,
 Němcův je sě v zemi ploditi.
 5 Toho Čechy z země vypudichu,
 Kunráta knězem učinichu.
 Tiem své škody zle polepšichu,
 neb za býl kopřivu proměnichu.
 Neb ten počě bratra následovati,
 10 Němcě mocně v zemiú zváti.
 Polené, když to znamenáchu,
 že Čechy svého knězě netbáchu,
 v niuž na zemiú udeřichu
 a velikú škodu učinichu.

- 15 Čechy na ně s knězem mile jidú,
 bojem udatně je podjidú.
 A když je tu pobichu,
 kněze z země vypudichu,
 řkúc: „Tobě smrdí česká duše;
 20 náhle do Němec, hubená kuše.“
 Na meziu jej vyprovodichu,
 pak jej na mezi zabichu.
 Neb-ť říkáše: „Smrdí-ť mi česká duše
 právě jako umrlá kuše.“
 25 Tehdy biskup Minhart snide,
 na biskupí stolec Daněl vznide.

LXXII.

Úklady Stanimirovy.

- Tehdy jeden kněžského pokolenie v Němcích
 bieše,
 ten sobě jmě Stanimir jmějieše.
 Ten počě tak mľuviti,
 že, by jměľ moc, chtěľ by z Čech všě Němcě
 vypuditi.
 5 Věčší menšie namľuvichu,
 tak Stanimira knězem učinichu.
 Ten počě Němcóm do země nedati,
 káza nosy Němcóm řezati.
 Když se ve všě tvrže uváza,
 10 miľost juž Němcóm ukáza.
 Je se Čechóm hlav puditi
 a Němcě velmi pľoditi.

Dvór vešken němečský jmějieše,
Čechův před se nepustieše.

- 15 Na Prazě hrabiu němečského posadi,
vše tvrže Němci osadi.

I je se kněz Stanimir Čechóm mluviti,
řka: „Bez vaše děky Němci budú zde by-
dliti.“

- Zeměné na Křivoklát se tajně snidú
20 a tu v tajnú radu vnidú.

Po Bedřicha poslaču
a tu jemu radu dachu,
by s Křivokláta jiezdy činí,
Stanimira z svého kněžstva vini,

- 25 řka: „Jáz nechci býti bez kněžstva svého,
pro své chci dobývati života tvého.

Však chceš-li mi stříbro dáti,
nechtěl bych tebe věč upomínati.“

- Tomu Stanimir počě rád býti,
30 i káza se všem Němcóm sníti,
by před ním na rocě byli
a jemu věrně radili,
kak by Čechy oklamali,
a sami při zemi ostali.

- 35 Když se všickni Němci snidú,
na Bojiště s knězem k roku přijidú.
Stanimir, jda na rok, Němcóm mluvieše
a je tejto lsti učieše:

- „Když vem řku: Proměňte se! proměňte!
40 tehdy brzo v oděnie se oblecte.

- Nechce-li po našiej vůli býti,
nemeškajte Bedřicha zabiti.“
Čechy Stanimírovu lešť vzvėděchu,
odėnie pod suknė na rok vzėchu.
45 Bedřich je sė na Stanimíra žalovati,
že sė směl v jeho zemiu uvázati.
Inhed sė Stanimír je hnėvati,
i je sė němečsky volati:
„Proměňte sė! Proměňte sė!
50 a v hromadě držte sė!“
Když sė chtiechu Němci v odėnie oblačiti,
Čechy sė jich jechu bítí,
řkúc: „Tuto sė proměnímy,
červené vem suknė vykrojímy.“
55 Tu Stanimíra s jeho Němci zabichu,
zemiu ot Němcův učistichu.
Kteří na tvrziech ostali biechu,
vzvėděvše o svých, všickni sběhú.
Tak Bedřich kněžstvo obdržė
60 a s svým jazykem věč držė.
Němcův věč nemiľováše
a jim, jako otec, nosy řezáše.
Pro to jmějiese česť veliu,
nebo mľýni klepaní lépe meliú.

LXXIII.

Přemožení Moravanův.

Moravský kněz nerodi bratru slůžiti,
pro to kněz Bedřich musi na-ň jíti.

- Ale že lidí nejmě dosti,
 Vršovicě přijí k milosti.
- 5 Ale, by svú hanbu jměli na paměti,
 káza jim bradaticiu na ščítě jmieti,
 jůž sú byli jich přietelé zbiti,
 i káza jim jich dědiny vrátiti.
 Tak kněz Bedřich do Moravy jide,
- 10 kněz moravský proti jemu vynide.
 Tu liútě Bedřich Moravany pobi
 a všie Moravy doby.
 Rod knězě moravského Bedřich vešken zhubi,
 a dva mocná ščíty moravská v boju zahubi,
- 15 a'ž sě věč nemožeta opraviti,
 neb bez mála tu všickni bychu zbiti:
 v zeleně ruka biělá s růždkú zlatú;
 v zlatě panna s střělú rohatú.
 V Čechách také snide jeden ščit,
- 20 neb ten rod by vešken zbit:
 v zlatě dva kly nad uhel čvena.
 Po tom to věz, ž' esť přietelská válka nebez-
 pečna.
- Tehdy Morava tu kniežat opustěla,
 a ot toho času českým kniežatóm slůžila.
- 25 To sě sta léta ot narozenie syna božieho
 po tisiúciu po stu po osmi dcát čtvrtého.

LXXIV.

Bitva na Bojišti u Prahy.

Toho léta kněz Bedřich s světa snide,
 na jeho stolec syn jeho Otta vznide.

- Toho léta také pohani Jeruzalema dobychu,
a co bylo v něm křesťan, všecko zbichu.
- 5 Pak kněz Otta, opravovav zemíu i svůj
jazyk v ctnosti,
i snide v dobrej starosti.
Po něm jeho syn Václav jako raní květ vznide,
ale že pravé vláhy nejmě, siřě snide.
Poče velmi Němcě miľovati
- 10 i dědiny jim dávati.
Pro to jej u věži zahubichu,
Němcův tehdy mnoho zbichu.
Bratra jeho Přemysla knězem učinichu,
toho také pro Němcě vypudichu.
- 15 Tehdy kněže Otty bratr, Bračislav, po Da-
něliu biskupem bieše,
ten kněže-miesto zemíu vládieše.
Ten kněz Srby hrdinsky pobi,
mnoho jim měst a tvrzí doby.
Kněz Přemysl do Čech s Němci se vrátí,
- 20 na Bojištiu smě udatně státi;
neb ciesařovu moc všiucku s sobú jmějieše
jedno že samého ciesaře nebieše.
Čechy se do Prahy snidú,
na Bojiště k nim vesele vznidú.
- 25 Neb to prorokováno diechu,
že na Bojištiu Čechy jisto svítězstvie jmiechu.
Tehdy zima veliká bieše
a také liútě mrznieše.
Čechy u Prazě dosti teplá jmiechu,
- 30 Němci na poliu studeni biechu.

Když se Němci s Čechy snidú,
 Čechy Němcě udatně podjidú.
 Knězě Přemysla zabichu,
 tři tisiúccě a dvě stě Němcův jmenovaných
 zbichu.

- 35 Krev po mečích v nadra tečieše
 a v nadřiech jim zmrzieše.
 A když doma oděnie svláčiechu
 po jistbě krvaví potoci tečiechu.
 Zač by byli tu česť dali,
 40 když sú juž v svých domiech stali,
 a'no jich meči ščrbivi biechu,
 z oděnie krvaví potoci tečiechu,
 avšak sami zdrávi biechu,
 kořist jich panie vidiechu!
 45 Sľušie každému dobrým býti,
 neb jeho česť budú po stě let mľuviti.
 V tom boju mezi nálepšimi Chvaľ bieše,
 ten na ščítě ostrvu jmějieše.
 Tu ostrva k jmeni přijide,
 50 sľušno by bylo sľyšěti, kak ten rod najprv
 vznide.

LXXV.

Prohlášení sv. Prokopa svatým.

Léta ot narozenie syna božieho
 po tisiúciu po dvú stú čtvrtého
 by svatého Prokopa vzdvíhánie
 a jeho mezi svaté pripisánie.

- 5 Potom kněz i biskup snide,
 Vladislav, jeho synovec, na kněžstvo vznide.
 Biskupem Ondřeje zvolichu,
 toho, ne jakž právo, zeměné uctichu.
 Nedachu se j'mu v sbožie uvázati,
 10 ni chtiechu j'ho poslúchati,
 že bieše Němciu u Pražě obrok dať
 a Němcě byl v svůj dvór vzať.
 Biskup, zaklev zemi, do Říma jide,
 v krátce v chudobě v Římě snide.
 15 Kněz Vladislav kardinála do země připraví,
 ten zemi všie kletvy zbaví.
 Peľhřima na biskupstvo zvolichu
 a jeho s velikú ctiú světichu.

LXXVI.

Kniže Přemysl v Řezně.

- Toho léta kněz Vladislav snide,
 syn jeho Přemysl na otcov stolec vznide.
 Ten počě nemúdrě mľuviti,
 řka: „Vy, Čechy, i s Bohem nemóž'te mne
 z země vypuditi.“
 5 Pro to slovo chtiechu jej Čechy zabiti:
 kněz, kryv se dlúho, musí z země jíti.
 Když kněz v ciesařově dvorě stojieše,
 donidž stravu jmieše, dotud ctěn bieše,
 ale když nic nejmějieše,
 10 za jiného chlapa stojieše.
 K tomu jej jeho chudoba připudi,
 že svůj život robotú vztrudi.

- V Řezně koľem vz hóru kamenie tiehnieše
a v tom ze dvú peněziú cěľý den stojieše.
- 15 S knězem Smiľ Světlík bieše,
ten s knězem v kole chodieše.
Jeden mu mzdy nerodi dáti;
nedobýv právem, je sě Bohu žalovati.
Kněz sě na svůj stav rozpomanu
- 20 a to mu na myslí tanu,
že pro jeho řeč nemúdrú Bóh na-ň to pře-
pustiľ.
Je sě s pláčem prositi, by mu to Bóh otpu-
stiľ.
- A když v tom stavu v Řezně biesta,
jeden den svatý jiesti nic nejmiesta.
- 25 Vládař, jenž sobě jmě Borek jmějieše,
ten kněziu ovšem věren bieše;
ten kněžě v Řezně nalezē
a zřata j'mu sto hřiven přinese.
A když kněz to uzřē zřato,
30 věz, kako-ť on tbáše na to!
Kakž chud ovšem bieše
a jiesti nic nejmějieše,
usmiev sě, počē Smiľa tázati,
umie-li zřato plavati?
- 35 Smiľ, mysle, kako za zřato chleba kúpiti,
směje sě vecē: „Byľo by toho pokusiti.“
Kněz vecē: „Hlediž na to!“
i vrže v Dunaj zřato.
Smiľ s své hlavy vřasy dera,
40 vecē: „To letí! hera črte, hera!“

I je se Smit na kněze hněvati,
kněziu velmi porokovati,
řka: „Chudé knieže, co chceš dnes jiesti?
By svátek nebyl, pro kus chleba musí by
celý den hlinu miest.“

- 45 Kněz vecě: „Toho nechci učiniti,
raději budu v kole choditi.“
Tak svej chudobě se nasmiesta,
neb každý den z chleba slúžiesta.
Toť bieše na-ň Bóh přepustil,
50 že nemúdrú řeč z svých úst vypustil.
Když se poká svého hriecha,
přijide mu božie útěcha.
Páni češčí po-ň posla chu,
zemi jemu opět vzdachu.
55 Kněz je se svých miľovati
a o Němcích nic netbatí.

LXXVII.

Děpolt Zlický. Most v Praze.

- Tehdy kněz Děpolt zlickský,
jenž by nynie slúž kúřimský,
nechtě kněziu Přemyslu slúžiti,
kněz Přemysl musi na-ň jíti.
5 Kněz Děpolt proti jemu vynide,
a v tom boju Děpolt snide.
Zlicov město dobré bieše,
nad ním tvrdý hrad stojieše.
Čechy před Zlicov přijidú
10 a vaľem u přiekop vnidú,

všickni: „Vz kúřim! vz kúřim!“ řechu;
 pro to tomu městu Kúřim vzděchu.
 Děpořtova čeleď do Polan jide,
 tu bez mála s světa snide.

- 15 Tehdy knieni Svatava káza u Prazě most
 učiniti.

Kněz káza mnoho němečských kopáčův zbíti.
 Kněz u městě v okenciu stojieše,
 a na město snažně hledieše.

- Nali-ť z Řězna měštěnin jedieše,
 20 jenž jemu dvěma penězma dlužen bieše.
 Před súdem je sě na-ň kněz žalovati,
 že j'mu jeho mzdy nechtěl dáti,
 řka: „Táhl sem na hórú jeho kamenie!“
 i ukáza mu všě znamenie.

- 25 A když to mu zaplati,
 vecě: „Chciu je ofěrovati
 neb za ně celý den musich dělati;
 pro to je bezpečně mohu Bohu dáti.
 K tomu mě Němci pripravichu:
 30 mé Čechy s právem mi to učinichu.“

LXXVIII.

Přemysl králem i nazván Ottakar.

Ciesář Otta na Sasy jide,
 kněz k němu do Sas přijide.
 Kněz sám o sobě stojieše,
 ciesář s svými jinde bieše.

- 5 Sasici na české stany udeřichu,
 Čechové je tu pobichu.

- Opět je kněz Přemysl pobi,
mnoho na Sasiech tvrzí doby.
Pro to počě ciesař Přemysla miľovati,
10 káza sě j'mu korunovati.
Na biřmovániu ciesař kněziu rúšku vzwáza,
a Ottakar, točúš Ottě miľ, j'mu řiekati káza.
Druhým ocasem obdaři lva biělého,
Budišinem a Zhořělcem rozšíři zemiū jeho.
15 Tehdy tě městě ciesař k dědině jemu da,
před kniežaty prstenem mu vzda.
Tak Ottakar, třetí král, u Pražě korunu přijē,
pak ležē na Křivoklátě s Smiľem, a tyje.
Čechy všē své nepřátēly zbichu.
20 Tak všē súsēdy uhrozichu,
že po všēch Němcích jechu sě mľuviti:
„Ten válej s Čechy, ktož nechce živ býti.“

LXXIX.

Proměna v mravech českých.

- Pak na velikú rozkoš sě otdachu,
pro to o dobrém jmeni nic netbachu.
Staří jechu sě doma jako vepři týti,
mľadí počěchu s ohaři ľoviti.
5 Ot toho časa šlechtici toho sě přijechu,
ježto hoľoty dřieve za úřad jmějichu.
Dřieve psy u vľáščí dóm s hoľotami otlúčiechu,
a sami čistý dóm jmějichu.
Dřieve páni často sě sjieždiechu,
10 o cti a o pokojū mľuviechu.

- Dřieve lovci sami loviechu,
páni k nim na čas vyjediechu.
Dřieve na říju páni se sjieždiechu,
po hromadě v útěše pobudiechu;
15 za obyčej v radě sediechu,
pokoj v zemi veliký činiechu.
Ale tehdy páni hořoty z sebe zčiniechu,
v jednom domu s ohaři bydliechu.
To sobě za kratochvil a za česť přijechu,
20 že jedno o ohařích mluviechu.
Pro to se jechu v sbožiu chuditi,
pro psí smrad brzo mřieti.
Ot té doby lid silný krátký věk jmějieše,
nemocných v nohách mnoho ležieše.
25 Dřieve, na vojnu jdúce, své země nehubiechu,
mezi nepřátely mečem dosti dobudiechu:
pak, dřieve než na nepřátely vyndiechu,
až svú zemi zhubiechu.
V tom tehdy dobře činiechu,
30 že zádušního nepleniechu:
potom některé vládyčie ctiechu,
ale zádušnie pusto položiechu.
A když na vojně med vypjechu,
beze cti se vždy vrátiechu.
35 Dřieve ve třech dnech na vojnu vstaiechu:
tehdy ve čtvrti léta na vojnu zapovědiechu.
Tak se tehdy proměniechu,
tiem jmene dobrého zbychu.
Tehdy kněz Peřhřim biskupstva sstúpi,
40 kněz Jan na biskupstvo vstúpi.

LXXX.

Dominikáni. Boj s Rakousy.

Léta ot narozenie syna božieho
po tisícicu po dvú stú po dvú dcátú sedmého
predikateři do Prahy přídú
a k svatému Klimentu do Poříččan vnidú.

- 5 Tehdy u svatého Klimenta u mosta pří-
zednicě bieše,
ta sobě pravé jmě Trubka jmieše.
Ta je se mluviti,
že svatý Kliment velí jim u mosta sobě
slúžiti.

- Pro to predikateři z Poříčcie vynidú
10 a k svatému Klimentu k mostu přijidú.
Lipoft, rakúský vévoda,
ten veliký svoboda,
krále českého zbáda
a uváza se až do znojemského hrada.
15 By krále leň na vojnu vstáti
i je se k němu poslov sláti.
Vévoda, uzřev, že se král nechce brániti,
i je se vše Moravy pleniti.
Král vždy k němu počě posly sláti,
20 a vévoda počě jemu sliuby sliubovati.
I je se Moravy hubiti,
však Čechův nemože na vojnu vzbuditi.
Tehdá vévoda je se mluviti:
„Donadž jsem živ, musí mi Čechův žel býti,
25 že v krátkých dnech ty hrdiny se oblenichu
a své dobré jmě tak brzo ztratichu.“

LXXXI.

Prostopášnost Václava I. Stadice.

Tehdy král Přemysl Ottakar s světa snide,
syn jeho Václav na jeho stolec vznide.

V tu dobu Lipolt sšeľ bieše,
Bedřich Udatný Rakúsy vľadieše.

- 5 Kněz Václav posla po Míšeňského,
s ním a s Čechy jide na Rakúského.
Hlédaj, kako-ť sú Čechy byli sě změnili!

Již sú byli ciesaře sami pobili,
pak na vévodu sami nesměli jíti,

- 10 a'ž musichu pomoci dobyti!
I zhubi Bedřichovi zemiú jeho
a doby na něm opět svého.

Pro to Rakúský svú škodú vzdy Čechy viniľ,
kněz Český jezd pro to na-ň mnoho činiľ.

- 15 Potom sě kněz koronova,
tiem všiucku svú česť osnova.
I počě král za obyčěj se psy honiti,
se psy v svém domu bydliti.

Honě v lesě, oko ztrati,

- 20 v lesě sě je přebýváti.
Na Křivoklátě přebýváše
a o Prazě nic netbáše.

Ale že se psy rád bydlieše,
snad pro to jej noha bolieše.

- 25 Jakž sě na královstvo zsvěti,
je sě svým rodem stydětí.
Káza z Stadie rod svůj rozehnatí
a tu všiú ves Němcóm dáti.

- Páni pod sobú větev podtěchu,
30 že královi z toho nic neřečechu;
neb uzřě, že péče nejměti na pány,
rozděli Němcóm své dědiny v lány.
Tehdy kněz Jan biskup snide,
na jeho místo Bernart vznide.
35 Ten, přebýv u biskupství čtrnácte let, snide,
a Mikulaj na biskupí stolec vznide.

LXXXII.

Záhuby vpádu tatarského.

Léta ot narozenie Jezu Krista milostivého
po tisiúciu po dvú stú po čtyřech dcětech
druhého

- Kartasi jdiechu,
taterscí spytáci biechu.
5 Na pět set těch lidí jdíeše,
a tento obyčej jich bieše.
Klobúčky vysoké velmi jmějiechu,
rúcho krátké a toboľky nosiechu.
Všickni v nohavičkách chodiechu,
10 holi dlúhé v rukú držiechu.
Když píti chtiechu, s břěha nakloňmo pijiechu,
když chleba prosiechu, „Kartas boh“ tak
mľuviechu;
pro to jim Kartasi vzděchu.
Łomičští Kartasa na ščit vzěchu.
15 Ti ľudie, když Rýna dojidú,
opěť za sě pojidú.

- Ach českého nedomyšlenie,
jich nemúdré dopuščenie,
že dachu neznámým ľuďom po zemi sě túľati,
20 svú zemi dachu komu's sputati!
Kací sú ľudie, bylo jim vzvėdėti,
skrzě svú zemi bylo jich nepúščeti.
Na léto Tateři pojidú
a třmi prameny vnidú.
- 25 Jako po své vezde jdiechu,
neb sputáci je vediechu.
Jedni v Rusi Kyjova, města velikého, hoľuby
dobychu,
druzí krále uherského pobichu,
třetí všě Polsko zhubichu
30 a mnoho křěstanstva zbichu.
Před Olomúcem sě stavichu,
tu Tateři kralovicě ztratichu.
Jeho pěstúny Tateři zjímachu
a před městem je zvázachu.
- 35 Že svého kralovicě nechovali,
pro to je nepřátelóm na smrt dali.
Tateři sě za sě vrátichu,
před Vratislavem sě položichu.
Kněz Jindřich proti jim vynide
40 tu velmi žalostně snide.
Na kopiu hlavu jeho Tateři nosiechu,
a všincku zemi hubiechu.
Tehdy Čechy, Tater sě bojiecě,
neprázdni bychu, hrady činiecě.

- 45 Král Prahy zdiú je sě hraditi
a s hradu cěsty k řecě je sě zdiú činiti.
Tateři všecko Polsko zhubichu,
až sě před Kładskem stavichu.
Do Čech mnoho lidí z Němec přijide,
50 král s nimi mimo Žitavu na Tatery jide.
Tateři, když to vztvěděchu,
za sě sě inhed vzpodjechu;
neb spytáci byli řekli, nikohého sě nebáti,
kromě českého krále, toho nikoli nedočakávati.

LXXXIII.

Václav při dvoře Bedřicha II.

- Ciesář Bedřich poslední snem zapovědě.
Jakž to král český brzo vztvědě,
k dvoru jede.
Tu sě mnoho kniežat snide.
5 Mezi jinými tu opat z Fuldy bieše,
velmi sě nástrojně jmějieše.
Ten s králem českým počě státi.
Je sě opat krále třepati,
řka: „Bych u tebe' seděl blíže,
10 postavil bych tvój stolec níže.
Jměl by ve mně súsěda zlého,
učinił bych z tebe kralíka malého.“
Ojier host, když to uslyšě,
přistúpi blíz, a vzdyšě.
15 Vzděv na ruku brněnú rukavicu,
puči opata po líciu.

- „Věz, pope, že s králem stojíš.
Proč svú řeč tolikú strojíš?
Snad si jměl pěstúna zlého;
20 neučil tebe, kak rucě držěti u ctného.“
Opat, přijem ránu po líciu,
protřev svú rukú kciciu,
do hospody jide
a viac králiu na řeč nepřijide.
25 Přietelé králiu dachu věděti,
že j'ho ciesař chce jieti.
Král s svými je sě raditi,
co by bylo z toho učiniti,
„že chce ciesař v Čechách a u Moravě šest
měst jmieti,
30 a pro ty mě chce jieti.“
Páni řechu: „Toho jest dřiev nebývalo,
ni sě nem jest ot kterého ciesaře to stá-
valo.
Tiem-li ny chce porobiti?
Než to bude, dajmy sě zbíti!
35 Králiu, když nemůžeš z města jeti,
słušie-ť sě hrdinsky jmieti.“
Ciesař inhed posla po krále,
král přede-ň jide u mále.
Jiným sě káza přípravně jmieti,
40 řka: „Inhed chcem domów jeti.“
Když král k ciesařovi jdieše,
plny ulicě lidí oděných vidieše.
Král před ciesaře v komniatu jide,
Ojieř za králem v komniatu násilím vnide.

- 45 Ten v králově krzně obinut meč jmieše,
tajně u sebe nůž nosieše.
Král ciesaře za obojek je,
a nůž k hrdlu přistavuje,
ciesaři je sě mluvíti —
- 50 tehdy Ojier je sě krále mečem brániti —:
„Ciesaři, neb-ť jest tuto zabitu býti,
neb mě tuto ubezpečiti,
bych mohl z města volně vyníti
a po vůli do mé země jíti.“
- 55 Ciesar musi vše slúbiti,
což královi liubo, vše učiniti.
Král se ctiú z města vynide
a tak do svých Čech přijide.

LXXXIV.

Uvedení turnajův do Čech.

- Král, přizvav Ojierě hrdiny,
sstúpi mu k dědině Bieliny.
Ojier klánie do Čech přinese,
tiem chudobu v zemi vnese.
- 5 Ot té doby jechu sě na turneje jezdití,
neužitečné ztravy činiti.
Jechu sě dětiných rúch a dekóv na koně
krájeti,
by sě dali v mnohých rúšiech viděti.
Múdrí sě jim vzdy rúhají,
10 že s nich lotři deky trhají.
Když by na užitečnú vojnu jeti,
nejmiechu kde potreby vzieti.

- Neuměju toho věděti,
 by mi kto ráčil povědieti,
 15 proč Čechy za ľudí stáchu,
 když turnejóv a klánie neznáchu!
 Jakž se jechu v turnej jhráti,
 tak za nic počechu v boju státi.
 Že sú někteří dobří turnějnici,
 20 již sú v boju praví špatníci:
 všem turnějníkóm jмене toho nedávaju,
 však jáz jich dosti znaju.
 Pravie, nynější by lepší byli.
 By mi ciesaře třikrát pobili,
 25 až by pól třetieho tisiúcé prstenóv s zbitých
 rytieřóv ruk po boju sněli,
 tehdy by v svej řeči pravdu jměli.

LXXXV.

Boj Václava I. se synem Přemyslem.

- Král Václav šcedrý bieše,
 ale Němcě velmi pľodieše.
 Pro to se někteří páni proti králiu vzdrastichu
 a syna Přemysla proti jemu vzbudichu
 5 léta ot porozenie Jezu Krista milého
 po tisiúciu po dvú stú po čtyřech dcát osmého.
 Toho časa jeden šlechtic v zemi bieše,
 ten Ctibor „múdrá hlava“ slovieše.
 Toho rady v zemi posľušno bieše,
 10 však často nemúdrě mľuvieše,
 řka: „Jáz mohu radu i Bohu dáti;
 mohľ by mě rád v svú radu pojímati.“

- Opět řka: „Musil by Bóh mnoho mysliti,
by mě mohl chuda učiniti.“
- 15 Ten knězě Přemysla proti otciu vzbudi,
a ten prvý s svým synem Jarošem krále vzrudi.
I je sě kněz měst dobývati
a svého otcě hanby hledati.
Všěcka země s knězem bieše,
- 20 král Boršě a Havla a málo starých jmieše.
S těmi, jakž moha, král sě bránieše,
ale kněz po zemi volně jezdieše.
Ti, již tehdy s knězem biechu,
ti Havlovi a Boršovi žžiechu.
- 25 A kdež Němcě potkachu,
inheď mu nos uřezachu.
Boreš s Havlem z země jedesta,
mnoho lidí s sobú přivedesta.
Tehdy kněz před Mostem ležieše
- 30 a Boršovi sbožie žžieše.
Tu ta pány knězě podstúpista
a udatně j'ho pobista.
Ta dva pány jesta sě za knězem jezdití,
kněz sě nemože opravití.
- 35 Kněz s svými pomocníky otciu na miłosť
jide,
jedno Ctibor s svým synem z země vynide.
Král káza svého syna s jeho miłosťníky
k objedu pozvati,
káza jim králový objed dáti.
Když za stołem vesele sediechu
- 40 a sobú juž bezpečni biechu,

- král posla všem ryby bez hlav syrové.
Uzřevše to, sedú jako zmámení vlkové.
Kněze stříbrnými okovami okovachu,
jiné všechny u věžiu umetachu.
- 45 Kniežata kněze z vězenie vypravichu,
ale jiní za tři léta u vězení bychu.
Němci Ctibora rádi přijechu,
bezpečensvie mu dávajíc, velmi jej ctiechu.
Pak jej i s synem královi prodachu,
- 50 do Prahy je svázána poslachu.
Král káza Ctiborovi na Pětríně prknem
hlavu dolův sstrčiti,
syna Jaroše na koło vzbíti.
Ten, jenž dieše, by mohl i Bohu raditi,
neumě sebe ni syna smrti zbaviti.
- 55 Když Ctibor na smrt jdieše,
tuto řeč k liudu mluvieše:
„Kterýž chce zbýti všeliké strasti,
nerod' prsta mezi dřvi a podvoj klásti.
Jakž jistě věz, že tě uskrine,
- 60 takež vše přátely hněv mine.
To mieniu, ktož chce bez škody ostatic,
nerod' u prietelskú svádu se uvázati.
Řci: „Svoji se psi hryzte,
a ciuzí nepřistúpajte.“
- 65 Že jest to pravda, svú smrtiu žehnach:
běda mně nebohu, že tak pozdě znamenach.“

LXXXVI.

Křižáci a Židé.

- Tehdy křižovníci do Čech přišli běchu,
 ti nad židy moc papežovu jmějichu.
 Té moci velikým stříbrem dobyli běchu.
 S sobú lidí mnoho jmějichu,
 5 chtiec ot židův veliké peníze bráti,
 neb je všechny zejmati.
 Král o tej válce počě netbati,
 obojím řka: „Nechciú se v to uvázati.
 Drž se každý svého práva;
 10 ktož ostojí, buď jeho hlava zdráva.“
 Král židům ku brani pokynu,
 řka: „Zbjete-li je, nepočtu vem za vinu.“
 Židie tajně oděnie a lidí dobychu.
 Když na ně křižovníci udeřichu,
 15 židové křižovňky pobichu,
 na dvě stě Němcův tehdy zbichu.

LXXXVII.

Blažená Zdislava.

- Léta ot narozenie Jezu Krista milostivého
 po tisiúciú po dvě stú po pěti dcát druhého
 svatého života paní Sdislava s světa snide,
 pro niúž pracným veliká útěcha přide.
 5 Pět mrtvých vzkřiesila,
 mnoho slepých prosvietila,
 chromých a maľomocných mnoho uzdravila,
 nad jinými pracnými veliké pomoci činiła.

- Sta sě, že pan Vseslav, šed k židóm, ži-
 dovku podávi,
 10 pak žid, v dóm jej přiúdiv, do smrti jej
 zadávi.

- Přietelé jeho pomstichu
 a pro-ň mnoho židów zbichu.
 Král ty všěcky chtieše zbíti,
 musichu všickni z země jíti.
 15 Pak miľosti kráľovy dobychu
 a s židy sě umľuvichu.
 Ale židy že bíti směli,
 pro to sú kobľúk židovský na ščit vzěli.

LXXXVIII.

Volba krále říšského. Vpád Uhrův.

- Tehdy sě sta krále říšského volenie,
 pro to král tam posla tři pány neléně:
 Hrona z Náchoda, Smiľa Světlického
 a pana Havľa Jabľoňského.
 5 Hron tu byl v radě ze všěch múdrějši nazván,
 pro to mu říšským kráľem černý lev na zľa-
 tém šcitě dán.
 Havel ratišcem doby poľovičného,
 pán Smiľ kláním doby za znamenie kapra
 červeného.
 Tehdy Uhři Moravu zhubichu,
 10 ale Uhři knězě Přemysľa nikděž nezwichu.
 Kam sě jedno obrátiechu,
 vesde Přemysľa uzriechu.

- Tomu sě Uhři velmi diviechu,
a škodu ot něho velikú jmiechu.
15 A když Čechy přijidú,
Uhři tajně z země vynidú.

LXXXIX.

Povaha Přemysla II. Boje s Bavory.

- Toho léta král Václav snide,
po něm Přemysl jako krásný květ pojide.
Jako róziu prostřed lúky postavi,
takež Bóh českú zemiú Přemyslem oslavi.
5 Krásné nrawy ovšem jmieše,
životem hrdinským bieše.
V radě netřeba múdrějšieho,
z mladu nikděž kniežete šcedřějšieho.
Uměl rozuměti každému stavu,
10 směje sě, každému pokloni hlavu.
Prvú vojnu na Prusy učini,
z pohan mnoho křesťan zčini.
Tehdy bavorščí zloději do Čech jezdiechu,
mnoho nepodobizny činiechu,
15 i veliké pány jímáchu,
panie i také panny bráchu.
Tehdy kněz vévodě je sě žalovati,
vévoda nerodi svých ukázati.
Sta sě, že těch Bavor blíz tři dcěti jechu,
20 zsadivše je po řád, hlavy jim ssěčechu.
Uzřechu, že jeden na pěti na dce let ošedivě,
čakaje své smrti strašlivě.

- Však j'mu neotpustichu,
s jinými hlavu spudichu.
- 25 Opět je se kněz žalovati,
vévoda o tom počě nic netbati.
Kněz mlád mladého se skutka dopusti,
u mále vněd u Bavy, oheň pusti.
Pól země popelem postavi,
- 30 prostřed Bavor své stany zstavi.
Sebrav se vévoda, káza kněziu povědieti,
že chce z jutra s ním boj jmieti.
Uzřev kněz, že nemož s ním boje vzieti,
sám šestý na dčt je se k Rakúsóm běžeti.
- 35 Čechové kázachu za sobú střělcóm státi,
sami počěchu se k městu Cyrndorfu bráti.
Nepřietelé se všech stran Čechy ostúpichu.
V Cyrndorfu most Bavoři podrubichu,
tak jakož ledva stromieše
- 40 a div že neletieše.
Nepřietelé brzo přispěchu
a k tomu městu Čechy připřěchu.
Když české vojsko toho města dojde,
a když po mostu pojide,
- 45 tu se most s nimi propade,
mnoho dobrých v řeku upade.
O jiných zažhú město Bavoři;
již sú tu byli, vědie-f praviti o tom hoři.
Musichu Čechové vévodě slíúbiti,
- 50 že, kdež káže, chtie se postaviti.
Vypraviv liudi, kněz silně do Bavor jide,
z země dříve nevynde,

- až všiu zemi^u popelem postavi,
 mnoho hradův pustých ostavi.
 55 Hradi velmi vysokí stojiechu,
 a u malých časech Čechy jich dobudiechu.
 A na hradiech Bavor mnoho tehdy zhořělo
 a mnoho pak hladem zemřělo.
 Neb těch vojn jest kněz blíz desět učinil,
 60 a donadž byl živ, svú škodú je vždy vinił.
 Mnoho dobrých pánův, své hrady ožehem
 zavrúce,
 s svú čeledi^u biechu v Čechách, a žebři^uce.
 Toho časa biskup Mikułaj s světa snide,
 po něm Jan šcedrý na biskupí stolec vznide.
 65 Kněz Přemysl Margaretu poje,
 po niej věně Rakúsy obje.

XC.

Naháci.

- Léta ot narozenie syna božieho
 po tisi^uciu po dvú stú po pěti dcát devátého
 blud starý novým činem na javo vynide
 a toho léta do Čech přijide.
 5 Naháci tehdy pojidú
 a vši^ucku zemi^u projidú.
 Ti, svůj chřbet obnažiece,
 biči tepiechu, u blátě ležiece.
 Tu službu boži^u tupiechu,
 10 i také knězi^u haniechu,
 řkúc: „Naše jest lepší pokánie,
 než vaše nemúdré vołánie.“

- I kázachu božiej službě přestati,
a to se musieše státi.
- 15 Čeští páni, uzřevše je tak chodiecě,
proč to činie, nevěducě,
takéž se, s nimi chodiec, tepiechu.
Paní, v svém pľucě chodiec, též činiechu.
By byli chtěli užitečno duši jmiati,
- 20 bylo jim to od kněže za pokánie vzieti.
Ale ti prví naháči zlý úmysl jmějiechu,
neb pro črta Lucipera, by na svůj stolec
všeľ, to činiechu.
- Když to na ně Římněné vzděděchu,
všem ohněm jako kacieřóm životy otjechu;
- 25 neb sú kacieři byli,
svoj tajný blud tak zjevili.

XCI.

Boje s Uhry.

- Pak kněz jide na Běľu, na krále uherského,
na svého nepřiele davného.
- Když Čechy u Stožce ležiechu,
hrabě z Cyrdika a Weyzové na jiezdě biechu.
- 5 Na ty Rakusicě Pľavci udeřichu,
ti mnoho Rakúsóv zbichu.
- Pak Čechy a Uhři proti sobě jidú,
o řeku Moravu se snidú.
- Uhři na tom místě dva dni státi sľúbichu,
- 10 a Čechy za se vstúpichu.
- Uhři své viery nesdržiechu,
té noci na Čechy udeřiti chtiechu.

- A jakž brzo Moravu přebředú,
 inhed na Čechy pojedú.
- 15 Kněz český na Uhry se vrátí,
 je se s nimi bojovati.
 Róžě najprvé Płavců pobi,
 Boreš uherského krále vozów doby.
 Když ty vozy domów přiveze,
- 20 svatého Jana Křtitele mezi klénoty prst
 naleze.
- Ktož by chtěl ten svatý prst viděti,
 na Osěcě mohl by jej ohledati.
 Tehdy kněz český ctně krále uherského pobi,
 mnoho měst a hradów doby.
- 25 Kněz Rakúsy po ženě jměše,
 ottud do moře všě země držieše.
 Potom se kněz koronova
 a tiem svú česť všiu osnova.
 Margareta sobě dosti let jmějieše,
- 30 pro to juž k dietkám čáky nebieše;
 pro to legát a Mohučský manželstvo to roz-
 lúči.
- Margaretě za věno nedachu i lúči;
 za Rakúsy jiež nic nedachu,
 pro to na krále všě kniežata bez mála ne-
 vstachu.

XCII.

Přikoří pánům a boje s králem Rudolfem.

Léta ot narozenie syna božieho
 po tisiúciu po dvú stú po šesti dcát čtvrtého

- hled veliký v zemi bieše;
 pro to mnoho lidí, a najvíc Plzňan, mříše.
 5 Potom král počě o svých netbati,
 města i vsi počě Němcóm dávati.
 Němców sě je zdiú hraditi,
 pánóm počě násilé činiti.
 Své vladaře na Vitkovicě spusti,
 10 násilé jiným pánóm činiti přepusti.
 Pro to sě páni někteří rozhněvachu,
 Rudołta, krále říšského, na-ň pozvachu,
 řkúc: „Lépe jest dědinu pustu jmieti,
 než Němci budú královým kázáním držěti.“
 15 Rudołt do Rakús přijede,
 král, po němečskej radě, k němu jede.
 Tu král Rudołtovi vše své země vzda:
 Rudołt, jiné sobě obdržav, Čechy a Moravu
 královi vzda.
 Král, upustiv za rohy, počě za ocas chvátati,
 20 i je sě na Rudołta jako bez vesla proti
 vodě hrabati.
 Ach běda krále šlechtného,
 že neschova jazyka přirozeného,
 jímž byl dobył jmene dobrého,
 také sbožie velikého;
 25 s nímž by mohl více dobytí,
 své nepřátele všěcky zbíti!
 I je sě král svých tupiti,
 a kdež moha, je hubiti.
 Závišiu, výborného rytieře, z země vypudi,
 30 Vitkovicě s Úščského hradovišče zapudi.

Budivojovicě otje Čiečovi,
Poděbrady Vilémovi.
Kladsko otje Zvieřetickým
a Lúně Žirotinským.

- 35 Jiným pánóm otje mnoho jiného,
činieše jim mnoho zlého.
Pána Beneše káza u věži užžieci.
Ti skutci nemohú j'mu dobře stéci.
Vdovy k Bohu na-ň žalováchu,
40 i sirotci na-ň plákáchu.
Těch hlas právě před Bóh jdieše,
neb jim ot krále násilé bieše.
Pro to, když mu Čechóv třeba bieše,
hotové služby ot nich jmieti nemožieše.
45 Čie klešče liška ohryzla věduci,
vzdáliła se ot něho, a potřebu jmajúci.
Takéž král nesmě Čechóv u potřebu přivinúti,
věda, že nemohú túhu toliko zlého zapomenúti.
Vecě král: „Až se z vojny vráciu,
50 zavalíu Čechóm velikú práciu.
Chciu Petřín pavlakú přistřieti,
na pražském mostu nebude Čecha viděti.“
Právě živ býti nerodieše,
když tu řeč zjevně mľuvieše.
55 Málo Čechóv s sobú poje,
s Němci jide, juž je svoje.
Závišě s svú bratřiu s Rudoľtem tu jdieše,
to králiu českému velmi škodno bieše;
neb ten jeho moc všiucku vědieše,
60 v jeho vojsku přátelej jmějieše.

- Když za jutra již boj chtiechu vzieti,
 Záviš káza královi povédieti,
 chtěl-li by mu miřostiv býti,
 chtěl by mu za jutra užitečně poslúžiti.
 65 Král k tej řeči nerodi i stanu přistaviti,
 řka: „Než bych to učinil, raději se dám zabiti.“
 Tehdy král s Němci proti Rudořtovi u boj
 vnide,
 a pohřiechu ten tu snide.
 Ta túha sta se v svatého den Rufa u pátek,
 70 ten svatý mučenník jest veliký svátek,
 léta ot narozenie syna božieho
 po tisiúciu po dvú stú po sedmi dcát osmého.

XCIII.

Boje Bramburských s Čechy.

- Rudořt po boju do Čech pojide,
 ale markrabie bramburský přijide,
 chtě za kralovicě s ním boj vzieti.
 Vzvěděv to Rudořt, počě za se jeti.
 5 Bramburský markrabie v zemiú se uváza,
 svého rodicě, Vaňka kralovicě, do Sas nésti
 káza.
 Záviš Vitkovic kralovú poje
 a jmě proti Němcóm prospěšné boje.
 Měšččené na města mnoho Němców pustiechu,
 10 s nimiž měšččené zemanóm mnoho zlého uči-
 nichu.
 Zpleniece je, i sežžiechu,
 zejmuće je, z nich dušiú vypudiechu.

- Sami páni jechu se vaditi,
to počě zemi najviece škoditi.
- 15 Opěť se jechu mířiti,
na Němce jiezdy činiti.
Časté boje s Němci jmieváchu
a mnoho jich na Němcích obdrževáchu.
Pan Ctibor z Lipnicě okolo Prahy,
20 Jaroslav Jablonský okolo své drahý.
V Albrechticích Mutyně Skuhrovský
u Hořimivsi Mutyně Vřěščovský,
Tas Wissemburský, Beltrám s trúbú Zebinský,
pan Hynek, slovútný rytier, vojensky
25 cizozemcě podstúpichu,
tu jich mnoho velmi zbichu.
Pan Hynek z Dubé také rány dáváše,
ot jeho rázov jako hrom hřímáše.
Mlatem německé hełmy kováše,
30 z nichž světlý oheň prcháše.
Bez přestáně vzdy křičieše:
„Vrtněte se na ně, hrdiny, spěše!“
Jeho hrdinstvem Čechy vychozováchu,
jemu všiu chválu vzdáváchu.
35 Kdež se Čechy s Němci potkáchu,
mezi sobú Němci vztázáchu:
„Vidíte-li z Dubé pana Hynka?
Proti jeho ranám jsou naši hełmové jako
dýnka.“
Jakž jej brzo vzvėděchu,
40 tak se na běh otdadiechu.

- Tak sě jeho Němci bojiechu,
až jej Dětrichem Berúnským zoviechu.
Pro to sě Němcóm české baby smějiechu;
neb kdežkoli je uzřiechu,
45 Hynkem Dubským je strašiechu.
Neb dříve Čechy túhu jmiechu,
že je Němci právě zahladiti chtiechu.
Když vládyky do města přijediechu,
koblúk k nim přivrhúce, hlavy jim setniechu.
50 To sě ot měščan vládkám dálo,
mé oko to často vídało.
Tehdy kněz Jan, šlechetný biskup, snide,
po něm Dobeš na biskupí stolec vznide.

XCIV.

Hladomor v Čechách. Boje v Polště.

- Po králově smrti na třetí léto
by hlad v Čechách. Praviť, to léto bylo
samým Bohem proklete,
že lidé mrchu lidskú, i své děti jediechu.
Až hróza byla, tako velmi mřiechu,
5 že v každém městě vóz bieše,
ten jiného nečinieše,
jedno že umrlců vozieše,
po jednu více než desť v dól uvrzieše.
Pak na léto taká žizn bieše,
10 že kořec žita šest peněz zlých pátieše.
Pak páni kralovicě Václava z Sas dobychu,
vše města i hrady zálabské za-ň zastavichu.

Pak kněz v skóře všiu zemiú od cizozem-
cív vypravi,

dobrý pokoj v zemi upravi.

- 15 Tehdy Záviši pro mateř hlavu spudi,
jeho bratřiu z země vypudi.

Pak kněz doby kněžstva krakovského,
pak Kališe, kněžstva pomoranského
a královstvie poznaňského.

- 20 Neb královnu polskou pojať bieše,
a ty země u věné jmieše.

Kněz sirazský počě j'mu u Polščě překážeti,
kněz český musi na-ň jeti.

Před Sirazem mnoho rytieřóv učinichu,

- 25 Sirazě jako jhrajúce dobychu.

To sě sta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po dvú stú po devieti dcát tře-
tieho.

Tehdy pan Jan z Michaľovic kole po Rýnu
do Pařížě jede,

tu ctně právě kláv, túž cestú do Čech přijede.

- 30 Tehdy kněz Dobeš biskup snide,
Řehoř na biskupí stolec vznide.

XCV.

Korunování a vady Václava II.

Pak kněz Václav přije koronu královstvie
českého,

po tom koronu královstvie polského.

Zatratí v zemi rozličné obrazy,

dobrý peniez, točíúš groš, zarazi.

- 5 Otevře Bóh královi stříbrné hory,
nejmě ot nepřátele i jedné vzdory.
S volíú také krále říšského
doby markrabstvie míšeňského.
Pak se je král Bohu služiti,
10 božíu česť mnohým činem pľoditi.
Kláštery rozličným zákonnfkom staviaše,
aľmužny veliké činieše.
Mší mnoho rád poslúcháše,
hodiny jako kněz řiekáše.
15 V tom pokoju v svém úředě rozléně,
o němž mu bylo býti, o tom počě tbáti
najméně.
Kniežecí úrad jest na súdě seděti,
sirotčíu žalobu sľyšěti.
On sirotku na súdu nesědieše,
20 dievčie dědiny jiným dadieše.
Sirotcie, vdovy k němu voláchu,
vdovy se dcerami před ním klekáchu,
on to vida, pryč pojdieše,
pánu některému súd rukú poručieše.
25 Ti páni tak sirotky súdiechu,
jich dědiny sobě prisúdiechu.

XCVI.

Spolky i nesnáze Václava II. s Albrechtem.

Když král tomu násilíu v zemi býti přěpustí,
Bóh na krále tento nedostatek spustí,
že v svú radu Němcě počě púščěti,
jich rady je se velmi držěti.

- 5 Na to jej němečská rada přemože,
že Rudoltovicu k říši pomože,
jehož otec byl zabil otcě jeho.
Proti věrných radě na svú hlavu vsadi
vraha svého.
- O věrných radě nerodě tbáti,
10 i počě Albrechtovi lidí i stříbra sláti.
To bylo zjevné znamenie
božieho syna rozhněvámie,
že byl tak ohlúpen smysl jeho,
ež za přítel jmieše vraha svého.
- 15 Albrecht s Čechy krále říšského Adolfa zabi.
Kak se jměl v tom boju Smil Ojieřovic, i dnes
mľuvie Švábi.
- Tehdy biskup Řehoř snide,
na biskupí stolec kněz Jan vznide.
Když Albrecht s Čechy své nepřátele pobi,
20 když českým stříbrem i zlatem říše doby,
počechu Němci měščené k němu listy sláti,
jej na svého krále do Čech zváti.
Když Albrecht v říši se silně uváza,
na českého krále práva potáza,
25 že mu nechce hor stříbrných dáti,
ni chce j'mu nejlepších tří měst v svej zemi
vzdáti.
- To královi českému škodno bieše,
že v svej radě Němcě jmějieše;
což se s nimi uradieše,
30 to Albrecht inhed vztvědieše.

XCVII.

Václav III. králem v Uhrách. Vpád Albrechtův.

- Král český syna Václava jmieše,
 ten juž králem uherským korunován bieše.
 Mně, by se jemu u boj s Říšským sníti,
 umysli dříve do Uher k synu jíti.
- 5 Neb jedinkého syna jmieše,
 pro to jej raději v Čechách vidieše.
 Čechy mocně v Uhřích na Rakuši ležiechu,
 což jim liubo, to činiechu.
 Vje král tehdy do Budína,
- 10 vzě z Uher i s korunú syna.
 Král se s synem se ctiú do Čech dobra
 a s sobú uherskú koronu i klénoty pobra.
 Albrecht, král říšský, v českú zemiú vnide,
 před Hory stříbrné přijide.
- 15 Na Horách pan Jan z Stráže a Jindřich Lip-
 ský biesta;
 tě hrdině i páchnúti jim nedadiesta.
 Dětoch z Hořúpníka mnoho pícníkův u mále
 švábských pobi,
 Švábův mnoho zbi.
- Když se králova moc všěcka snide,
 20 Albrecht z Čech během vynide.
 Jindřich s Ješkem vždy o Švábiech biesta,
 škodu jim velikú činiesta.
 To Jindřichovi i pomože,
 pro své hrdinstvo ot toho časa se vzmože.
- 25 Když bez škody vrah z země vynide,

tehdy král český, pro žalost u velikú nemoc
upad, smrti neujde.

K tomu mu také někteří pomohú,
ale tu řeč porúčiemy Bohu.

XCVIII.

Zavraždění Václava III.

Skóro po tom král Václav snide,
po něm syn jeho Václav, král uherský, vznide.
České i polské královstvie držieše,
Ottu, vévodu bavorského, sebe-miesto do
Uher poslať bieše.

- 5 Do toho dietěte Vaňka čaka k dobru bieše;
jeho ujec, král říšský, pěčiú velikú jmieše.
Ten tři Durinky v službu krále českého při-
pravi,

tiem vrah český sestřěncě ztravi.

- 10 Král Vaněk, jda na vojnu, do Olomúce přijede,
tu sě lidí k němu mnoho snide.

U vigilji svatého Dominika král o poledni
spat jide;

když všickni vynidú, Durink před komniatu
přijide.

- 7 Před králem nebieše strážě jiného
kromě komorníka jediného.

- 15 Durink před komniatú stáše
a svého tu času ždáše.

Král Václav, vstav ze spanie,
činieše veliké vzdychánie.

- Je sě na děkana voľati,
20 aby k němu ráčil vstáti,
řka: „Poď ke mně, neb-ť mě jest túha.“
Ten Durink, nevěrný sľuha,
jako chtě královi na vzhod pomoci, z kúta
sě vytasi,
v tu dobu královi hrdľo přetasi.
25 Ach Durinku, zľý člověče,
co si spáchaľ, nevěrníče!
Co-ť to milé dietě učinilo?
Snad to, že tě dary velmi dařilo?
Pro to-li-ť jej bylo zabiti,
30 takú zemi osiřiti?
Snad tvému jazyku to jest přirozeno,
že druhé kniežě v Čechách ot vás jest za-
hubeno?
O nevěrných tuto více bylo by mľuviti,
ale Bohu je porúciem súditi.
35 Boží súd nalezne i tajného;
snad juž jest osúdiľ jeho smrti vinného!
Ješče-ť bude některé súditi.
Té řeči netbaju, neb jmám o Durincě do-
mľuviti.
Toho Durinka inhed jechu,
40 ruku, juž krále zabiľ, mu ottěchu.
Psi jeho těľo všěcko sněchu,
ruky té sniesti nerodiechu.
To zľé sě sta ľéta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po třech stech šestého.

XCIX.

Vláda Rudolfa I.

- Co-t pak Čechy učinichu!
Svého vraha sobě za kněz zvolichu,
Rudołta, vévodu rakúského,
Albrechtova syna, krále říšského.
- 5 Vrah nemóž dobře učiniti!
Jsa český kněz, chtieše všě české pány zbíti.
Ktož tomu nechce věřiti,
a chtěl-li by tiem jist býti,
otěž pana Jana Wartmberského
10 neb pana Jindřicha Lipského.
Kněz Rudołt kněžsky sě u stoła jmieše,
v jeho kuchyni kašě vzdy vřieše.
Snad to pro lékařstvie činieše,
neb mdlého života bieše.
- 15 Tehdy pravě královně,
tě šlechetně Václavovně,
s násilím s hradu Prahy vedú,
u podružstvie do města uvedú.
Snad že její otec též sirým pannám činí
bieše,
- 20 Bóh otców hřiech nad dětmi mstieše!
Pak kněz Rudołt na pana Bavora jede,
na tej vojně v Ohraždějovicích snide.
Neplačte ho, české děti,
neb račte to jistě věděti:
- 25 by-t byl pobyl ten kněz živ déle,
byla by pošla mezi pány veliká mele.

- Tehdy pan Jindřich Lipský
15 a pan Beneš Wartnberský
přátele své s lidmi sebrasta,
proti Říšskému na Hory se brasta.
Tu úsilé mnoho podjesta,
i před Horníky bezpečna nebiesta.
20 Mnoho j'mu škody učinista,
Hory a Kolína mociú obránista.
Tolik škody ot niú jmieše,
až juž z země jeti chtieše.
Z měst Němci, když jich zlé znamenachu,
25 na svá města jich pozvachu.
Hradčené ti vše zlé zemi počechu,
Mýcené, Chrudiměné, Bydžovené, Poličené
dokonachu.
Ti Šváby na svá města pustichu,
mnoho zlého zemi učinichu.
30 Ti na Čechy navodiechu,
Čechy kupujúc mučiechu.
Čechové na rozličných cestách Šváby pobichu
a mnoho jich v Čechách zbichu.
Sta se, že se Švábi na Chrudimi sebrachu,
35 a do Mýta jdúce, mnoho vsí vzebrachu.
Někteří Čechové Šváby ostřehú,
řkúc: „Vězte, že-ť vás Čechové střehú.“
Švábi jechu se chľubiti,
že každý chce deset Čechów podstúpiti.
40 Mezi Turovem a Opočnem Čechy se s Šváby
snidú,
Čechové s nimi v tvrdý boj vnidú.

Nebo málo Čechův proti mnohu Švábův jdíeše,
 a mezi Šváby devět hrabí bývalých bieše.
 Však Čechové ctně Šváby pobichu
 45 a mezi sobú vše koně zbichu.
 Ctibor z Uherska ten tu mezi nejlepšími bieše,
 a ten mnoho věžňův dobrých domův vedíeše.

CI.

Zavraždění krále Albrechta.

Na léto vrah český, Albrecht, do Čech počě jíti,
 chtě překotem jazyk český zahladiti.
 Chlapi s kosami s ním jdíechu,
 ti vše obilé na poli ssieci chtiechu,
 5 by Čechy hladem se rozlezli
 a Švábi u pustú zemi vlezli,
 hradův by nemohli držeti,
 řkúc: „My budem u městech ležeti.
 Nám z jiných zemí ztravu povezú,
 10 Čechové s hradův hladem i z země polezú.“
 Ale ten Bóh, jenž právě súdí,
 jinak to všěcko rozkliudi.
 Jda do Čech, když se přes Rýn poveze,
 Ješek, jeho synovec, na strýci se svezé.
 15 Ten junoch šlechetný zabi tu strýcě svého
 a tiem i pomsti krále, ujcě bratra svého.
 Ten Ješek byl z sestry krále českého,
 a pro tož i zbavi Čechy vraha nemilostivého.
 Také že neslušalo, než od svého, sníti,
 20 jenž tak nevěrně směl svého sestřencě zabiti.

CII.

Proměny v mravech českých.

- Pak se čeští páni zlých obyčejův přijechu,
za kratochvíl v kostky jhrajiechu.
Z něhož dříve lotrům za zlé jmiechu,
toho se sami páni přidržiechu,
5 řkúc: „To v jiných zemích lotři činie,
a velikým bláznovstvem se vinie.“
Obyčje se zlého přijímáchu,
a dobrého nic netbáchu.
Chceš-li se ciuzích obyčejův ty přijieti,
10 hlédaj, můžeš-li to v ktorej zemi uzřieti,
by ciuzozemcě při sobě jměli
a v svú radu je púščeli.
By vy se téhož přijeli,
toho by užitek i česť jměli.
15 Ale ot zlého se nectného obyčje přijieti,
to jest, ztratě ctné jmě, zlé jmieti.
A pro zlý příklad na svůj jazyk juž nic netbajú,
a za česť v kostky jhrajú.
Tehdy se jechu bez popruhův kláti,
20 a panny jim za dar počechu chrústův sláti.
Jechu se ciuzím paním slúžiti:
toho bieše viece, ale mrzí mě i mluviti.
Tak páni svú kratochvíl jmiechu,
a menší zemíu hubiechu.
25 Neby, kto se za pravdu postavě,
ni kto českú česť opravě.
Páni kostku a klánie plodiechu,
a měščené s hostmi o nich se radiechu.

- Neb měščené nesměchu nikam vyněti,
30 pro to jim nemohú déle hověti.
Pan Jindřich a pan Jan v Sedlcu biesta,
Rémunt a Hynek u Pražě kratochvíl jmiesta.
Ty pány Horníci s měščany jednoho dne jechu
a životy jim otjeti inhed chtiechu.
35 Toho učiniti někteří nedadiechu,
však je tvrdě schovachu.
Juž vidíte, ktož na vysokém stavu jmá výhledí,
a vsdy kratochvíl jmaje, na radě nesedí,
ten v svú rukú jmá jistú škodu
40 i sobě i svému rodu.
Ta se hanba šlechticóm nikdy nestávala,
a ta příhoda chłapóm vnađu dała.
By chtěli právě rozuměti,
nedali by ciuzím v Čechách té moci jmieti.
45 Neustavični jsú časové:
již dnes stříebro dávajú, zajtra budú vrahové.
Chłap svú volíú tobě nic nedá,
pánkaje tobě, svého časa hledá.
Moci-li-ť bude kdy s tě býti,
50 káže-ť své i s lichvú zaplatiti.
Juž vidíte, páni, dobré-li ste rady,
dávajúce ciuzozemcóm v zemi hrady.
By vás nejměli kde schovati,
nedrzli by byli na vy vstáti.
55 Přietelé těch pánóv dotad se ručichu,
až je však i vypravichu.
Však za chłapie syny své dcery odati musichu,
ale však jim potom jich děti vrátichu.

- 60 Neb dietky o rocě a málem stařejšie biechu,
a šlechtné dietky u Horníkův umřieti chtiechu.
A pro to je i vrátichu,
a také že přátelé za to mľuvichu.

CIII.

Boje mezi stranama v Praze.

- Kněz ot pánův u potupě bieše,
tak že často jiesti nejmieše.
Pozva sobě na pomoc rodicě svého,
Bedřicha, markrabíu míšeňského.
5 Mnohým nevěra sě zdieše,
že Míšeňský u mále po zemi jezdieše,
zemíu překotem hubieše,
a nikte jemu toho nebranieše.
Před Hory bez strachu jede,
10 ottad pak před Prahu přijede.
Kněz u městě bieše,
Míšňany do města pustiti chtieše.
Měščéné sě rozdělíchú:
Kokotovici a Voľbramovici s Čechy biechu,
15 Velflovici a Ot kamene sě s Míšňany slichu
a jim pražské město zradichu.
Když Míšněné chtiechu tehdy u město vníti,
jiná strana chtieše brániti.
Vítek Ojierovic tehdy na hradě sědieše.
20 Ten, dospěv, vnide u město spěšě,
chtě měšťanóm pomoci,
ale nemože proti moci.

- Neb Voľbramovici s Kokotovici na ospitáľ
 běžiechu,
 a Míšnéné juž u městě volni biechu.
- 25 Velflovici Vítku na Novém Městě řetězem
 přěpěchu
 a tu jeho i lúdi zbíti chtěchu.
 Však se tej síle obránichu,
 ale koní mnoho ztratichu.
 Ale že řetězy biechu přěpěti,
- 30 nejmějiechu, kady vyněti.
 Tehdy Sudek, silné dietě,
 jednu ranú řetěz mečem přětě.
 Viděch, když na hrad jediechu,
 a'no po pániu Vítkovu oři třeva se vlečiechu.
- 35 Voľbram ospitáľ osěde,
 s druhé strany mosta Pavlík z Liudic sěde.
 Obojí mosta dobře brániechu,
 a pro ně Míšnéné vóle u městě nejmějiechu.
 Potom se umľuvichu,
- 40 a věžě, ospitáľa a pražského hrada kněziu,
 sstúpichu.
 Kněz hrad poručí Heřmanu Zvieřetickému,
 rytieři mladému, ale přěšlechetnému,
 do něhož vieru i hrdinstvo vřvědě,
 a příslovie i jednoho do něho nevřvědě.

CIV.

Další boje s Míšňany.

Pak té nemúdrosti kněz se dopusti,
že v témdni, Heřmanovi hrad otjem, Míš-
ňany na-ň vzpusti.

Míšněné jechu se země hubiti,
a Čechy jmúce, nemilostivě mučiti.

- 5 Nemohl-li dáti ale kořec ovsa, Čecha za-
bichu,

neb jej jinak v síle zhubichu.

Dłani jim prořežíúce, žinú jim provláčiechu,
a tak je nebožátka po hradu i jinudy vodiechu.

Kněz, to vida, se smějieše,

- 10 ni jim pro to kdy co dieše.

Vilém Zajiec, neštivý přítel jazyka svého,
ten udatný šlechtic je se želeti toho zlého.
Dostřeh se jich, i zbi Míšňan mnoho,
nebo biechu dóstojni toho.

- 15 Ten šlechtic věrný Míšňanóm cti ukrátí,
ni se směchu viec na tu stranu postátí.

Čechy se před hradem položichu,
na předhradíu Míšňany a Korutany pobichu.
Tu Vítek Ojjeřovic hrdinsky se jměl,

- 20 ten šlechetný rytieř prvý nepřátely projeł.
Ale juž právě jat bieše,
by se neopravił spieše.

Tu zabichu Kamýka, rytieře udatného,
a Čechy jechu Aufsteiněře, hrabíu korutan-
ského.

- 25 Tu pan Jan z Strážě po nepřítelích udatně
jedieše,
a ovšem po nich v hrad vendieše,
by byl s ním most u přiekop nelefať.
Na ten boj sem jáz z města hledať.
A když Čechy s Němci boj jmiechu,
30 tehdy Čechové Němcě u městě tepiechu.
V zástupiech Čechy po městu chodiechu,
ale Němci v svých dómiech zatvořeni sě-
diechu.

CV.

Veliké povodně.

- Léta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po třech stech desátého
v rozličných krajích taká povodeň byla,
jakž mnoho vsí i lidí zhubila.
5 U Liutomyšle v Heřmanicích tanec i s pišt-
cem vzaľa.
Ta božie spústa den svatého Jakuba sě dála.
V druhý den v Kladšče podměstie blíz všě
potopiľa
a tu na dva tisiúce liuda ztopiľa.
Zvieřata pod Kladsko na kládu řevúce pľo-
viechu,
10 domové cělí, a na nich lidé sědiechu.
Tu otec ot syna, máti ot dceřě,
syn od otcě, dci ot mateřě,
preč pľovúce, žalostivě otpuščenje bráchu,

muž ot ženy, žena ot mužě; nebo svú smrt
znamenáchu.

- 15 Juž tonúce, však v naději druh k druhu
sě zpoviedáchu,
a prietelé, po nich hľadiece, s pláčem vľasy
s svých hlav dráchu.
Pak na dřievu kolébky s dětmi živými na-
lezáchu,
a domovité věci po dřievu sbieráchu.
Tiem prásťem voda mnoho vsí zkaziľa
20 a mnoho ľudí ztopiľa.

CVI.

Vypuzení Korutanského a volba Jana.

Po tom, když Čechy uzřechu,
že v Korutanském statka nejmiechu,
královnu Elžku za Jana ciesařovicě dachu,
toho hrabiu z Licmburka na královstvie po-
zvachu.

- 5 Pro Míšňany Korutanského vyhnachu,
Jana z Licmburka králem českým korunovachu.
Toho, Bože, rač dľúho uzdraviti,
a rač jeho, Tvóřce, naučiti,
aby miľovaľ zemany
10 a v svej radě jměľ české pány.
S těmi-ť móže cti dojíti,
bez nich nemóz země upokojiti.
Aneb jemu zemanóm uvěřiti,
nebo se ctiú z země jíti.

- 15 Pánóm *raziu* múdru býti,
kdež mohúc, pokoj činiti.
Neb vem lépe jest *zemi* samým pokojiti,
než vaši nepřítelé budú vy súditi,
dobrých *junochóv* v životiech nehubiece,
- 20 nebo vem jich v skóře třeba bude více.
Raziu vem, smysl svůj při sobě jmějte,
hostí v *zemi* nepúščějte.
Nechcete-li v tom múdři býti,
bude sěkyra na sě dľubny činiti.
- 25 *Raziu* vem, přide-li vem které volenie,
chovajte sě skrzě les na křivá drva chozenie.
Co-ť tiem *mieni*, sám znamenaj:
vol svého jazyka, *ciuzieho* nechaj.
Pomni, čemu-ť *Líubuš* jest učila,
- 30 jež v svej řeči nikdy neskřivila.
Mnoho by bylo jiného mľuviti,
ale v tom *chci* dosti učiniti.
Ta kronika mľuví ot narozenie Jesu Krista,
pána našeho,
do léta po *tisiúciu* a) po desieti i čtvrtého.
b) po dvú dcatú až še-
stého.

Přídavky druhé redakcí.

CVII.

Soudní klání v Hradci.

- Léta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po třech stech po desieti pátého
pro mužobojstvo sta se súd neslýchaný,
ni v české zemi vídaný.
- 5 Rudolt z Kosic zabi panosiu Věnkovi, súsědu
svému,
pro to Věněk zabi syna jemu,
pak Rudolt zabi Věnkovi syna.
I by to tak veliká vina,
že jie nemože i jeden ułožiti,
10 až jima musichu okoł v Hradci učiniti.
Šest a šest dobře oděných
a na jednostajných koních
proti sobě v okoł jeli
a tak se silně v okole zavřeli.
- 15 Rudoltovici jmiechu na oděniú sukně zelené
a Věnkovici červené.
Rudoltovici se prvé dobře jmějiechu,
ale smysleti nechtiechu,
že, když porazili kterého,
20 nechali choditi jeho.

- A ten, jenž pěš chodíeše,
 najviece jim škodieše.
 Ale Věnkovici, když kterého srazili,
 inhed jeho ku podáníu připudili.
 25 Tak Věnkovici i ziskachu,
 a Rudořtovici sě jim na miřost dachu.
 A kakož koli nepřietelský liúťý boj byl,
 však i jeden z nich života nezbyř.
 Avřak sů sobě oděnie zpodjímali
 30 a nepřietelsky sě skřáli.

CVIII.

Boje s Uhry a mezi panstvem.

- Toho léta na svatého Jakuba
 sta sě v zemi vodů zhůba veliká,
 vsí a domův mnoho ruřila
 a obilé přieliš zkazila.
 5 Při tom časě v Moravě zle sě dějieše;
 neb Matěj z Třenčina,
 ten uherský hrdina,
 hradův pomezských několik držieše,
 s nich Moravu všiu hubieše.
 10 Krále rada jeho naradi,
 že na Brod pány silny posadi,
 již by země bránili
 a přěd ty hrady jiezdy činili.
 Tehdy Matěj mnoho Uhrův sebra,
 15 a třmi sty o Hradiřčiu všě vsi vzebra,
 a s jinými na Bánově sě založi.

- Tehdy Čechové nebozí,
lští uherské neznajúce,
dobré rady nejmajúce,
20 kľopotně sě na ty Uhry vybrachu
a k Bánovu sě sami otdachu.
A když na horu češčí ľudie vznidú,
Uhři na ně silně vynidú;
injed Čechy pobichu,
25 a mnoho jich Uhři na běžě jechu.
Pro to král vojensky na Matěje jide,
a když Holíčě dojide,
před ním sě položi
a okoľo jeho voje rozľoži.
30 Nechtě král jinak pracovati,
káza kopáčóm hrad podkopati.
V tom sě j'mu nezvede,
neb Matěj své kopáčě na hrad vzvede.
Ti sě nad naše kopáčě vzkopachu,
35 a tak naši kopanie i přěstachu;
neb je Uhři tepiechu
a u vodu topiechu.
Tu Čechy i jedné cti neučinichu,
jedno že Moravu dohubichu.
40 Tú vojnú počě sě král styděti,
i chtieše Lipského Jindřicha jieti;
bo jeho svú hanbú vinieše.
Ale že j'mu pan Jindřich silen bieše,
nemože j'ho tehdy injed jieti,
45 ale da to Vilémovi Zajecovi věděti.

- Tolik o něm král s Vilémem rad klade,
 až jeho Vilém i popade.
 Pro jeho jetie Ostrva vsta proti královi
 a proti panu Vilémovi;
 50 neb ten s králem věrně držíeše,
 a také s králem Střěla bieše.
 Ostrva na poliū ležieše
 a zemiū hubieše.
 Liudie královi do Prahy přijedú
 55 a ottud tajně na Ostrvu jedú.
 Ostrvené sě ostrěhú
 a na ně ze vsí vytěhú.
 Tu sě Ostrvené dobře jmiechu
 a na nich boj obdržěchu.
 60 Tu z Střěly nejlepší jat bieše,
 ten sobě Sbyněk jmě jmieše.
 S Ostrvú jedni Němci biechu,
 ti Kokorščí sľoviechu.
 Zajieciū sě na nich dobře pokobi,
 65 ten ty Němcě udatně bojem pobi.
 Tehdy král ot Zajiece chtieše Jindřicha vzieti,
 chtieše j'mu inhed hlavu stieti.
 Zajiec sě za Jindřicha posadi
 a s králem sě dobře svadi,
 70 řka: „Králiū, rač to věděti,
 že-ť sě je Jindřich nedaľ jieti,
 až sem musiľ sľiūbiti,
 že j'mu životu nic [nechciū] nečiniti.“
 Neroďi jeho na smrť dáti,
 75 pro to král počě sě na Zajiece hněvati.

Pak páni v dobrou řeč s králem vnidú
 a o všě dobré sě s nim snidú.
 Inhed pana Jindřicha pusti
 a všě Němcě pryč rozpusti.

CIX.

Boj s králem. Hlad v zemi.

- Léta ot narození syna božieho
 po *tisiúciu* po třech stech po deseti šestého
 král bez zeman z země jide
 i za pól druhého léta nepřijide.
 5 Sám šest po zemích sě tuláše
 a kniežecie dvory ohledováše.
 Pak sě s Němci do země vráti
 a s nimi počě po všie zemi bráti.
 I jednomu pánu neotpustieše,
 10 pořád všiu zemiú žžieše.
 Toho sě sželi Zajieci,
 točíúš z Valdeka Vilémovi,
 i počě mluvíti:
 „Juž živ déle nechciú býti,
 15 té spústy nechciú déle trpěti;
 chciú s Bohem na ty Němcě jeti.“
 Uzřev, že jeho sbožie Němci pálé,
 vecě: „Nechciú jim hověti dále.“
 U mále poteče proti mnohu,
 20 řka: „Vědě, že s ně býti nemohu;
 ale ufaju do pomoci svatého Václava,
 jenž jest česká mocná hlava.

- Na jeho milost chci k nim jíti!“
Dojed jich, je se s nimi bítí.
25 Tehdy zjevně Čechům svatý Václav se pokáza
a za sobú u boj jim jíti káza.
Tu Čechové dobři biechu,
údatně Šváby pobichu.
Slušie každému dobrým býti
30 a své země životem brániti,
pro svůj jazyk i smrt přijieti:
a toho tvé děti budú čest jmieti.
Na Rýně počěchu mluvíti,
kto by byl mohl krále pobiti?
35 Když jim Švábi na Zajiečě pověděchu,
Rýnné jim odpověděchu:
„Neříkajte ‚zajiec‘ Vilémovi,
ale přirovnajte jej ke lvovi,
řkúc: ‚Móz‘ ten rytieř dobrý býti,
40 že pro své země čest směl v taký boj vníti.“
Kráľ pro tu škodu,
aby nevšeľ v hroznú příhodu,
s zemany se snide
a v jich milost vjide.
45 Pro tu válku za tři léta taký hlad vznide,
že pro-ň dobře třetina ľudu snide.
A vlcie tak ľudi jediechu,
že i oděné ľudi s samostřiely dáviechu.
Ľudie jiné ľudi tepiechu
50 a svařiece jediechu.
Tehdy jest nalezena
některá chudá žena,

tu jest u pusté pivnici seděla.
Ta se třmi dcerami ľudi jedľa,
55 potom také i dcery sně,
však hladu neobráni sě.

CX.

Ryťiřské skutky Plichtovy.

Těhdy rytieř jeden v zemi bieše,
ten Plichta z Žirotína słovieše.
Ten z země vynide
a do ciuzích zemi jide.
5 Když pravý boj vzeděl,
těm na pomoc jeľ.
Byľ v boju krále řířského
a u krále anglického,
a ve mnohých bojích jiných
10 i u příhodách rozličných.
Však vesde škody zbyľ
a vesde s obú stranú lepšį byľ.
Ve stě let nenarázěl sě rytieř taký,
jehož by chválil jazyk všaký.
15 Ale česká kronika jeho neumie chváliti,
že sě pro své země česť nechtěl potruditi.
Posľuchajte, mocní páni,
jenž ste ku popravě českéj zemi Bohem vydáni!
Chtěl-li by kto věčného jmene dobytí,
20 ten neroď pro své země česť leň býti.
Tiem jmene ctného dobudete
a potom s Bohem ostanete.

- Při tom časě zle se v zemi vedieše,
přeboji velici biechu,
25 a druzi v noci kradiechu.
Nebo páni, již popravu jmiechu,
svým lidem bráti přepúšciechu.
Na jich lidi nikte sáhnúti nesměl;
tak i jeden dobrý pokoje nejměl.
30 Neb bieše bieda stádcu chudému,
jež jest poddáno pastýřiu nepravému.
Toho časa nožě se v Čechách pokázachu,
jimiž zloději skot a koně z domów stříhachu.
-

Rejstřík historický.

- Adolf Nassavský*, král říšský (1292—1298) 159.
Albrecht I., král říšský (1298—1308) 158—166.
Albrechtice (na Pardubsku) 155.
z *Aldemburka* hrabie 66.
Alexander Veliký 20.
Amazonské panie 19.
anglický král (Edward II. 1307—1327) 181.
Apolinařiš sv. 104.
Apolinařiše sv. kostel v Sadské 110.
Aufsteiněř, hrabě korutanský (Jindřich z Aufensteina 1309—1310) 171.
Bánov u Uherského Brodu 176, 177.
Barnaba mnich 64, 65.
Bavor ze Strakonic († 1318) 163.
Bavoři 111, 117, 147—149, 161.
bavorský les 75, 79.
Bedřich, Boleslav Soběslavic, kníže (1173, 1178—1189) 119, 120, 122, 124—126.
Bedřich I., císař (1152—1190) 114.
Bedřich II., císař (1212—1250) 139.
Bedřich Udatný, vévoda rakouský (1230—1246) 136.
Bedřich, markrabí míšeňský (Fridrich s rozkousnutou tváří 1292—1324) 169.
Běla, král uherský (Bela IV. 1235—1270) 150.
Beltrám Zebinský (1280) 155.
Bena, na Miličicích pán 104.
Beneda, velitel na Míši za Vratislava II., 86.
Benedikt, mnich 65.
Benedikta sv. zákon (řád) 55.
Beneš ze Cvilína (popraven 1265) 153; Wartenberský, viz tam.
Bernart, biskup pražský (1236—1240) 137.
Berún, viz Děřich.
Bielina řeka 12.
Bielina hrad 76, 141.
biskupství pražské založeno 55.

bohové pohanští 33.

Bojiště za Vyšehradem 19, před Prahou 101, 124, 127.

Boleslav I. Liutý (935—967) 43, 50—54.

Boleslav II. Šedý (967—999) 54—56.

Boleslav III. Skupý (999—1002) 57.

Boleslav Soběslavic, viz Bedřich.

Boleslav Stará 2, 3, 43, 50, 54, 72, 73, 75.

Boleslav Mladá 55.

boleslavská kronika 3.

Boreš z Oseka i z Risenburka (1231—1276) 143, 151.

Bořek, vladař za Přemysla Ottakara I. 130.

Bořivoj I. (891—894 asi) 40, 43, 44.

Bořivoj II. (1100—1107, 1117—1120, † 1124) 94—111.

Božej Vršovic († 1108) 92, 96—98.

Božena, kněžna († 1052) 70, 71.

Bračislav, Brěčislav, Brětislav I. (1037—1055) 71—79.

Bračislav II. (1092—1100) 86—93.

Bračislav, synovec krále Vladislavův (1112) 106.

Bračislav, biskup (1182—1197) 127, 129.

bradatic na štítě Vršovicův 126.

brady starých Čechův 16.

bramburský markrabie (Otta I. 1170—1184) 154.

Bravanti 117.

břevněvská kronika 2.

Brnno 89.

Brod Uherský 176.

Brusnice, potok 101.

Budín 160.

Budišín 133.

Budivoj, posel knížete Svatopluka 94.

Budivojovice 153.

Buzovic Dětršek († 1110) 105.

Bydžovené 165.

Cidlina 97.

císař 41, 48, 52, 57, 58, 66, 72, 75, 76 atd.

cizozemcův způsob 11, 109, 116, 121, 167.

Otíbor „múdrá hlava“ (1248—1250) 142—144.

Otíbor z Lipnice († před 1308) 155.

Otíbor z Uherska (1309) 166.

Otirad 24—26.

z Cyrdíka hrabě (z Hardeka, 1260) 150.

Cyrndorf (Mühldorf nad Innem) 148.

Cyrus 20, 39.

Častava 21.

Čech praotec 6 sld.

- Čechové*, Čechy 7, 36 atd.
česká duše 123.
Čieč z Budějovic i na Hluboké, sudí zemský (1251—1264) 153.
česká kronika 181.
čiešník říšský, král český 83.
člověk, poddaný 94.
črní mniše 43.
črtie 26, 45, 82, 150.
Daněl I., biskup (1148—1167) 99, 107.
Daněl II., biskup (1197—1214) 123, 127.
dědina 11, 33, 39, 95, 127, 141, 152, 158 a j.
dědky (penates, duchové a obrazy dědů) 6.
Děpolt, syn Neklanův 38.
Děpolt, kníže zličské (1194—1218) 131.
desátek 78.
deše krvavý (1112) 107.
Dětmar biskup (973—982) 58.
Dětoch z Hoříupníka (1299, † před 1334) 160.
Dětrich Berúnský (pověstný král Ostrogothův, nazvaný po sídle svém Berúně = Veroně, † 526) 156.
Dětršek Buzovic († 1110) 105.
Děvín hrad 16—29.
dívčí válka 15—29.
Dobeš biskup (1279—1296) 156, 157.
Domažlice 76, 110.
Dominika sv. vigílie 161.
Dominikáni, viz Predikatéři.
Drahomír ze Stodor (manželka Vratislava I. † po 927) 43—45.
z *Dubé* Hynek (1276—1280) 155, 156.
z *Dubé* Hynek Hynkovic přímím Žák a Berka, nejv. purk-rabi (1305—1316) 168.
Dunaj 130.
Durínkové 36—38, 117, 161, 162.
erby: bradatice, kapr, kartas, kly, kříž, lev, orel, orlice, ostrev, panna, polovičný, průhy, řebří, róže, ruka, střela, svíní hlava, trůba, židovský klobúk.
Ekard biskup (1017—1023) 77.
Elžka královna (dcera Václava II., manželka krále Jana, † 1330) 163, 173.
Frandřené, Flandřené, Flandrové 117.
fík z prstův, Vlachům na potupu 82.
Fryzové 117.
z *Řuldy* opat 139.

- Gebhart* biskup, viz *Jaromir*.
groš, dobrý peniez, zaražen 157.
z *Hardeka*, viz z *Cyrdika*.
Havel z Jablonného i z Lemberka (1233—1253) 143, 146.
Heřman biskup (1099—1122) 107, 111.
Heřman Zvěřetický 170, 171.
Heřmanice u Litomyšle 172.
Hiza biskup (1023—1030) 78.
hladomor 81, 152, 156, 180.
Hlohov 74.
Hněsa (účastník ve vraždě sv. Václava 935) 52.
Hnězdno 74.
Hodka 21.
hody 40, 50, 57, 96.
Holíč (na Slovensku) 177.
holoty (psovodové) 133, 134.
Hora, *Horníci* 160, 164, 165, 168, 169.
Horazdějovice, *Ohraždějovice* 163.
Hořiměves (Hořiněves v Hradecku) 155.
z *Hořupníka* a z Třebelovic Dětoch († před 1334) 160.
Hory stříbrné (Kutná H.) 160.
host, cizinec 98, 167.
Hostivit kníže 38—40.
Hovora lovec, výbavce Jaromira knížete 59—61.
Hradec Levý 41.
Hradec Králové, *Hradčéné* 165, 175.
Hradecko 80.
Hradišče Uherské 176.
Hřekové 6, 89.
Hřivec lovec, stoupenec Vršovicův 59.
Hron z Náchoda (předek náchodské větve Hronovicův, při volbě Richarda Kornwallského 1257) 146.
hvozď 6.
Hvozdec, hrad v Míšni 86.
Hynek Dubský, viz z *Dubé*.
Charvaty 6.
chlapi (sedláci i měšťané v poměru ke šlechtě) 12, 14 (sbor), 20, 70, 71, 166, 168.
Chlumec pod Krušnými Horami 111.
Chodové 76, 77.
Chrudim, *Chrudiměné* 79, 99, 165.
Chval hrdina (v bitvě na Bojišti 1179) 128.
Chýnov u Turska 32.
z *Chyš* Odolen (u Milána 1086) 82.
Isák mnich 65.

Jablonšský, viz Havel a Jaroslav z Jablonného.

Jakuba sv. den 172, 176.

Jan sv. (Křtitel) 59, 62, 118; sv. Jana prst v Osece 151.

Jana sv. kostel nad Loděnicí 118, v Oldřiši 62, na veležské hoře 60.

Jan císařovic, hrabě z Licmburka, král 173, 176—180.

Jan II. biskup (1226—1236) 134, 137.

Jan III. Šedrý, biskup (1258—1278) 149, 156.

Jan IV. biskup (1301—1343) 159.

Jan I., biskup olomoucký (1063—1086) 85.

Jan či *Ješek* ze Stráže, jinak z Wartmberka († 1316) 160, 163, 168, 172.

Jan mnich 65.

Jaromír kníže (1003—1012, † 1038) 57—63.

Jaromír biskup (1068—1089) 80, 84.

Jaromír dvůr 80.

Jaroslav z Jablonného (1272—1289) 155.

Jaroš, syn Ctiborův 143—144.

Jeruzalem 83, 127.

Ješek, viz Jan ze Stráže.

Ješek (Joannes Parricida, syn Rudolfa II., vévody švábského, a Alžběty, dcery Přemysla Ottakara II., † 1313) 166.

Jindřich III., císař (1053—1106) 81.

Jindřich Brada, kníže slezské († 1241 u Lehnice) 138.

Jindřich Korutanský, král český (1307—1310, † 1335) 164, 173.

Jindřich z Lipé, Lipský († 1329) 160, 163, 165, 168, 177—179.

jíva Durinkova 38.

Juří sv. kostel a klášter na hradě pražském, tamní kniení-abatyše 55, 78, 79.

Juřík Stanov syn, župan na hradě Žatci († 1116) 108.

Jutka (Judita), sestra Otty Sviňbrodského, manželka Břetislava I. († 1058) 72, 73, 75, 77.

kacíři 150.

Kališ v Polsku 157.

Kamýk (Tamík) rytíř 171.

kaple na bojišti v bavorském lese 77.

kapr červený, erb nabytý Smilem Světlickým 146.

kardinál 129.

Karel Veliký 86.

Kartasi, spytáci tatarští 137.

kartas, znak Košíkův z Lomnice 137.

Kazé, dci Krokova 8.

Kazín 8.

- Kladsko* 139, 153, 172.
Klepý, hrad 39.
kláně 30, 141, 142, 157, 167 (bez popruhův), 175—176.
kletva 56, 74, 107, 112, 129.
Klimenta sv. kostel na Levém Hradci 41, v Pořiečanech
čili na Poříčí 135.
Klímka 21.
kly dva v zlatě nad uhel červená 126.
kmetie 45, 115.
knížata volená a rozená 112.
Kochan Vršovic (994—1037) 58, 60, 61, 63, 69.
Kojata Všeborovic (1068) 84.
Kokorščí (Kokotovici?) 178.
Kokotovici (pražský rod německý) 169, 178.
Kolín 165.
Komoň, vrah sv. Lidmily 44, 45.
kopáči (kovkopové) 132, 177.
kopec (mohyla) na bojišti 118.
korona česká 41, 83, 113 a j., polská 157, uherská 160.
koronování na království české 84, 114, 133, 136, 151, 157,
173.
Korutané 171.
korutanský kníže, viz Jindřich Korutanský.
z Kosic Rudolt (1315) 175.
kostel nejstarší 41, *kostelův* 20 nových 55.
kostky 167.
kotel nad ohněm držeti 53, 83.
Kováňský pán v Římě (1112) 707.
Kozma biskup (1091—1098) 89, 99.
Krakov 53, 157.
Křesomysl kníže 30.
křest, křist Bořivojův 40, *Uhrův* 89, *Prusův* 147.
Kristin mnich 65.
Křivoklát 124, 133, 136, 164.
kříž znamení 34.
kříž na štítě krále uherského 89.
křížovníci (křížáci) 145.
Krok 8.
kronika pražská, břevněvská 2, *opatovická* 3, *Kosmova* 85.
Kunrát I. kníže (1092) 80, 89, 90, 91.
Kunrát Přemysl, syn Soběslava II. 119—122.
Kůřim 132.
Kůřimsko 38.
kůřimský kraj 114, 131.
Kyjov (ruský) 138.

Labě 97, 104, 105.

lech 6.

les (hraničný) polský 64, bavorský 75 slđ., 79, 110.

lev bílý o jednom ocase, erb knížat českých 83, druhým ocasem obdařen 133.

lev černý, erb Hronem z Náchoda dobytý 146.

Le-a Vlastislavic 38.

Licmburk (Lucemburk) 173.

z Lipnice Ctibor († před 1308) 155.

Lipolt vévoda rakouský (Leopold VI. Slavný 1198—1230) 135, 136.

Lipský či *z Lipé* Jindřich, viz Jindřich z Lipé.

Liubice hrad 15, 21, nad Cidlinou 55, 97.

Liubuse 8—15, 20, 174.

Liubušin dvůr 14.

Liubušin soud 9—10, proroctví její 14—15.

z Liudic Pavlík (měšťan pražský) 170.

Liudmila sv. 44, 45.

Liutolt vévoda rakouský (Leopold II. Sličný 1073—1096) 86.

Liutomysl 172.

Lodín potok (Loděnice) 118.

Lombardská králová, viz Mechilda.

Lomničští (rytířský rod Košíkův z Lomnice) 137.

Lork lovec (1100) 92, 93.

Lotr, Lothar císař (1125—1137) 111, 118.

Lovoš hora 31.

Luciper črt 150.

Lučsko 29, 33, 34, 36, 38.

Lučéné 32, 34, 35.

Lúně (Louny) 153.

Margareta králová (dcera Leopolda VI. vévody rakouského, choť Přemysla Ottakara II. † 1267) 149, 151.

Márie sv. kostel na Praze 41.

Matěj (Matúš) z Třenčína (1316) 176.

Matěj mnich 65.

Mechilda, lombardská králová (markrabina Mathilda toskánská) 85.

Mediolán, Mediolaněné 81, 83, 103, 106.

meďské panie 39.

z Meissavy páni, viz Weyzové.

Mělník 44.

Metuděj, arcibiskup na Velehradě 40.

o mezi soud 9.

Mezka, kníže polské (Měčislav, vlastně Boleslav Chrabrý 992—1025) 57, 61, 63, 64, (Měčislav II. † 1034) 74.

- Michal* sv. 51.
z Michalovic Jan (z rodu Markvarticův, ok. 1283—1294) 157.
Mikulaj biskup (1241—1258) 137, 149.
Miličice 104.
mince obnova za Václava II. 157.
Minhart biskup (1122—1134) 117, 123.
Mišek 86.
Mišněné 169—171, mučitelé Čechův 171, 173.
mišenský markrabí 86, 136, 158, 169.
Mládu (dcera Boleslava I., abatyše svatojirská 973) 21, 55.
Mnata kníže 29.
mohučský arcibiskup 151.
Morava 40, 41, 43, 79, 80, 91, 92, 95, 99, 126, 135, 140, 146, 152, 176, 177.
Morava řeka 150, 151.
Moravěné 43, 95, 108.
moravská kronika 41.
moravský biskup 85.
moravský kníže 86, 89, 94, 100, 125.
moře adriatické 151.
most pražský přes Vltavu, kněžnou Svatavou založen 133.
mošt přes příkop hradu pražského 62, 153, 172.
most vzvoditý 28, 65.
Most Hněvin 143.
mravové Čechův prvotní 7—8.
mravův českých proměny 133, 136, 141, 167.
Mühldorf, viz *Cyrndorf*.
Muyně Vršovic († 1108) 92, 96, 97.
Mutyně Skuhrovský a Vřešťovský (1280) 155.
mužobojstvo 6, 175.
Mýto Vysoké 97, 165.
Myceně, Mýtěné 165.
z Náchoda Hron, viz *Hron z Náchoda*.
nav 8.
naháči (flagellanti) 149.
Neklan kníže 30—38.
Němci, Někyně 37, 71, 72 atd. přecho.

nemoci co pokuta vrahův 52.
Nezamysl kníže 29.
nezletilost knížete českého pokud trvá 45.
Nové Město (část Malé Strany pod hradem pražským) 170.
nože diotvorné 182.
obec co jest 10.
Odolen z Chyš, viz z Chyš.

- Ohraždějovice*, viz Horažďějovice.
Ohře řeka 36.
ojieř z Friedberka (1238—1253) 139—141.
okol ke kláně 175.
Olbramovici, viz Volbramovici.
Oldřich kníže (1012—1037) 57—71.
Oldřich, kníže zličské 114.
Oldřis 62.
Olomúč 85, 138, 161.
olomúcký děkan 162.
Onďřej biskup (1215—1224) 129.
opatovická kronika 3.
Opocno (u Moravan při státní dráze) 165.
orechy z otky Přemyslovy 13.
orel černý, znak knížat českých 83.
orlice fioletná, znak Vladislavců 39.
orlice v plameném štítě, znak knížat českých 73.
Osěk klášter 151.
Oskořin 25.
ospitál, špitál křižovníkův konec mosta pražského 170.
ostrva, znak Hronoviců 128, 178.
Ostrvené, Hronovici 178.
otdiel, úděl knížecí 80.
Ot kamene (rodina pražská) 169.
Ota Biělý, císař (mylně) 71.
Ota Sličný, kníže olomoucké († 1087) 80, 100, 104, 108.
Ota kníže (1189—1191) 127.
Ota, vévoda bavorský (1305) 161.
Ottakar = Otěmil 133, viz Přemysl.
panna v zlatě s stěhlá rohatá (erb) 126.
panim cizím služba (minnedienst) 167.
papež 75, 85, 106, 107.
Paříž 157.
Pavlík z Liudic, viz z Liudic.
Pelhrím biskup (1224—1225, † 1240) 129, 134.
Pět sv. bratří 63.
Petra sv. kostel v Římě 107.
Petrín 15, 144, 153.
Plavci (Kumani) 150, 151.
plavecký pokřik 21.
Plichta z Žerotína († 1322) 164, 181.
pluk, rod 98, zástup 150.
Plzeňsko 78.
Plzněné 152.
Poděbrady 153.

- Poděbrazští* (u Milána 1086) 83.
Podiven. komorník sv. Václava 47.
podýmne 78.
pohani 16, 26, 40, 43, 46, 55, 104, 127, 147.
pokora, soudní obřad 42, 90.
Polané 56, 57, 62, 63, 76, 90, 91, 96, 99, 104, 113, 122, 133.
Poličené (z Poličky) 165.
polovičný (t. j. štít), erb Havla Jabloňského a pak rod z Wartmberka 146.
Polska 57, 75, 138, 139, 157.
polská země 57, 113, koruna 157.
polský kníže 74, 78. Králem polským Vratislav II. 84.
polský les 64.
pomořanské kněžstvo 157.
Pořiečie 135.
Pořiečany 135.
Postoloprty 37, 70.
postoloprtský kraj 36.
povodeň 172.
poznáňské království 157.
práh tesařův 15.
Praha 15 41, 46, 47, 50, 55, 59, 62, 90, 98, 100, 101, 102, 104, 114, 115, 118, 127, 132, 133, 135, 136, 139 (hrazení), 155, 168, 169.
právo zemské 14, ženské 26, pohanské 40, potaz práva 45.
Prážené 31, 33—35, 38, 39, 60.
pražská kronika 2.
pražský hrad 61, 78 (hrazení), 113, 169—171; cesta k řece a hradu 139; most 132, 153.
přeboji velicí 182.
Predikatéři 135.
Prémysl Stadić 12—29, proroctví jeho 14.
Prémysl, bratr Václava II. 127—128.
Prémysl Ottakar I. (1192—1230) 129—136.
Prémysl Ottakar II. (1253—1278) 142, 147 sld.
Příběk hora 31.
Přibyslava. sestra sv. Václava 53.
Přiema pán 66.
Přimda hrad 66.
prkno stínací 144.
Prkoš z Bieliny († 1041) 76, 77.
Prokop sv. († 1053) 114, 128.
Prosiech 90.
průhy červené a bílé na štítě potomkův Juřika, Stanova syna 108.

- ové* 56, 147.
hrad 44.
a potůček 44.
ita lovec (1100) 93.
im (Gaudentius), bratr sv. Vojtěcha 74.
islav, kníže zlíčské, současník sv. Václava 47, 48.
lý dvůr 35.
usici 150.
iský vévoda 86, 135.
usy 136, 148, 149, 151, 152.
uš (pole Rákoš u Pešti) 160.
í, znak pánů z Poděbrad 83.
oř biskup (1296—1301) 157, 159.
ík 54, 71, 115.
nunt (Raimund z Lichtenburka, ok. 1278—1316) 166.
z zatahovací 72, 170.
no 67, 114, 130, 132.
n 6, 55, 56, 75, 81, 89, 106, 129.
měné 150.
p 7.
oty 20, 50, 56.
lic, člen rodu 39, 100, 154, rodička 78.
n 32, 79.
že erb i rod Vitkovický či Rožmberský 101, 151.
udolt I. (Habsburský, král říšský 1273—1291) 152—154.
udolt I. (vévoda rakouský a král český, 1306—1307) 163.
udolt z Kosic (1315) 175.
udoltovic (t. j. Albrecht) 159.
udoltovici (Kosičtí) 175.
ufa sv. den 154.
uka bílá v zeleně s rožďtkú zlatú (erb) 126.
ulant (Roland, Orlando) 86.
lus (země) 138.
lusín 40.
lým (Rýněně) 111, 117, 137, 157, 166, 180.
adská 10, 110.
asici, Sasi 55, 76, 77, 87, 88, 117, 132, 154, 156.
ázavský opat Němec 114.
bor chlapí 14, dívčí 21, 29, říšský 48.
Sderad († 1090) 87—90.
Sderaz (v Praze) 90.
Sdislava blažená 145.
sédáníe, meč sedací 42.
Sedlec 168.
o sekyře a dlubnách bájka 103, 174.

Sennar 5.

Siraz (Sieradz v Polsku) 157.

skladatel té kroniky 1—4, 101, 142, 156, 161, 162, 170, 172.

ze *Skuhrova* Mutyně (1280) 155.

Slavník na Libici († 981) 55.

slovensky 40.

Smil Ojřeřovic, syn Ojře z Lomnice (1281—1293) 159.

Smil Světlík, viz *Světlík*.

smutná hodina 79.

snem 9, 27 a j.

Soběslav I. (1125—1140) 104, 105, 111—114.

Soběslav II. (1174—1179) 115 sld.

sok 42.

Spytihněv I. (ok. 895—912) 43.

Spytihněv II. (1055—1061) 78, 81, 84. -

Srbové míšeňští 88, 101, 127.

Srbové, obecný název kmene slovanského 6.

srbský jazyk 6.

srbské (míšeňské) kniže 86, 101.

Stadci 12, 136.

Stanimír kniže 123—125.

Stanov Juřík, viz *Juřík Stanov*.

starosta rodový 7, 58, zemský 96.

Stodory v kraji žateckém 43.

stolec otcův, kněžský 38 a j.

Stožec (Staats u Lavy v Dolních Rakousích) 150.

Straba 33, 35.

Strahov 62.

Strachkvas (syn Boleslava I. † 997) 52, 54, 55, 56.

ze *Stráže Jan*, viz *Jan ze Stráže*.

Strěhom (Ostřihom) 78, 89, 99.

střela, znamení pánův ze Strakonice, z Bavorova, z Pořešína 178.

ze *Střely* Sbyněk 178.

Strězislava, manželka Slavníkova 55.

Styr 32—36.

Sudek, silné dietě (1309) 170.

Scatopluk, král moravský (870—894) 40—42.

Scatopluk kniže (1107—1109) 91, 94—99.

Scatara dívka 21.

Scatara (kněžna polská, dcera Kazimíra I., manželka krále Vratislava II., † 1126) 132.

Světlík Smil 130, 133. *Světlický* Smil (z Lichtenburka, Hronovic, ok. 1243—1269) 146.

- Svin-Brod* (Schweinfurt v Bavorsku) 71.
svinie hlava na štítě Buzicův 105.
Sylvester biskup (1139—1140) 111, 117.
šachy 58.
Šalomúnův svíec 82.
Šárka 24, 26.
Šebíř biskup (1030—1067) 78, 84.
šlechta, šlechtici 70, 133, 168, a j.
Štěpán II., král uherský (1114—1131) 107.
Svábi 79, 117, 159, 160, 164, 165, 166, 180.
Tas Wissemburský (děd arcibiskupa Arnošta, † 1304) 155.
Tateré 36, 137, 138.
Tekdak biskup (Thiddag 998—1017) 56.
Tetín 8, 44, 45.
Tetka, dcí Krokova 8.
Tista Jan Vršovic (1109) 99, 102.
Titus císař 83.
z Trenčína Matouš 176, 177.
trůba na štítě Zebinských 155.
Trubka přízvednicě (poustevnice) 135.
Tuň, vrah sv. Lidmily 44, 45.
turnie, oblek turnejní 19.
turnejův do Čech uvedení 141.
Tursko 34.
Turov (ves na Chroustovicku při státní dráze) 165.
tuří roh (Dětříšek Buzovic) 105.
uherská korona 160.
Uhersko (u Vys. Mýta) 166.
Uhřata 107, 108.
Uhři, uherská země 42, 43, 78—80, 88, 89, 96, 99, 108, 138, 146, 150, 160, 161, 176, 177.
Unislav kníže 29, 30.
Úšské hradovišče 152.
Vacek († 1113) 97, 104—106.
vacek, křepelichý míšek 106.
Vácislav, kníže srbské (syn Viprechta Grojského, 1109 u Prahy) 101, 102.
Václav sv. 15, 43, 46—53, 90, 179, 180.
Václav II. kníže (1191—1192) 127.
Václav I. král (1230—1253) 136—147.
Václav II. král (1283—1305) 154—160.
Václav III. král (1305—1306) 160—162, 164.
Václavovny královny (Alžběta a Marketa, dcery Václava II.) 163. Anna, choť Jindřicha Korut. 164.
z Valdeka, viz Zajiec Vilém.

- Vaněk*, viz Václav II. a III.
z *Wartmberka* Jan, viz ze Stráže.
z *Wartmberka* Beneš (bratr Janův 1318) 165.
věd 33.
Velehrad 40, 41.
Velez 61.
velezská hora 58.
Velflovici (rodina pražská) 169, 170.
Věnek z Třesic 176.
Věňkovci (1315) 176.
Vespešian císař 83.
věšby Libušiny 10.
Weyzové (páni z Meissavy 1260) 150.
řeže babylonská 5.
Vilém z Poděbrad (1250—1262) 153.
Wissemburský Tas († 1304) 155.
Vita sv. ruka 50.
Vita sv. kostel 35, 50, 53, 82.
Vítek Ojievovic z Landšteina (ok. 1300—1312) 169, 170, 171.
Vítkovci 152, 154.
vládař (správce hospodářství) 36, 130, 152.
Vladislav I. (1110—1125) 100—111.
Vladislav II. (1140—1173, † 1174) 114—118.
Vladislav III. (1197) 129.
Vlasta 16—28.
Vlastislav kníže lučské 29, 31—36, syn jeho 36, rodici 39.
Vlastislav město 31, 39.
Vlaši 82, 103, 107.
Vltava 15, 87, 121, 139.
Vojen kníže 29.
Vojtěch sv. 15, 55, 56, 74, 90, hlava jeho 113.
Volbram, měšťan pražský 170.
Volbramovci (rodina pražská) 169.
volenníci (kurfiršti) 83.
volitelské právo krále českého 83. Čechův 89, 102.
Vracka dívka 21.
vrata veliká hradu pražského 41.
Vratislav I. (asi 912—926) 43.
Vratislav II. (1061—1092) 80—90.
Vratislav, město v Slezsku 78, 130.
Vratislav, hrad u Vysokého Mýta 97.
Vřešcovský Mutyně (1280) 155. Vřešťov u Hořiněvsi v Hradecku.
Vršov pluk, Vršovci 98.
Vršovci 58—63, 69, 91, 92, 94—99, 126.

- Všeslav, pán český 146.
výr u Tatarův 36.
výr ušatý za boha ctěn 40.
Vyšehrad 19, 22, 23, 26, 27, 61, 100, 118.
vyšehradská kronika 3.
vzdání prstenem 133.
Zabor, klášter v Uhrách 43.
zádušnie (statky) 134.
Zajec z Valdeka Vilém († 1319) 164, 171, 177—180.
zálabské hrady 156.
Záviš, Vitkovic († 1290) 152, 154—157.
Zderad, Zdislava, viz Sderad, Sdislava.
Zebinský s trúbú Beltram (1280) 155. Zebín nedaleko hra-
du Kumburka v Bydžovsku.
zeměné 9, 54, 94 a j.
Zhořelec 133.
Zlícov město 131.
Zličsko 38, 47, 48.
zličské kníže 47, 55, 114, 131.
znajemský hrad 135.
Zvieretičtí 153, Heřman (ok. 1309—1321) 170, 171.
o šabách a čápu bájka 95.
Zatečsko 29, 31.
Zatečský kraj 43.
Židé 26, 83, 111, 113, 145, 146.
židovská škola a had v ní 113.
židovský koblúk, erb potomkův pana Všeslava 146.
z Žirotína Plichta († 1322) 164, 181.
Žirotinští (Janovici) 153.
Žitava 139.
Žitomír (nyní Štolmír) 48.
žitomírský dvůr 47.
-

Výklad slov méně známých.

a, 1. ale; 2. v souvětích: Zaplaka, a řkúci. Sta Vlastislav,
a boj bera (Nákres §. 356).

asia, aspoň.

a'ž, a už.

báta, bratr, přítel.

bělpuch, pergament.

blésti bledu, zmateně mluvit, blábolati, šetiti.

bo, nebo.

boniti, strašiti, strachu naháněti.

bradáč, 1. muž s dlouhou bradou; 2. bratr laik či konvrš
v klášteřích, jenž se neholíval na rozdíl od mnichův
kněžími jsoucích. *Ještn*.

bradaticé, bradatá široká sekera, švancara.

brav, drobný dobytek, zvlášt ovčí. *Ještn*.

brojiti se, přemílati se, hemžiti se, semotam běhati.

brzo, rychle. *brž* rychleji.

budiech, budieše atd., imperfektum slovesa „budu“, ve smy-
slu: byl sem, byl jsi, byl jest.

býl, býlé, plevel, beylí.

cierekev, kostel.

ciesářovna, dcera císařova.

ciesarová, choť císařova.

ciesarovic, syn císařův.

cketa, sketa, zbabělec.

če, co.

česte, česejte.

čist niti, do čista nahý.

čiuti, slyšeti, pozorovati.

dci dcere, dcera.

děcký, dětecký (Alex.), čacký, statečný.

dědina, pozemek dědičný.

dek, pokrov na koně.

děvojna, dívka snubná, ale nevdaná.

dhubna, topor, násada k sekerě.

doba, co vhod jest. *Ještn*: štěstí, zvůle, pohodlí.

dobrý, udatný, statečný.

dobudiech, dobyl jsem.

doje, 1. dojal; 2. dojel.

donid, *donidž*, *donad*, *donuď*, *doněvadž*, dokud.

dráha, 1. prostor v dél i v šíř; 2. způsob, úprava. *Ješin*: „tovaryšstvo, houf, rota, zástup; item položení místa neb kraje.“

drbíti drbiu, musiti, musím.

dřevo, 1. „mezi stěnu a dřevem“ (str. 53) t. j. mezi dřvem, dveřem; 2. strom.

dřvi, dveře.

dřievie, stromoví.

duše smrdí, dech páchne.

dým, „dva penieze od dýmu každého“ (str. 78), ohnisko.

Dávka ta obecně slula *podymné*.

dýnko, tenká pokryvka ze dřeva anebo z jiné tahé hmoty.

F. Procházka (str. 307) myslil na dýně.

ež, že.

harovaný, merhovaný, strakatý.

hlezno, kůtek, kotník.

hlíva, houba.

hoľota, pacholek, jenž lovecké psy opatroval a k lovu vořil.

honec, lehký jezdec.

hosпода, pán.

húbcie, zhoubce.

húšcie, houšť, dav, tíseň.

chrúst, chroust, treta.

chyše, *chyška*, 1. chalupa, dům, bouda, střecha; 2. záchod, stříška. *Ješin*.

i, ani. *I jeden*, *i žádný* tolik co nijeden, niždáný (Nákres §. 384.)

ihned, ihned.

jedno, jen.

jednož-t, aj tu, tuť, náhle.

jmenovaný, na slovo vzatý, proslavený.

jmu sé, počnu.

kabele, mošna.

kak kako kaký, jak, jaký.

kázaný, mravný, mravů zřízených.

kázati, trestati.

kcice, *kštice*, dlouhé vlasy nad čelem.

kletva, klatba.

klieti, v klatbu dávatí.

kliuditi, kliditi, rovnati.

kmošek, kmoťr, kmoch.

kněz, kníže. *kněž*, knížecí, knížeti patřící

kněžic, syn knížete. *kněžek*, malý kníže.
kněžna, dcera knížete.
kněžstvo, knížectví.
knieni, *knieně*, chot knížete.
koblík, klobúk.
kolesě, vůz dvoukolý.
konvrš (conversus), bratr laik, prostý mnich nekněz.
kopáč, kovkop, havíř.
kopec, mohyla (str. 118).
kraboška, larva, škraboška.
kralovic, syn králův.
královna, dcera králova.
králová, chot králova.
krastavý, chundelatý, rozčásaný, rozdrchaný.
krášť, krásnější.
krzno, plášť, který nošen býval nad brněním.
kůřim, dým *Ješin*.
koso sladiti, *koso hladiti*, drážditi, podštívati.
kušě, fena, psice.
lada, panna.
laň, lehnú.
lakomý, lakotný.
laz, novina, role posud neoraná.
leň, „by krále leň, jest mě leň“, lenivo býti, pro lenost
 k něčemu se nemíti.
lhóta, svoboda, zvlé.
líc k čemu, líc horú, čelem k čemu, čelem horou.
lichva, úroky.
liuť, zuřivost, rozlícenost.
lutice, litice, furie.
liutý, litý, zuřivý.
líže, líha, znamení na stromě, udělané vyseknutím kusa
 kůry.
ločiu lokati, lokám, chlemtám.
lom, praskot, lomož, rvanice.
lýčený, z lýka udělaný.
maletevstvo, malomocenství.
mažženstvo, manželstvo.
medl, mdlý.
měch, pytel.
mieně, méně.
miesti, *matu hlinu*, mísiti, hnětiti.
mužobojstvo, zabiti muže, vražda.
náboženstvie, pobožnost, vykonávání pobožnosti.
naďra, náďra.

najú, nás dvou.
nálep, jedovatý nátěr na šíp, šíp jedovatý.
na-li, na-li-t, v tomhle, ajhle, náhle.
napokon, konečně, posléze, k poslednímu.
narázeti, naroditi.
nastati, naléhati nač.
nastrojné, hrdopysně.
nav, sídlo mrtvých.
ne, než, ne-že.
nejiež, jejíž (o nejiež str. 51, o níž).
nem, nám.
nemáham, nemohu, stůni, nemocen jsem.
nepodobizna, neplecha, neřest.
neprázdný, zaměstnaný, pilný, snažný.
neroditi, nechťeti; o *někom*, nedbati o někoho.
neudacstvie, neudatnost.
ničeti, dolů se kloniti.
ničse, nice, nic.
nikte, nikdo.
nožmčé (pl.), pošva na meč.
nрав, mrav.
nzieti, chřadnouti.
o, 1. s lokálem: o rocě, o Postoľoprtiech, o Hradiščiu, o jiných zažhú město = okolo (Nákr. §. 330); 2. s akkusativem: o řeku Moravu sě snidú = obapol řeky.
objeti sě, odrážeti se, straniti se (obcházeti, objížděti *Ješ.*).
obinúti, obvinouti.
obláše, obzvláště, zvláště, sám o sobě.
obraz, mince.
obrok, praebenda.
ohař, lovčí pes.
očeknúti se, oheknouti se, obeknouti se.
okoľ, ohrada při klání.
oprávěti, opravovati zemiu, řiditi, spravovati.
opustěti, spustnouti; *opustěti něčeho*, pozbyti.
oslediti, shromážditi.
osnovati, založiti.
ostrabiti se, zotaviti se.
ostrva, osekáný kmen, z něhož jen zbytky větví ven trčí.
osúti, obsypati.
osvět, osvětlení („slunce v svém osvětú“).
otka, botka u pluhu.
otkleti, klatbu sejmouti.
otporiedati, nepřátelství vypovídati.
osřieti sě, ohlédnouti se.

ožeh, opálená hůl, sochor *Ješín*, hřeblo. *ožehem zavřieti*, zapáliti.

páknúti, páchnouti.

pálček, paleček.

pánkati, „pane, pátku“ říkati.

páteř, otčenáš, vůbec modlitba.

pavlaka, povlaka.

péče, starostlivost nepříznivá, obávání (str. 160).

plavecky, způsobem Plavcův či Polovcův.

podáviti, násilí učiniti.

podbiti, podrobiti.

podesiti, postihnouti.

podjeti, podniknouti, podstoupiti.

podpieti, podepnouti popruhy.

podvoj, veřej, prapisko.

polecí poleku, políknouti, poléceti.

pokobiti se, podařiti se.

polúčiti se, vydařiti se.

poprava, moc soudní, pravomocnost.

porok, hana, výčitka.

porokovati, haněti, výčitky dělati.

potázati se práva, o právo potaz vzíti.

poteci poteku, uběhnouti.

povraz, provaz.

požidati, počkati.

pracný, nemocný.

pramen, větev.

přáslo, prouh.

přeboj, loupež.

predikátér, dominikán, kněz řádu kazatelského.

přepieti, přepnouti.

přibiti sobě, servati se vespolek.

připřeti se, přitisknouti se.

příslovie, pomluva, zlá pověst.

přízdnice, poustevnice, v přízdí (clausura) bydlící.

proměnění se, převleci se, oblek změnit.

proněž, pročež.

prosočiti, vyzraditi.

prosvietiti slepého, navrátiti mu zrak.

províniti něco, vinou svou něco ztratiti, propadnouti.

pučiti, udeřiti.

ratišče, dřevce, kopí.

řebří, řebřík.

řečku, řekli.

řepí, řepík, lopucha.

řešetný pecen, řeseta zvicí, anebo snad místo ržený, režný.
říuje, doba říjení vysoké zvěře.
roba, chudinka, ubohá.
rok něčemu dáti, lhůtu ustanoviti, do kteréž se co státi má.
rov, vyvýšená část nad hrobem, mohyla.
rozkluditi, urovnati, v pořádek uvesti.
rozpač, rozpak.
rozpláskati šipy, zbytečně rozstříleti.
rozřevniti se, roznítiti, rozhněvati se.
roždka, roždička, větvička.
rušku ozvázati, obvázati rouchu biřmovancovi.
s, s akkusativem: s *Němec*, způsobem Němce, jako Němec.
saděl, rána.
sbožie, jmění.
sedací meč, meč k sedání způsobený.
schoditi se něčeho, něčeho se vystříci, něčemu ujíti.
schovati, 1. pochovati, pohřbíti; 2. zachovati.
siesti sedu, sednouti.
skop, škopek.
skoro, brzo.
sléditi, slídití.
slúdiť někým, oklamati.
slúpiti se někým, podpírati se na koho, spoléhati na kom.
smiera, míra.
smolník, smolný kabát.
smútiti, v smutek uvesti.
smysleti, nabyti smyslu.
snem, sněm.
snúbiti dívku, ucházeti o dívku ke sňatku.
socha, kůl, sloup.
sota, sotka, rána, udeření.
sotně, sotva.
spuditi hlavu, sraziti, stíti.
spytati, vyzvídati, špehovati.
spyták, vyzvědač. špehéř.
sstrčiti hlavu, stíti, sraziti.
stáje, stanoviště, obydlí.
stařejší, starší.
starosta, hlava rodu, vládyka, vladař.
statek v někom míti, zdar, oporu na někom nalezati.
stešte se, stesklo se.
stěžiti, stěhovati.
stolec, na nějž knížata byli posazováni, když nastupovali panství.
stroměti, strměti, držeti se u výši.

strýčená bratřie, strýcové.
svatí (po svatých, u svatých), ostatky svatých, tudíž kostel.
svoboda, muž udatný a podnikavý.
svojiti se, přizniti se.
svyknúti, vycvičiti se, navyknouti.
šmel, čmelák.
ščrbivý, štěrbivý.
špileti, pohrávati.
tčieti, vězeti, váznouti.
t'dy, tehdy.
tkáče tkáčete, tulák, potlukač.
trudný jelen, utruzený, uhnaný.
trutiti, usilovati, naléhati.
túha, žalost, hoře.
uchvátiti, předstihnouti.
ukázati, potrestati.
úlehl, úhoř.
úsilno, těžko.
uskřinu, uskřipnu.
ustati právo, právo obdržeti tím, že se druhá strana opomine dostaviti k soudu.
úšest, poděšení.
ušeci, upáliti.
užiti někoho, míti jej k lepšímu.
vacek, tlumok, mošna.
vajú, vás dvou.
vdružiti, vraziti.
věď, vědma, veštčyně, prorokyně.
vem, vam.
vesde, všude. *vesdy*, vždy.
věstba, vědomost věcí budoucích.
vila (str. 9, 92, 96), blázen.
vilost, chtivost, rozvášnělost milostná.
vlastiny boje, boje vlasti.
vláščí, zvláštní.
vnada, choutka, obyčej.
vnaditi, vnaďu klásti, lécati.
vněď, vjed, vjev.
vod, vedení.
vrch ůba, poutce, vrchol lebky.
vzatek, dar, poplatek.
vzdieti vzděju, nazvati, jméno dáti.
vzdrástiti se, zježiti se, zprotitiviti se.
vzpoviedati, rozhlásiti.
vzřiuťi vzřiuju, zarřvati.

vzrudití, zarmoutiti, v pláč přivesti.
vzvázati k boji, připraviti se k púťce.
vzvoditý most, zdvihací most.
zábradlo, hradba.
zakleti, klatbu vydati.
zákon, řehole.
zákonník, řeholník.
zaliúbiti, zaslíbiti.
zamyslíti právo, vymyslíti.
zapovědieti na sněm, na vojnu, obeslati, vyzvati.
sapřěti, zavřítí.
zástavu zastaviti, zalogu, nástrahu učiniti.
zastúpiti, zastihnouti.
zavřítí, zavřítí.
zavražditi se k někomu, dáti se s někým v nepřátelství.
zelicě, zeleniny.
zlób zlobí, zloba.
zruzený, očervěnený.
zore (pl.), ranní záře.
žákovstvo, kněžstvo.
ždátí, čekati.
žieci, ohněm hubiti.
žizn, hojnost.
žuji žúti, žvátí, žvýkati, přetřepávati.

Přehled obsahu.

	Str.
Předmluva	1
Hlava I. Potopa. Rozdělení jazykův	5
II. Praotec Čech. Osazení země	6
III. Krok. Libuše	8
IV. Prorocství Libušino	10
V. Poslání o Přemysla a nalezení jeho	12
VI. Prorocství Přemyslovo	13
VII. Sňatek Libuše a Přemysla. Založení Prahy	14
VIII. Smrt Libušina. Vlastiny snahy	15
IX. Upravení vojska Vlastina	17
X. Válka dívčí	18
XI. Vystavění Vyšehradu	21
XII. Dívčí lsti	23
XIII. Přelstění Ctirada	24
XIV. Dívčí práva	26
XV. Pobití dívek	27
XVI. Smrt Přemysla a jeho následníci	29
XVII. Neklan	30
XVIII. Vlastislav Lucký	31
XIX. Věd pražská a věd lučanská	33
XX. Bitva na poli Turském	34
XXI. Vlastislavic a Durink	36
XXII. Hostivit a Leva	38
XXIII. Bořivoj a Svatopluk	40
XXIV. Svatoplukovy boje a konce	41
XXV. Spytihněv. Vratislav a Drahomír	43
XXVI. Smrt sv. Lidmily	44
XXVII. Vláda Drahomířina. Sv. Václav	45
XXVIII. Setkání s Radislavem Zlickým	47
XXIX. Sv. Václav u císaře	48
XXX. Zavraždění sv. Václava	50
XXXI. Boleslav Lítý	52
XXXII. Boleslav Štědrý. Biskupství pražské	54
XXXIII. Boleslav Skoupý. Mezka	57
XXXIV. Úklad Vršovicův o Jaromira	58
XXXV. Úklad Vršovicův o Oldřicha	61
XXXVI. Dobytí Prahy na Polanech	62
XXXVII. Pět sv. bratří	63

	Str.
HI. XXXVIII. Objevení Přimdy	65
„ XXXIX. Pověst o Přimdě	66
„ XL. Kochanova smrt	69
„ XLI. Kněžna ze sedlky	70
„ XLII. Břetislav a Jitka	71
„ XLIII. Český vpád do Polska	74
„ XLIV. Porážka Němcův u Domažlic	75
„ XLV. Hrazení Prahy. Smrt Břetislavova	77
„ XLVI. Vláda Svytihněvova	79
„ XLVII. Čechové u Mediolána	81
„ XLVIII. Odměny císařovy Čechům	83
„ XLIX. Biskup Jaromir	84
„ L. Beneda. Sderad	86
„ LI. Vratislav II. v Uhrách s císařem	88
„ LII. Smrt Sderadova i vzpoura Břetislavova	89
„ LIII. Kunrát I. Břetislav II.	90
„ LIV. Smrt Břetislava II.	92
„ LV. Rozpory Bořivoje II. a Svatopluka	94
„ LVI. Záhuby Vršovicův	96
„ LVII. Války Svatoplukovy. Vladislav I.	99
„ LVIII. Boj se Srby míšeňskými	100
„ LIX. Císařův soud nad Čechy	102
„ LX. Boj s Poláky nad Trutinou	104
„ LXI. Čechové v Římě	106
„ LXII. Srážka Čechův a Uhrův	107
„ LXIII. Střídání knížat ve vládě	109
„ LXIV. Porážka Lothara II. u Chlumce	111
„ LXV. Boj s Poláky. Pobití židův	113
„ LXVI. Smrt sv. Prokopa. Vladislav II. králem	114
„ LXVII. Soběslavovo stíhání Němcův	115
„ LXVIII. Bitva nad Lodenicí	117
„ LXIX. Smíření Soběslava II. s císařem	119
„ LXX. Smrt Soběslava II.	120
„ LXXI. Vláda i vypuzení Soběslavicův	122
„ LXXII. Úklady Stanimirovy	123
„ LXXIII. Přemožení Moravanův	125
„ LXXIV. Bitva na Bojišti u Prahy	126
„ LXXV. Prohlášení sv. Prokopa svatým	128
„ LXXVI. Kniže Přemysl v Řezně	129
„ LXXVII. Děpolt Zlický. Most v Praze	131
„ LXXVIII. Přemysl králem i nazván Ottakar	132
„ LXXIX. Proměna v mravech českých	133
„ LXXX. Dominikáni. Boj s Rakousy	135
„ LXXXI. Prostopášnost Václava I. Stadice	136
„ LXXXII. Záhuby vpádu tatarského	137

		Str.
Hl.	LXXXIII. Václav při dvoře Bedřicha II.	139
"	LXXXIV. Uvedení turnajův do Čech	141
"	LXXXV. Boj Václava I. se synem Přemyslem	142
"	LXXXVI. Křižáci a Židé	145
"	LXXXVII. Blažená Zdislava	145
"	LXXXVIII. Volba krále říšského. Vpád Uhrův	146
"	LXXXIX. Povaha Přemysla II. Boje s Bavorsy	147
"	XC. Naháči	149
"	XCI. Boje s Uhry	150
"	XCII. Příkoří pánům a boje s králem Rudolfem	151
"	XCI. Boje Bramburských s Čechy	154
"	XCIV. Hladomor v Čechách. Boje v Polště	156
"	XCv. Korunování a vady Václava II.	157
"	XCVI. Spolky i neznáze Václava II. s Albrechtem	158
"	XCvII. Václav III. králem v Uhrách. Vpád Albrechtův	160
"	XCvIII. Zavraždění Václava III.	161
"	XCIX. Vláda Rudolfa I.	163
"	C. Volba Jindřicha, boje s Albrechtem	164
"	CI. Zavraždění krále Albrechta	166
"	CII. Proměny v mravech českých	167
"	CIII. Boje mezi stranami v Praze	169
"	CIV. Další boje s Míšňany	171
"	CV. Veliké povodně	172
"	CVI. Vypuzení Korutanského a volba Jana	173
Přidavky druhé redakci.		
Hl.	CVII. Soudní klání v Hradci	175
"	CVIII. Boje s Uhry a mezi panstvem	176
"	CIX. Boj s králem. Hlad v zemi	179
"	CX. Rytířské skutky Plichtovy	181

Opravy.

Hlava	strana	verš	čti
IV.	10	18	stołcem
"	11	37	koně
XXXI	53	35	svěho těla
"	54	56	a město Boleslav
XXXIII	57	1	šlechetný
"	"	18	stařejší
LXXXII	138	14	Lomničti
XCII	153	37	užieci

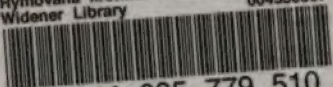

This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.

A fine is incurred by retaining it
beyond the specified time.

Please return promptly.

Slav 7796.310.25
Rymovana kronika ceska tak ro
Widener Library 004530807

3 2044 085 779 510

